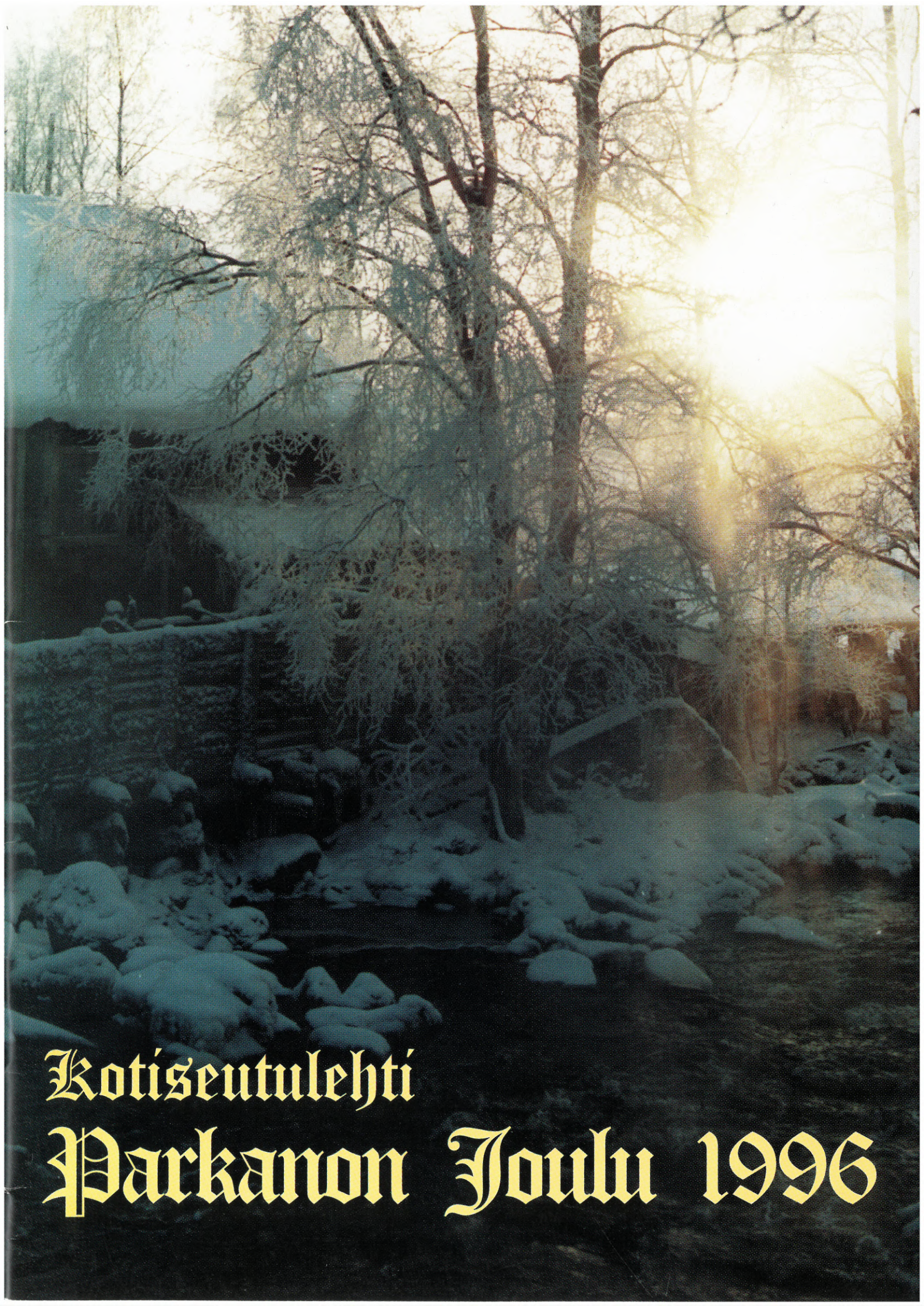

Kotiseutulehti
Parkanon Jouluku 1996

Parkanon Joulun avustajakilpailu

Tämä lehti on perinteisesti kaikkien niiden esiintymispaikka, joilla on kotiseutuaiheista tai muutenkin kerrottavaa – sanallisesti ja kuvin. Vanhaan tapaan toimitaan nytkin kilpailun muotoisesti. Ohjeet ja puitteet on harkittu näin:

Varsinaisissa sarjoissa ei kilpailla mutta kirjoitukset, piirrokset ja valokuvat voisivat olla seuraavan tapaisia:

1. Perinteeseen liittyviä kirjoituksia	5. Dokumentteja
2. Pakinoita ja muita vapaita kertomuksia	6. Lasten ja nuorten kirjoituksia
3. Runoja	
4. Kaskuja ja kuvia Parkanosta	

Aineiston tulee olla ennen julkaisematonta. Lähetykset toimitetaan Parkanon Joululle os. sihteeri Tellervo Harju, Ahertajankatu 1, 39700 Parkano 31.5.1997 mennessä. Osallistujien kesken jaetaan palkintoja. Palkinnonsaajat määrittelee lehden toimikunta.

Parkanon Joulu

Joulutervehdys Parkanosta

Parkanon rahalaitokset
toivottavat Parkanon Joulun
lukijoille
Joulurauhaa ja Menestystä
Vuodelle 1997

PARKANON
SÄÄSTÖPANKKI

PARKANON
OSUUSPANKKI

Merita
PARKANO

POSTIPANKKI OY

Kotiseutulehti Parkanon Jouluku

NUMERO 25

JULKAISIJA
Parkanon Nuorisoseura

Painos 2 000 kpl

Parkanon Kirjapaino 1996

TOIMITUSKUNTA: Leena Perälä (pj.)
Tellervo Harju (siht.)

JÄSENET: Elli Helenius,
Aila Aaltio-Järvirova,
Markus Käenmäki,
Maarit Lehto,
Marita Peltoniemi,
Aino Rimpä.

KANSIKUVA: Talvihuuruja Kairokoskella
valok. Aino Rimpä

PIIRROKSET: Tuula Harjamäki
Reetta Niemensivu
Tellervo Harju

Lukijalle

Ilta lukemisenani tämän vuoden aikana ovat olleet Parkanon Joulun vuosikerrat, ensimmäisestä alkaen. Suositte-
len muillekin.

Olen kirjoitusten mukana vaeltanut eri kylillä parkanolaisissa maisemissa... Olen elänyt muistorikkaita tapahtumia, nauranut makeasti koululaisten lennok-
kaille kirjoituksille ja ihmetellyt heidän kiinnostustaan kotiseudun ympäristöön ja tulevaisuuteen. Katsotaanpa, mitä v. 1972 Teija Sillanpää 10 v. Lamminkos-
kelta onkaan kirjoittanut - - - "Olisipa siellä keskustassa puisto, jossa olisi kau-
niita kukkia ja pensaita. Suurten puiden varjossa olisi penkkejä, joissa saisi le-
vätä ja kuunnella lintujen laulua." Nä-
mä toivomukset ne vain säilyvät muuttu-
mattomina vuodesta toiseen!

Vanhojen valokuvien äärellä olen py-
sähtynyt muistojen hulvahtaessa mielee-
ni. Kuvista näkee valtavan muutoksen, jo-
ka ympärillämme on tapahtunut.

Yksi yhteinen asia kuitenkin löytyy ko-
ko runsaan kahdenkymmenen vuoden ajalta. Se on kotiseudun kulttuurihisto-
rian tallentamisen tärkeys, joka on edel-
leen lehtemme perusajatus, sen ydin.

Professori Aarne Laurila totesi Ikaali-
sissa pitämässään esitelmässä, että koti-

seutuväki joutuu aina taistelemaan perin-
teiden kunnioituksen, perinnemaisemien
ja ympäristön kauneuden puolesta. Hän
näkee, että myös oma suhteemme kau-
kasiin lähimmäisiimme, lähetystyöhön
ja pakolaisiin kuvastelee omaa kulttuu-
riamme.

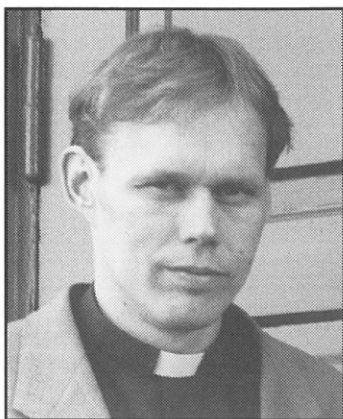
Tämän lehden toivoisimme nyt ja edel-
leen kantavan terveisiä menneiltä ajoilta
sekä kertovan elämästä nykypäivänä. Ei
aikaakaan, kun sekin on historiaa. Toi-
von, että kotiseutulehti omalta osaltaan
kirjastoissa ja lukusaleissa toimisi tieto-
lähteenä kulttuurin ja eri aikakausien tut-
kijoille.

Kertokaa ja kuvatkaa myös aivan arki-
sia tapahtumia! Kuvat kertovat tämän
päivän elämästä yksityiskohtineen.

Tällaisin, perinnettä sanoin ja kuvin
tallentavin toivotuksin toimituskunta
kanssani kiittää tämän lehden avustajia,
ilmoittajia, lehden painoasuun saattajia
sekä pieniä ja isoja lehden myyjiä.

Toivotamme kaikille lukijoille lähellä ja
kaukana lämpöistä ja rauhallista joulua

Toimituskunnan puolesta
LEENA PERÄLÄ

"Sinä olet minun poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin"

Hebrealaiskirjeessä, joulun epistolatekstissä, Hebr. 1:1-6, pohditaan Jeesuksen todellista merkitystä. Oltiin eletty Jeesuksen syntymä- ja kärsimyshistoriaan liittyneet tapahtumat, ja helluntaikin oli takanapäin. Itseasiassa oltiin jo kirkkovaiheessa, jolloin ensimmäisiä tekstejä Jeesuksesta alkoi syntyä. Mikä Jeesuksen asema oikein oli, mikä merkitys hänellä oli ollut? Monet kysymykset vaativat tarkennusta. Vuosikymmenten jälkeen tapahtui siis tarkennusta, jossa pyrittiin saamaan selkoa, kuka Jeesus oli.

Varmasti mekin pohdimme, kukin omalla tavallamme joulun merkitystä. Tulemme ehkä sellaiseen tulokseen, että sinänsä joulutunnelma on ihan hyvä asia, mutta sen ydin pitää olla kestävä, todellista sanomaa, joka ei perustu sinänsä mukaviin joulunvalmisteluiden tuomiin nautintoihin. Toki kinkku maistuu hyvältä, toki joululahjoja on mukava avalla, on ilo nähdä lasten säteilevät silmät, kun paketista löytyy jotain mieluista. Kuusenkynttilät loistavat myös aina yhtä mukavasti ja joululaulut niinkään ovat mukavia korvalle. Nämä sinänsä ihan mukavat asiat eivät kuitenkaan voi tulla joulun ydinasiaksi. Ne eivät ole koko joulun ydin.

Hebrealaiskirje kertoo Joulun Herrasta esim. näin: "Poika on Jumalan sädehtivä kirkkaus, hänen olemuksensa kuva, ja hän ylläpitää kaikkea olemassa olevaa sanansa voimalla. Toimitettuaan puhdistuksen synneistä hän on asettunut korkeuksissa is-

tuimelleen Majesteetin oikealle puolelle". Joulun sanomaa tavoitellessamme, saamme hakea tänäkin jouluna kaikki joulutunnelmien tunnelmaa juuri siitä ajatuksesta, joka oli Hebrealaiskirjeen kirjoittajallekin tuttu: Jumalan kirkkaus tuli maailmaan, jotta syntinen ihminen siitä jotenkin hyötyisi. Jeesus on todellakin Jumalan sädehtivä kirkkaus, sitä hän oli jouluyönä pienen lapsen hahmossa, ja sitä hän on vieläkin.

Joulun sanoma syntiselle, siis tavalliselle ihmiselle, on siinä, että Jumala lähetti oman Poikansa maailmaan, jotta ihminen saisi syntinsä anteeksi. Maailmassa on paljon pimeyttä, sitä on yksityisen ihmisenkin kohdalla, ja jokainen tarvitsee kirkkautta omaan elämäänsä. Se kirkkaus, mikä jouluyönä kohdattiin, ei ollut vain tähtien loistetta. Se oli kirkkautta, Jumalan lähellettä Joosefin ja Marian lapsessa. Hänessä maailma kohtasi auttajan. Hänelle eivät edes enkelit vetäneet vertojaan. Ei heidän kauneinkaan ylistyslaulunsa. Vain omalle Pojallensa Jumala saattoi sanoa: Sinä olet minun Poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin. Tämän joulun ihmeen saamme mekin ottaa vastaan. Saamme kuulla nuo sanat joulun suurena lahjana.

Rauhaisaa Joulua ja siunauksellista Uutta Vuotta toivottaen

HEIKKI JÄRVENPÄÄ,
Parkanon kappalainen

Parkanon kaupungin tervehdys

Viime vuosina on Suomessa tehty paljon työtä laman voittamiseksi. Lamasta on jäljellä vieläkin heikko valtiontalous, suurtyöttömyys sekä henkiset vaikutukset. Viime aikoina on markkinoille tullut kirjoja ja julkaisuuteen tutkimuksia, joissa on käsitelty laman inhimillistä puolta.

Julkisessa talouskeskustelussa toistetaan usein klišeitä: "Markka on paras konsultti." Lausuma pitää paikkansa tiettyyn rajaan saakka, mutta ei ole koko totuus. Menestyneitä yrityksiä esiteltäessä johtohenkilöt toteavat yllättävän usein, että menestys perustuu monelta kohdin myös tunteeseen ja intuitioon.

Ihminen tekee ratkaisunsa korvien välissä. Olen todennut, että laman opetuksena on vahvistumassa aikaisempaa inhimillisempi ote elämään sekä kunnioittavampi asenne työhön ja toisten osaamiseen.

Meillä Parkanossa on ollut viime vuosina suurimpana ongelmana työttömyys. Jo neljän vuoden aikana se on ollut pääsääntöisesti yli 20 % eli 750 henkilöä. Kaupunki on pitänyt yllä voimakasta rakennustoimintaa ja on työllistänyt usean vuoden aikana satoja työttömiä. Koska valtio on vähentänyt viime vuosina valtionosuuksia, on kunnallistalouden liikkumavara supistunut Parkanossa. Tähän yhdistettynä voimakas velan lyhennystavoite uhkaa vähentää tulevana vuosina kaupungin investointeja, joka näkyy erityisesti rakennusalan työllisyydessä.

Työllisyyden hoitaminen vaatii Parkanossa topakkaa työtä pysyvien työpaikkojen luomiseen. Päättävän valtuustokauden alussa oli monilla sellainen usko, että kaupunki voi jättää työpaikkojen luomisen elinkeinoelämän tehtäväksi ja katsella tulosta sivusta. Tapahtunut kehitys ja mm. yritysten kannattavuusvaatimukset ovat johtaneet kuitenkin siihen, että varsinkin suurempien uusien yksiköiden saaminen tänne edellyttää kaupungin panosta.

Onneksi kuluneen vuoden aikana on Parkanossa investointitahti ollut voimakas erityisesti sahoilla ilman merkittäviä kaupungin toimenpiteitäkin. Vuoden lopulla alkavat työt FennoSteel Oy:n tontilla, joten vuoden kuluttua saamme ihailla uuden maamerkin valmistumista Pahkalaan. EU:n myötä vaatimukset työpaikkojen luomisessa ovat johtamassa siihen,

että elinkeinopolitiikka on nousemassa entistä keskeisemmäksi kunnan tehtäväksi. Uuden valtuuston keskeisiä töitä tullee olemaan elinkeinopolitiikan linjoitus tulevalla vaalikaudella.

Valtion paikallishallinnon järjestelyt ja eurooppalainen aluepolitiikka ovat johtamassa Suomen seutuistumiseen. Tulevaisuudessa on yksittäisen kunnan entistä vaikeampi pysyä kehityksen vauhdissa. Menestyminen elinkeinojen kehittämiskilpailussa vaatii suurempia ja monitaitoisempia yksiköitä, joten kuntien välisessä yhteistyössä on siirryttävä seuraaville askelmille. Parkanossa on monen vuoden kokemus tuloksellisesta kuntien välisestä elinkeinoyhteistyöstä Pohjois-Satakunta-säätiön johdolla. Yhteistyö tuotti kauniin ja konkreettisen tuloksen, kun alue sai Leader II-kehittämishankkeen EU- rahaa.

Yhteistyö Luoteis-Pirkanmaan alueella hakee vielä tätä kirjoitettaessa muotoaan, mutta uskon sen keraantuvan pienin askelin keskiasteen koulutuskuntayhtymän ympärille. Alueemme ei ole vielä tottunut avoimeen yhteistyöhön, joka vaatii vuosien yhdessä tekemisen kokemuksen onnistuakseen. Ehkä yhtenä yhteistyön esteenä on alueen kuntarakenteen historia. Koska kunnat ovat eronneet historian saatossa Kyrön emäpitäjästä, lienee kaikilla vieläkin tarpeetonta halua osoittaa pystyvänsä hoitamaan asiat itsellisesti. Toivoa vain sopii, ettei itsellisyydessä käy kuten ennen kävi sivukylän osuuskaupoille — kilpailu tappoi molemmat.

Parkano täyttää ensi vuonna 130 vuotta ja vuoden alussa tulee kuluneeksi 20 vuotta siitä, kun kauppalan nimitys jäi historiaan. Suuria vuosijuhlia ei ensi vuonna pidettäne, mutta vuoden varrella on tarkoitus tuoda muutoin esiin kaupunkia. Uskon, että ainakin Art Festivo ja Ihminen Luonnossa tapahtumat saavat lisäväriä juhlavuonna.

Toivotan kaikille Parkanon Joulun lukijoille Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Onnellista Uutta Vuotta 1997.

MATTI LINNA
kaupunginjohtaja

Nuorisoseuran puheenjohtajan palsta

Vuosi alkaa olla loppuillaan ja lieene paikallaan katsahtaa kuluneen vuoden tapahtumiin ja tuntoihin Parkanon Nuorisoseurassa.

Viime vuoden hiljaiselon jälkeen johtokuntamme uudistui; neljän "konkarin" lisäksi kahdeksan uutta jäsentä aloitti toimintamme luotsaamisen. Elokuulla saimme lisää nuorta, uutta verta joukkoomme ja tällä hetkellä johtokunnassamme onkin 13 jäsentä, joista nuorten osuus on kiitettävän suuri.

Alkuvuosi menikin koulutukseen ja toimintaan perehtymisen merkeissä. Kuitenkin aloimme heti suunnitella tulevan kauden toimintaa ja jatkoimme keskustelua kansantanssiharrastuksen elvyttämisestä Parkanossa. Yhteistyössä Parkanon aikuisopiston kanssa tanhut saatiin aloitettua syksyllä ja aikuisopisto palkkasi päätoimisen tanssinopettajan. Myös seuramme innokkailla ohjaajilla on mahdollisuus ohjata valitsemaansa ryhmää ja esiintymiset järjestetään yhteistyössä aikuisopiston ja nuorisoseuran kanssa. Kansantanssiopetus noudattaa valtakunnallista taiteen perusopetuksen suunnitelmaa ja siitä saa opintokirjan, johon opiskelu merkitään. Ryhmiä on kaiken ikäisille nuorille ja aikuisille, joten varmasti jokainen löytää haluamansa ryhmän.

Nuorisokahvila-hanketta olemme lähteneet viemään eteenpäin työryhmässä, jossa on kaupungin edustaja ja edustajat paikkakunnan nuorisojärjestöistä. Valitettavasti hanke ei ole vielä edennyt toivomallamme tavalla. Kuitenkin pyrimme tekemään koko ajan työtä sen eteen, että saisimme alle 18-vuotiaille paikan missä he voisivat olla ja harrastaa yhdessä. Toivon, että asia herättäisi keskustelua niin päättäjien kuin vanhempienkin taholla, sillä onhan kurja katsella, kun nuoret värjöttävät kaupungin keskus-

tan kaduilla talvipakkasilla.

Näin tietotekniikan aikakaudella yhdistyksemme järjesti ATK-puuhailua 8–12-vuotiaille lapsille yhteistyössä aikuisopiston kanssa. 16-tuntinen kurssi pidettiin juhannusviikolla ja siihen voitiin ottaa 12 ensimmäistä ilmoittautujaa. Halukkaita olisi ollut huomattavasti enemmän ja sen vuoksi onkin suunnitelmassamme jatkaa ja kehitellä **ATK-pitoista** harrastustoimintaa tulevaisuudessakin. Syyskuusta lähtien on käytössämme ollut **salivuoro nuorisoseuralaisille**. Pyrkimyksemme on saada aikaan ryhmä, joka voisi edustaa Parkanon Nuorisoseuraa nuorisoseurojen välisissä turnauksissa esimerkiksi sählyssä, lentopallossa tai muussa vastavassa urheilulajissa.

Suunnittelimme myös **erätampausta** nuorille heti koulujen alettua, mutta hanke ei toteutunut osallistujien vähyyden vuoksi. Keväällä voidaan asia laittaa uudelleen esille.

Parkanon Joululehden toimituskunta on tehnyt jälleen arvokasta työtä meidän parkanolaisten hyväksi kokoamalla niin perinteisen joululehden. Tämän työn ansiosta meillä johtokunnan jäsenillä vierähtääkin loppuvuosi lehden markkinoinnissa.

Nuorisoseurassamme toiminta on ollut kuluneella kaudella hyvin innokasta ja aktiivista. Ja monia hyviä ideoita ensi vuodelle on kehittelyn alla.

Lopuksi haluan esittää lämpimät kiitokset kaikille, jotka ovat myötämielisesti vaikuttaneet toimintaamme ja tehneet sen mahdolliseksi.

Hyvää Joulua ja toiminnallista vuotta 1997 kaikille lehtemme lukijoille!

TUULA ALANKO

Rännäri mielessäin

Jo polvenkorkuisena, seitsemättäkymmentä vuotta sitten, kuulin oudon ja erikoisen nimen, joka syöpyi heti mieleeni luultavasti samalla kerrotun jännittävän tapauksenkin vuoksi. Aion palata asiaan vielä tämän tarinani lopulla, mutta paljastan jo tässä, että kysymyksessä on vanha parkanolainen paikannimi Rännäri.

Lapsena kuvittelin, että naapuripitäjästä oli jokin erikoisen suuri ja huomattava kahvinpaahdin eli ”prännäri”, mutta myöhemmin opin, että me länsimurteiden puhujat lausumme sananalkuiset kahdetkin kerakkeet yleensä selvästi emmekä jätä ensimmäistä pois niin kuin itämurteissa on tapana. Meillä on siis ollut pranstakka, priski, prustinna ja pröökynä, samoin kuin prännäri ja monet muut rantaruotsalaisilta perityt murremuodot. Niinpä väittäisin, että jos Rännärin alussa olisi ollut kaksi konsonanttia, ne olisivat siinä myös säilyneet.

Jotkut ovat arvelleet, että Rännäri olisi muistona uittorännistä, mutta niitä alettiin rakentaa jyrkimpiin koskiin vasta vähän toistasataa vuotta sitten, eikä Rännäri-rissä tietääkseni muisteta sellaista olleen. Joka tapauksessa nimi on paljon vanhempi kuin sahateollisuuden tarpeisiin rakennetut uittoruuhet.

Sanakirjasäätiön kerääjäkään ei saanut aikoinaan selville muuta kuin että Rännäri tunnettiin laajahkon alueen nimenä; siihen kuuluivat paitsi koski ja silta Linnanjärven ja Kaitain vetten välissä, myös mm. Rännärin kangas ja Rännärin neva. Nimen alkuperä näyttääkin jäävän näillä eväillä selvittämättä.

Apua historiasta

Askarrellessani Valtionarkistossa, nykyisessä Kansallisarkistossa, olen pannut merkille, että Linnankylä ja koko Parkanonkin joutuivat nuijasodan päivinä suurten levottomuuksien jalkoihin. Välittömänä seurauksena neljäsataa vuotta sitten tapahtuneista ryöstöistä jäi paljon taloja autioiksi. Eivät kaikki silti ihan kylmillään olleet, vaikka kruunun kirjanpitoon autioiksi merkittiin.

Alaskylän Naskalin isäntä Simo Heikinpoikakin todettiin varattomaksi, ja niin tila annettiin asuttavaksi ja viljeltäväksi ratsumiehelle nimeltä Jöran eli Yrjö Ränner (kirj. myös Rännare). Tämä maksoi talosta kymmenysveroja ainakin vuodesta 1610, kunnes Naskalin isännyyteen pääsi kymmenkunta vuotta myöhemmin entisen omistajan poika Matti.

Rännärin suku

Ratsumies näyttää olleen kotoisin Alasatakunnasta, joko Raumalta tai Eurajoen Kuivalahdelta, jossa oli Rännärin eli

Rennerin talo jo vuonna 1551. Nimi näyttää saksalaisperäiseltä ja tarkoittaa juoksijaa. Kun saksalaisia kauppamiehiä oleskeli rannikolla jo keskiaikana, moni muukin nimi on jäänyt heistä muistuttamaan Satakunnan nimestöön. Rennerin sukua olivat myös ne raumalaiset papit ja virkamiehet, jotka käyttivät sukunimeä Rennerus jo 1600-luvulla.

Mahdollisesti Naskalin ratsumiesisäntä joutui lähtemään Liivinmaalle tai Venäjälle, jossa sota jatkui vuodesta toiseen, mutta sitä ennen hän näyttää järjestäneen pojalleen Yrjö Yrjönpoika Rennerille toisen autiotilan, Riitalan Penttilän. Tälle kuului vanhoja verollepantuja eräsijoja mm. Kuivasjärvellä ja Nurmijärvellä, joka tunnetaan nykyisin paremmin Linnanjärvenä. Näin olemme ehkä löytäneet selityksen myös parkanolaisen Rännärin nimelle.

Nuoremman Rännärin pojasta Pertistä tuli Riitalan Penttilän isäntä vuoden 1636 vaiheilla; suku siis jatkui täällä mutta omaksui tavan mukaan talonsa nimen, kun taas vanha sukunimi jatkoi elämäänsä aluenimenä Penttilän ja ehkä Naskalinkin erämailla Parkanossa.

Omaehtainen lapsuusmuisto

Rännäriin liittyvän jutun, johon alussa viittasin, kuulin vuoden 1930 paikkeilla kotonani Itä-Ikaalisissa. Kerrottakoon tässä vielä sekin.

Pohjanmaalta oli paikkakunnalle muuttanut vanha itsellismies Matti per-

heineen. Hänen vieras murteensa ja mahtaleva puhetapansa herättivät pian huomiota, ja mielellään niitä takanapäin pilkalla matkittiin. Matti puolestaan koetti torjua osakseen tullutta väheksyntää uskottelemalla, kuinka mahtavana ja varakkaana miehenä häntä oli kotipuolestaan pidetty. Hevonenkin hänellä oli ollut, komea juoksija, jolle eivät muut vertoja vetäneet.

Niinpä kerran, - ”kun Rännärin sillalla mentihin, niin Seru ja perilauta jäi!”

Seru (Serafiina) oli Matin eukko, joka istui kärryissä heinätukon päällä perälautaan nojaillen, kun isäntä itse seisoi edessä ohjastamassa. Hirmuisessa vauhdin ryskeessä perälauta irtosi ja emäntä keikahti tielle Matin huomaamatta, ja meno jatkui. Hetken kuluttua haaveri sentään selvisi ja selvitetiin. Emännälle ei onneksi ollut käynyt huonosti.

Vanhan kansan hevosmiehille ei tarvitse selittää, miksi kipattavien sontaratteiden perälauta oli helposti irtoavaa lajia. Kätevä keksintö muuten, mutta huvijeluun huonosti sopiva.

Ajopelit ja nopeudet ovat Pohjalais-Matin päivistä valtavasti muuttuneet, mutta näyttämisen halua maanteilla edelleen riittää. On myös niin, että nykyisiltä kärryiltä pudotessaan Serukaan ei selviäisi parilla mustelmalla - valitettavasti.

Lähteitä edelliseen: Kansallisarkisto, Suomen asutuksen yleisluettelo, Ikaalinen. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Paikannimiarkisto, Parkano. Mauno Jokipii, Satakunnan historia IV. P. Papunen, Rauman seudun historia I. Ikaalisten entisen emäpitäjän historia I (käsikirjoitus).

KRISTINA JÄRVIROVA II v.

Lumi-prinsessa

*On ulkona pakkasessa
lumesta tehty prinsessa,
suruissansa odottaa
prinssiänsä saapuvaa.
Ei pois se tahdo lähteä.
Taivaalla tuhat tähteä
loistaa pimeässä...
Vaan missä
tuo kaunis prinsessa nyt on?
Se tainnut on lähteä.
Taivaalla tuhat tähteä
loistaa, loistaa vaan.
— kai uneksia saan.*

Lammasmainen juttu

Tyynenä lepää Parkanojärvi heinäkuun helteessä: poutapilvet kuvastuvat sen pintaan, tuoksuu kesälle; koko luonto vetää päiväunia, 1930-luvun lapsuusmaiseman yllä on odotuksen tuntua.

Äkkiä tapahtuu! Alasen ahteen päältä valuu alas hälisevä poikajoukko seuraan ajokoiria Ake ja möhkälemäinen newfoundinkoira Mursu. Alasen Esko-eno ja Virtasen veljekset: Ensio, Tapani ja Heikki siinä viilettävät kilpaa houkuttelevaa rantaa kohden, että tanner tömisee. Kuka ensimmäisenä rannassa!

Luonnonrauha on menetetty laajalla alueella!

Kaksi vuotta minua vanhempi Esko-eno käynnistää moottoripaatin. Pian viilettää se prutkutellen Parkanojärven selkää sisässään kolme noin rippikouluikäistä pojankölviä Eskon lisäksi sekä Ake ja Mursu perhepiiriin kuuluvina.

Paatti rikkoo vedenpinnan, herättää sen päiväuniltaan, väistyy vihasena syrjään. Yksinäinen sorsa pyrähtää kauhuissaan räähkyen lentoon, hätäntynyt silkkiukku sukeltaa pitkän vedenalaisen matkan melun tieltä.

On kesäloma. Sitä on eletävä voimallisesti!

Matka suuntautuu kohden päämääräämme Kapilonsaarta, joka meidän kiellessämme on Lammassaari, koska siellä pidetään kesäisin saaren omistajan Aarne-enon lampaita.

Rantautuminen

Paatti iskeytyy saaren matalaan rantaveteen. Neljä jalkaparia ja kaksi nelijalkaista loikkii rantaan. Villi pajupensaikko ympäröi saarta, tuo siihen eksoottista tuntua. Ajatuksissamme se muuttuu etelämeren palmusaareksi, johon Robinson Crusoe aikoinaan haaksirikkoutui.

Seikkailuntuntu jäsenissämme tunkeudumme saaren sisäosiin. Saari osoittautuu asumattomaksi: Robinsomia ja Perjantaita ei näy. Lammaslauma pakenee saaren toiseen päähän, linnut vaikenivat oksilla kuulostellen tulijoiden aikeita...

Ihminen on tullut luonnonparatiisiin sotkemaan elämän siellä!

Pian saari on tutkittu. Se on pieni kooltaan. Keskellä kohoaa luonnonniityn kumpare lampaiden laitumena.

Paratiisimaista oloa

Nälkä tunkeutuu olemukseemme safarin jälkeen. Istuudumme saaren ainoan si-

vistysmerkin, ladon, edustalle syömään eväitämme Ake ketjussa ja vapaana syntynyt Mursu irrallaan vierellämme. Molemmat koirat tarkkailevat kuolaa valuen syömistämme. Näkymä on kuin Westerholmin Ihanteellinen maisema. Siinä vain istumme auringonpaisteesta ja nautimme olostamme.

Lampaanpolska

Pilvi peittää auringon, jotakin pahaenteistä tuntuu leijailevan ilmassa: kohtalon likainen sormi puuttuu asioiden kulkuun, järjestää meille jännitysnäytelmän, jonka valkoisena uhrilampaana on - lammas ja mustana pahana sutena newfoundilainen. Metsästyksen jumalatar Artemis kuiskaa Mursun luppakorvaan kehotuksen rynnätä lampaiden kimppeun.

Metsästyksivaistot heräävät ja se syöksyy lauman sekaan. Myös ajokoiraksi syntynyt Ake riistäytyy irti ja liittyy takaa-ajoon. Lauma hajaantuu ja määkii kauhuissaan ja ryntää pakoon, osa veteen. Koirat haukkuvat innoissaan juostessaan määkijöiden perään järveen.

Luonnosta nautiskelu loppuu äkkiä. Syöksymme koirien ja lampaiden perään huutaen koirille vihaisia käskyjä, mutta turhaan. Vettä ryöpyttäen kuin estejuoksijat vesihaudassaan tavoitamme koirat: kaksi meistä ottaa koirat hallintaansa, toiset kaksi työntää paatin veteen. Siinä kiireen hötäkässä soutaja menettää toisen aironsa asettaessaan niitä paikoilleen. Kuluu aikaa sen poimimiseen järvestä. Lopulta saavuttaa määkijän. Esko isokoisena voimamiehenä tarrautuu vedessä polskivaa lammasta kourillaan ja nostaa paattiin. Kiireesti takaisin rantaan. Muut

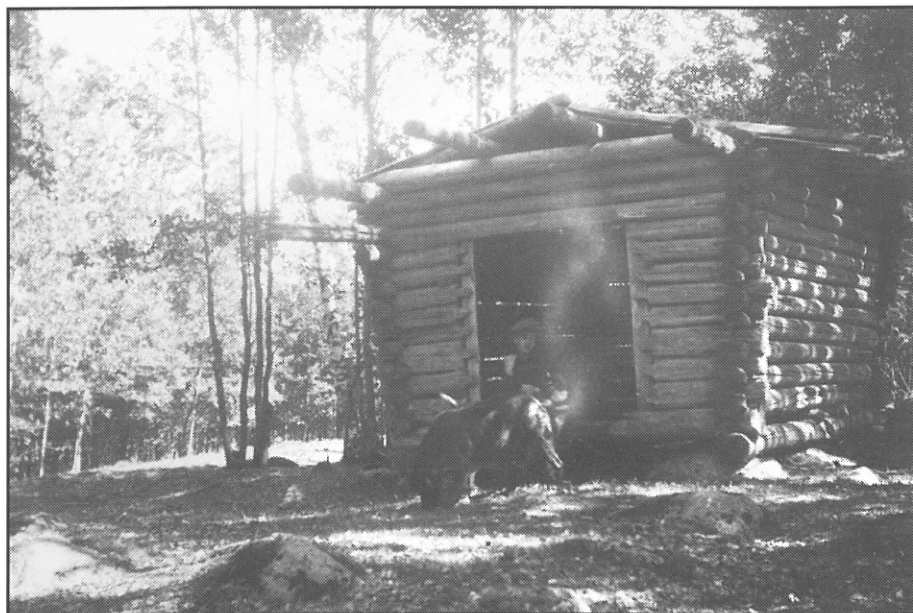
lampaat ovat kääntyneet sorkkiensa tuntumasta takaisin vedestä ja häipyneet näkyvistä.

Tekohengitystä

Kannamme vettä valuvan lampaan ladon eteen. Märkänä ovat kantajatkin. Pelkäämme pahinta, koska olemme kuulleet, että lammas hukkuu kun puo kastuu painon lisääntyessä. Selvästi se on saanut alapesun. Taisi joku koetellakin sitä kohtaa todisteeksi. Katse näyttää poissaolevalta. Mutta jotakin elonmerkkiä huomataan. Emme aio luopua toivosta, että määkijän elonhetket vielä palautuisivat. Heikki-veli nuorimpana ryhtyy elvytys-hommiin pumppaamalla uhrin eturaajoja voimallisesti edestakaisin välillä sydäntään kuunnellen. On oppinut tämän Schäfer-menetelmän oppikoulun terveystunnilla ja soveltaa sitä nyt ensikerä käytäntöön koeuhrina lammas. Muutkin ryhtyvät vuorollaan pumppaamaan sorkkia. Vaikka tilanne on vakava, kärsimysnäytelmä sorkkaheilutuksineen saa aikaan nauruntyrskähdyksiä.

Lähtö viimeiselle rannalle

Kuolleista herättäminen ei onnistu konsteillamme eikä varmasti olisi eläinlääkärillekään. Diagnoosi: Kuollut! Määkijän katse ei ollut enää tästä maailmasta. Kuoleman Lautturi on saavunut lammasparan henkiruumiin viimeiselle rannalle, Suurille Tunteittomille Niityille. Joku arvelee, että Heikin voimalliset riuhtomiset jouduttivat vain kuolemaa. Hänen vaillinaiset ”lääketieteen opintonsa” ter-

Ensio-veli Aken ja Mursun kanssa ”Lammassaaren” ladon ovella.

Tutustumista toisiimme. Kuvassa kirjoittaja silloin joskus...

veystunnilla eivät johtaneet tulokseen. Toteamme Heikin lohdutukseksi, että lammas oli jo melkein vainaa vedessä, haukkonut yliannostuksen Parkanojärven vettä molemmista päistään.

Määkijän saattohoito

Olemme hiljaisia poikia, kuten aina kuoleman vieraillessa, olkoonkin se vain lammas. Mietimme, miten kunniallinen haudaus suoritetaan! Huomaamme kuitenkin, ettei meillä ole tarpeellisia kaivuuvälineitä. Tilannehan oli odottamaton meille.

Lopulta päätämme, että kannamme määkijävainaan takaisin veteen, josta olemme sen vaivoin noutaneet. Kahlaamme järveen ja laskemme hellästi vainaan hyväilevien laineiden syleilyyn ilman saattolaulua. Kaipa uskovat sen hukku-neen jonkun kulkukoiran ahdistamana! Ymmärrämme, ettei Aarne-eno uskoisi tarinaa, että lammas on vapaaehtoisesti mennyt veteen vilvoittelemaan ja uimataidottomana hukkunut, saati kuntouintia mennyt harrastamaan tai jopa tehnyt itsemurhan hukuttautumalla.

Pieni hiljainen hetki lampaan muistoksi. Katseemme seuraavat surullisina määkijävainaan fyysisen ruumiin lipumista viimeisellä matkallaan yhä etäämmälle kohden ulappaa hyväilevien vedenväreiden saattamina hautana Parkanojärven pohja. Kunpa mahtava hyökyaalto viskaisi sen Yliskylän mutaisille matalikoille mahdollisimman etäälle tapahtumapaikasta!

Salainen sopimus

Mietimme, mitä Aarne-enolle sanoisimme, jos joutuisimme kolmannen asteen kuulusteluun. Enohan tietää, että lähdimme saareen - "ilman koiria" tai ainakin uskoi, että noudatimme hänen kieltoa, ettei koiria saa ottaa mukaan.

Lupaamme pyhästi toisillemme, ettemme ole tietoisia tapahtumasta ja emme hiisku sanaakaan tästä kenellekään. Karvakuonot Ake ja Mursu suurimpina syyllisinä pysyvät varmasti vaiti. Teemme D'Artagnan ja kolmen muskettisoturin valan: yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta. Päättelemme, että tuskin Aarne-eno tietää lampaiden lukumäärää! Navettapiika kyllä, mutta tuskin on tietoinen saarimatkastamme ja toivon mukaanukaan ei käy pitkiin aikoihin saarella, määkijävainaa ei ole silloin enää tunnistettavissa ja ajautunut muihin satamiin tai vajonnut pohjaan!

Poistumme hiljaisesti surmanpaikalta moottoripaattiin - muina miehinä sivistyksen piiriin.

Ilmianto, kuulustelu

Seuraavana päivänä löytää Alasen naapurin poika, ikäisemme kloppi, lampaanraadon vedestä ja kiirehtää ilmoittamaan siitä Aarne-enolle. Saamme suullisen haasteen puhutteluun. Eno kuulustelee meitä kuin olettaisi meidät syylliseksi tai tietoisiksi tapahtumasta. Olemme kauheasti hämmästyvinämme ja meidän

"viattomat" lammasmaiset katseemme ovat osaaottavan näköisiä suuresta menetyksestä. Yhteinen muskettisoturinvamme sitoo suumme, joten kiellämme jyrkästi osallisuutemme tapahtuneeseen. Juudasta ei ole joukossamme. Kylän kloppilla ei ole mitään todisteita meitä vastaan. Sormenjälkiämme ei varmasti löydy lampaan karvoista, vesi on armollisesti liuottanut ne. Olemme närkästyneitä pojanhulttiolle, jonka kanssa meillä on parhaillaan kränävälit. Mitä tekemistä hänellä on ollut saarella, pysyköön omassa rannassaan!

Asia raukesi todistusten puutteessa ja -unohtui.

Totuuden myöhästynyt hetki

Kului vuosikymmen, ehkä enempi. Olimme turvallisesti aikuisiässä, sodan käyneet, kun uskalsimme tunnustaa Aarne-enolle varovasti syyllisyytemme lampaan surmaan. Tiesimme, että lain mukaan rikos vanhettuu kymmenessä vuodessa. Yllätykseksemme Aarne sanoikin, että hän kyllä silloin piti meitä kolveja melko varmoina surmatyöhön. Naureskeltiin jo tapaukselle.

Aika, Suuri Armahtaja, oli vapauttanut meidät synneistämme - ainakin Aarne-enon suhteen- ja tuonut tapaukseen Suuren Seikkailun makua. Esko-enomme ei silloin ollut enää joukossamme, kaatui talvisodassa.

Pojat ovat poikia!

Kairokoski, Pohjois-Satakunnan ensimmäinen vesisaha

Pohjois-Satakuntaan vesisahojen levittäytymisen pääsi vauhtiin 1830-luvulla. Tuolloin porilaiskolmikko Björnberg, Björkman ja Rosenlew sai luvan sahalaistoksen rakentamiseen Parkanoon.

Vesisaha, joka oli Pohjois-Satakunnan ensimmäinen, nousi Kairo- eli Pitkäkoskeen, jonka maisemissa kaksiraamisen sahan toiminta alkoi alkuvuodesta 1837.

Kaksiraamisen sahan toisessa terässä oli seitsemän terää, toisessa kuusi. Kesäkuussa sahalta voitiin sahata 11 kyynäräisiä tukkeja 89 kappaletta vuorokauden aikana. Heinäkuun puolen välin paikkeilla sen sijaan oli vettä koottava jokaisen puolen tunnin käytön jälkeen, joten sahausta saatettiin suorittaa ainoastaan kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Tuona aikana ennätettiin sahata 17 tukkia.

Kun vesi oli alimmillaan lokakuun puolivälissä, oli sahan mahdollisuus olla käynnissä neljän tunnin säästövedellä noin 20 minuuttia, josta kertyi vuorokautta kohti kaksi tuntia. Tuloksena oli kuusi sahattua tukkia.

Kaikkiaan oli Kairokosken sahan vuosittainen sahausoikeus 2 655 tukkia, jotka kaadettiin nimenomaan sahalle varatuista metsistä: Björnberg, Björkman ja Rosenlew olivat tehneet viiden talon kanssa sopimuksen.

Kairokosken sahalta oli myös lupa jaloistaa sahalle myytäviä puita.

Höyrysahat tulevat

Höyrysahojen perustamiseen myönnettiin luvat 1857. Nälkävuosien aiheuttama lamakausi 1860-luvulla kuitenkin viivytti höyrysahojen rakentamista.

Vaikka vesisahojen katsottiin 1870-luvulla olevan kannattamattomia, eivät höyrysahat kuitenkaan lakkauttaneet vesisahojen toimintaa lopullisesti: 1880-luvun lopussa alkaneen puutavarakaupan noususuhdanteen aikana elpyivät myös vesisahat, joita entisten lisäksi perustettiin jatkuvasti lisää.

1887-88 rakennettiin Miettisen kylään höyrysaha, josta ei kuitenkaan tullut pit-

käikäistä, sillä se tuhoutui rakentamistään seuranneena suvena.

Jauhomylyn rakentamiseen sai luvan torppari Vihtori Lehtinen vuonna 1888. Jauhomylly rakennettiin Lehtis- eli Viinikkakoskeen. Vihtorin poika Juho jatkoi myllyn pitoa isänsä jälkeen. Hän myös rakensi sen yhteyteen sahalaistoksen seuraavalla vuosikymmenellä.

Oskari Penttilä puolestaan rakensi sahalaistoksen vuonna 1896 Käenkosken entisen jauhomyllyn tilalle.

Vuonna 1911 valmistui Haapa- eli Haapasenkosken sahamyly. Sen rakennutti yhteenliittymä, johon kuuluivat mm. J. Ryttilä ja A. Virranhaara.

Haapasenkosken sahalta toiminta lopetettiin ennen sotien alkua, mutta J. Salo-Kuutti jatkoi sahausta 1950-luvun alkupuolelle saakka.

Salokuutin jälkeen omistajina olivat Paavo Paavola ja Sulo Äijö, joiden aikana sahaan kuului myös höyläämö ja puusepänverstaas. Toiminta lopetettiin vuonna 1964.

Pohjois-Satakunnan ensimmäinen vesisaha nousi kuvan maisemiin vasemmalle. Kuva Kairokoskesta v. 1953, Impi Pentin arkistoista.

Voi niitä aikoja!

"Joka ei tahdo työtä tehdä, sen ei syömänkään pidä". Sellainenkin vakava käsky kuuluu Pyhän Kirjan sanaan. Tänä aikana se on perin ristiriitainen käsite. Meidän maailmamme on pyörähtänyt aivan nurin sen ajan kohdan jälkeen. Silloin kyllä oli kirjaimellisesti pakko jokaisen elättää itsensä työllään.

Heihin kuuluivat lapset ja vanhukset. Köyhän kansan osa oli sääliävin. Niitä perheitä oli paljon, joiden ainoa rikkaus oli monilukuinen lapsijoukko. Lastenkin oli ansaittava elantonsa. Työn antajia riitti. Oli vauraita taloja, jotka tarvitsivat monen sortin työvoimaa. Kun köyhän kodin lapsi sai mahansa yli kynnyksen, kuten sanottiin, joutui tämä jo vieraan lapsia kaitsemaan. Surkeaa oli erota äidistä, jonka syli oli paras paikka. Nälkäisiä suita riitti ja uusia syntyi. Eivätkä ne äidit saaneet helliä lapsiaan, elämä oli kovaa, raskasta raadantaa.

Kovaa oli lapsenkin elämä vieraan armoilla. Oli oltava nöyrä, tehtävä niinkuin käskettiin. Se ansaittu ruoka, mitä lapsi sai, oli usein maustettu kyynelillä. Vieraan kohtelu oli toista kuin oman äidin.

"Lämmin paita liinainenkin, oman äidin ompelema. Vilu on vaippa villainenkin, vaimon vierahan tekemä". Kun pikkuinen amma soui kehossa talon lasta, nukahti soutajakin ja sai torut. Talon lapset saivat joskus päänsilitystä ja makean palan, mutta ei amma. No mitäs, sehän oli otettu palvelukseen, omiaan oli siihen työhön.

Lienee vielä heitä, jotka muistavat ajan, jolloin kunta myi huutokaupalla kodittomia lapsia ja vanhuksia. Huuto-kauppa pidettiin kirkolla jossain talossa. Sinne koottiin osattomat lapset ja raihnaiset vanhukset. Ne sellaiset olivat tarpeettomia olemassa. Talollisia saapui paikalle rahan kiilto silmissään. Joku kunnan herra tarjosi ja esitti huutettavaksi jokaista myytävää kuten huutokaupassa tapana on. Se sai lapsen tai vanhuksen, joka lupasi halvemmalla ottaa. En tiedä maksoiko kunta kuukausittain sen pienen summan taloon vai kuinka. Se oli kauppa, joka oli täysin vailla ihmisarvoa. Vaikka ei silloinkaan varmaan lainkirjain kieltänyt hoitamasta hyvin, jopa rakkaudella huuto-laista, niin tuskin kukaan vaivaisista sai murustakaan hyvyttä. Kylmä kivi taisi olla sydämen seutuvilla ottajalla. Kaikki hyöty vain oli otettava tavarasta, jonka halvalla oli ottanut. Huutolaisvanhukset olivat vammoineen hauskoja pilkan aiheita. Se oli ilmaista huvia. Lapsia sai kohdella samoin miten sydämettömien ihmisten mieleen tuli. Eihän

heillä ollut suojelijaa. Koska lukutaito oli pakollinen, oli orpolapsetkin pantava kiertokouluun, että oppivat edes välttävän lukutaidon. Kylissä toimivat kiertokoulut vuorollaan. Nykyajan ihmisen on vaikea ymmärtää, miten köyhä ja orpoja kohdeltiin siten.

Vaikka lasten oli itsensä elätettävä, ei sellaisille toki palkkaa maksettu, johan nyt! Vaatetta saivat juuri sen verran kun välttämätöntä oli.

Talon emäntä otti kiireittensäkin keskellä omaa lastaan syliin ja paransi kipeän paikan puhaltamalla, mutta osaton kätki risaisen mekkonsa sisään kipunsa ja äidin ikävän.

Mutta ikää karttui jokaiselle samalla mitalla. Tyttölapsesta kehittyi piika lasten hoidosta karjanhoitoon. Poikalapsesta käskyläisestä rengiksi. Rippi-

koulu oli se, joka lopetti halveksitun lapsuuden. Pääsi aikuiseksi. Silloin oli tarkka säätyero ihmisten välillä. Tänäpäivänä itsestään selvä tasa-arvo olisi ollut mahdoton ajatuksenakin, jos joku olisi haaveillut mokomaa. Oli vissi raja-aita kolmen säädyn välillä maaseudulla. Pappi ja muu herrasväki ylinnä, talolliset keskellä, köyhät ja muut huonot siellä jossain ruohon juuressa. Se oli sääntö, joka ei lipsunut. Kaikki tunsivat arvonsa ja arvottomuutensa.

On käsittämätöntä ymmärtää miten kaikki oikein on kaatanut ne raja-aidat meidän maailmastamme. On onnellista, että näin on käynyt. On vain haikea mieli, että he, jotka eivät saaneet kokea yhtäkään helppoa päivää, eivät olleet huonompia kuin me. He olivat todellisia ristin kantajia.

Julius Engströmin tarina

Vuonna 1833 huhtikuun 14. päivänä syntyi Parkanon Kuivasjärvenkylässä Juho Juhonpojan ja Anna Gretha Juhontyt-tären perheeseen kolmantena lapsena poika, joka sai kasteessa nimen Efraim. Efraimin vanhemmat olivat ennen avioliittoaan olleet palveluksessa useissa taloissa piikana ja renkinä, Juho myös jonkin aikaa renkinä Jalasjärvellä ja Peräseinäjoella, sukunimenään Kuivasjärvi. Juho syntyi Kukulahalmeen torpassa 23.4.1903. Hänen isänsä oli Alaskylästä Laadun talon isäntä Johan Johanpoika Laatu (Ladu), s. 10.5.1765 ja äitinsä Bri-ta Henrikintytär, Kanan talon tytär, s. 30.5.1769.

Juho Juhonpoika Laatu (nuorempi) avioitui Saukkokosken itsellisen tyttären Anna Gretha Johantytären kanssa. Anna Gretha on s. 25.7.1809. Vaikka Juho Juhonpojan isä oli Parkanon vanhimpiin ja varakkaisempiin kuuluneen Laadun talon poika ja samoin vanhimpiin ja varakkai-semppiin kuulunut Kanan tytär oli hänen äitinsä, voidaan Juho Juhonpojan suku-haaran katsoa kuuluneen maaseudun köyhälistöön. Ajan tavan mukaan talon peri vanhin poika, perheen muut lapset saivat etsiä leipäänsä renkeinä, piikoina ja jos hyvin sattui, torppareina.

Juho Juhonpoika ja Anna Gretha olivat samaan aikaan palkollisina Kuivasjär-venkylän Vatajassa. Lienee lemmentiek-ki leimahtanut Juhon ja Anna Grethan vä-lille. Heidät vihittiin avioliittoon

Julius Engström. Kuva kirjasta "Suomen Evankelinen liike 1896—1916".

Kuva Kauno Vuorenpää, Virrat.

25.3.1828. Perheeseen syntyi yhdeksän lasta: Nikodemus, Joonas, Efraim, Juha, Iisak, Maria Sofia, Amanda, Joosef ja Se-rafia. Heistä Joosef kuoli vajaan kahdek-san kuukauden ikäisenä. Juho Mäkynen oli seurakunnan luottamushenkilö,

sexmanni, eli kuudennusmies.

Olen "tuijottanut" Parkanon kirkko-herranvirastossa vanhoista asiakirjoista otettuja mikrofilmejä Juho Juhonpojan ja Anna Gretha Juhontytären sukutieto-ja muistiin merkiten lähes tuhannen tun-tia ja sukutietoutta on kertynyt melkoi-nen paperipino. Kuitenkin keskityn täs-sä tarinassani kertomaan lähinnä Efraim Juhonpoika Mäkysestä ja hänen pojas-taan Juliuksesta. Efraim oli nuoruudes-saan renkinä mm. Linnan ja Mansikka-viidan taloissa. Hän muutti 1852 Helsin-kiin kirjapaino-oppilaaksi, josta myö-hemmin Kristiinankaupunkiin. Mikä lienee ollut syynä siihen, että Efraim muutti sukunimekseen Engström, ei ole tiedossani.

Kristiinankaupungissa hän on ollut kauppiaana. Parkanon-Kihniön kirjassa kerrotaan sivulla 256, "Melko pian maa-kaupan vapautumisen jälkeen ilmestyi ensimmäinen kauppiaas Parkanoon, kun Kristiinasta kotoisin olevan kauppapor-vari Efraim Engström vuonna 1862 sai senaatilta luvan maakaupan perustami-seen Parkanon kirkonkylään". "Kauppa-puoti sijaitsi Kanan talossa". Todellisuus-sa kyseessä oli kuivasjärvenkyläläi-sen Mäkysen torpan poika. Seurakunnan rippikirjassa Efraimin mainitaan asuneen Raiskion talossa.

Muutamaa vuotta myöhemmin perus-tettiin Parkanon kirkonkylään toinenkin maakauppa. Efraimilla on ollut palveluk-sessaan mm. sisarensa Amanda, sekä vel-jensä Iisak, joka on mummuni isä. To-dennäköisesti Efraim Engströmin kaup-paliike menestyi hyvin, mutta myöhem-min lienee ollut taloudellisia vaikeuksia niin hänellä kuin toisellakin maakaup-piaalla Anders Lindemannilakin. Mo-lempien kauppatoiminta Parkanossa lop-pui 1872.

Ennen Parkanoon kauppiaaksi tuloaan oli Efraim avioitunut Pomarkusta synty-i-sin olevan Kristina Adolffiina Johantytär Viron kanssa. Perhe muutti takaisin Kris-tiinankaupunkiin. Siellä Efraim maini-taan mm. kauppaedustajana. Efraimilla ja Kristiinalla oli poika Julius Ivar, syntynyt 23.8.1863 Parkanossa. Julius Engströmin pojantytär Eeva-Liisa Aalto on kertonut, että todennäköisesti eräs liikemies on ta-loudellisesti tukenut Juliusta hänen opis-kelussaan. Efraimin isän kuoleman jäl-keen perheen taloudellinen tilanne oli to-della vaikea. Kristiina muutti lastensa kanssa takaisin kotiseudulleen Pomark-kuun elättäen perhettään mm. ompelijana ostettuaan velaksi ompelukoneen, kuten kerrotaan Suomen Luterilaisen Evanke-liumiyhdistyksen vuosijulkaisussa "Ko-timatalla" 1943.

Efraimilla oli viisi sisarusta, joista yksi kuoli lapsena. Efraim oli Porissa ala- al-keiskoulussa ja jatkoi Turun ruotsalaises-

Kuvassa oikealta: Julius Engströmin serkkuja, Olga, Alma ja Matilda, sekä Matildan tyttäret Hilja ja Aini.

Kuva Kauno Vuorenpää, Virrat.

Kuva Kuivasjärvenkylän Mäkynen torpan pihamaalta. Vasemmalla Nikodemus Mäkynen, s. 16.9.1899, kaatui sodassa 15.2.1940, hänen serkkunsa Hilja Kortesoja, s. 15.1.1896, k. 29.12.1974. Lisäksi todennäköisesti muita Kuivasjärvenkylän nuoria.

Kuva Kauno Vuorenpää, Virrat.

sa lyseossa. Keväällä 1882 hän pääsi ylioppilaaksi. Koulutoverina oli mm. kihniöläissyntyinen, myöhemmin Turun tuomiorovastina ollut A.G. Keihänen (Keihänen on kastanut äitini Kihniössä). Jumaluusopilliset opintonsa uskonnollisen herätyksen saanut Julius aloitti Helsingissä 1882 ja hänet vihittiin papiksi 1887.

Juliuksen ensimmäinen virkapaikka oli Jalasjärven seurakunnassa v.t. kappalaisena. Jalasjärven historiateoksessa kerrotaan Juliuksen olleen erittäin suosittu pappi. Jalasjärvellä hänet vihittiin 14.8.1889 avioliittoon Ilmajoen nimismiehen tyttären Aino Saima Cecilia Jernebergin kanssa. Juliuksen pojan tytär on kertonut, että kun Julius ensi kerran kosi Aina Saima Ceciliaa, oli hän saanut ”korvatillikan” poskelleen. Se ei kuitenkaan estänyt Juliusta uudelleen tunnustamaan rakkauttaan miellettyään kohtaan. Julius uudisti kosintansa, samalla varmuuden vuoksi kysyen, ”annatko nyt korvatillikan toiselle puolelle”. Tällä kertaa kosinta onnistui.

Samana vuonna kun Julius avioitui, hänet kutsuttiin Helsinkiin Evankeliumiyhdistyksen yliasiamieheksi nuoruudestaan huolimatta. Yksi johtokunnan jäsenistä epäili Juliuksen pätevyyttä. Siihen aikaan yhdistyksen jäseninä olleet papit syyttivät yhdistystä luopumisesta luteri-

laisuudesta ja alkuperäisestä kannasta. ”Engström seisoikin kuitenkin lujana kuin kallio tämän myrskyn kestäessä”, kerrotaan yhdistyksen vuosijulkaisussa. Taistelun ohimentyä Engström saattoi todeta yhdistyksen jääneen selvälle evankeliselle kannalle.

Vuonna 1898 Julius Engström nimitettiin Helsingin komministeriksi ja 1906 Sörnäisten suomalaisen seurakunnan kappalaiseksi ja seuraavana vuonna kirkkoherraksi. Ensimmäisen maailmansodan aikana santarit arvelivat Engströmillä olevan salaisen radioaseman Helsingin Kallion kirkon tornissa. Santarit kävivät tutkimassa kirkon tornin löytämättä mitään. Julius joutui myös auton ruhomaksi. Julius totesi hänellä olevan ”langattoman lähetyksiaseman taivaaseen”. Se lähetyksiasema oli kätkeyty hänen omaan poveensa.

Osaksi ensimmäisen maailmansodan tapahtumat Helsingissä vaikuttivat siihen, että Julius haki kirkkoherranvirkaan Hollolaan. Hän tuli myös valituksi. Julius muutti perheensä kanssa Hollolaan huhtikuussa 1919. Hän oli myös siellä pidetty pappi. Evankeliumiyhdistyksen toiminnassa hän oli edelleen mukana. Lauri Koskenniemen kirjoittamassa kirjassa ”Suomen Evankelinen liike 1896–1916” mainitaan Juliuksen olleen ”Evankeliumiyhdistyksen vahva mies”. Hän oli

hyvä puhuja, toimittaja, runoilija ja suomentaja.

”Siionin Kannel” -laulukirjassa on yhdeksän hänen tekemäänsä hengellistä laulua. Virsikirjassa on kaunis virsi numero 338 hänen suomentamana. Olen nimenyt tämän virren ”meidän suvun virreksi”, joka aina tekee minuun lämpimän vaikutuksen.

Vakavan sairauskohtauksen johdosta Julius Engström menehtyi 12.4.1942 Hollolassa. Hänet on haudattu Helsinkiin. Juliuksella ja Ainalla oli kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Lapsista Arvo, Sylvi ja Aino kuolivat varsin nuorena iässä, eloon jäi vanhin poika Eino Rafael. Hän muutti sukunimensä 1927 Someroksi. Eino Somero oli varatuomari. Hänen tyttärensä Eeva-liisa on kertonut olleensa lapsuudessaan usein isovanhempiensa luona ja muistelee heitä suurella lämmöllä ja rakkaudella.

Lapsuus- ja nuoruusaikanani mummini Matilda Taipala o.s. Mäkynen usein kertoi serkustaan. Samoin Kihniössä kirkkoherrana ollut Kaarlo T. Sarvela, joka oli Julius Engströmin hyvä ystävä.

Tällainen on tarina parkanolaisesta torpparin pojanpojasta. ”Päivä vain ja hetki kerrallansa...”, näillä sanoilla Parkanon Joulun lukijoita tervehtien KAUNO VUORENPÄÄ, toimittaja Virroilta.

PENTTI JÄRVENSIVU
Parkanon asemapäällikkö

Parkanon rata 25 vuotta

Tampere - Parkano - Seinäjoki -rataosa täytti tänä vuonna 25 vuotta. Rautatie on tosin kulkenut Parkanon halki jo 60 vuoden ajan Porista Haapamäelle; tämä ns. Mierontie kulkee nykyään enää Kankaanpäästä Kihniön Aitonevalle saakka. 25 vuotta on ollut Parkanon radalla kehityksen aikaa. Junanlähettäjien lähetykselyt, eriväriset opasteliput ja matkalippujen kirjoittaminen ovat muuttuneet tietokoneilla näppäilyksi. Veturinkuljettajien kanssa keskustellaan radioteitse useita kanavia pitkin. Myös vaihtotyöt sujuvat nopeasti ja turvallisesti ratapiharadiota käyttäen.

Jo vuonna 1879 valtiomies J. W.

Snellmanin suunnitelmissa oli rakentaa Parkanon kautta rautatie Vaasaan. Mutta se rakennettiin Haapamäen kautta Seinäjoelle. Kuitenkin vuonna 1937 valmistui Pori - Parkano - Haapamäki -rata. Niin suuri asia se oli silloin, että eduskunnan päättäessä vuonna 1927 ratasuunnasta radanvarren kunnat juhlivat päätöstä liputuksella.

Teollisuuden ja matkustamisen lisääntyessä tuli tarve päästä nopeammin: tavarajunien ja tavaroiden määrä lisääntyi. Vuoden 1961 eduskunnassa tehtiin päätös Tampere - Parkano - Seinäjoki -radan rakentamiseksi. Yhteyttä alettiin tehdä vuonna 1962, ja se valmistui uudenvuo-

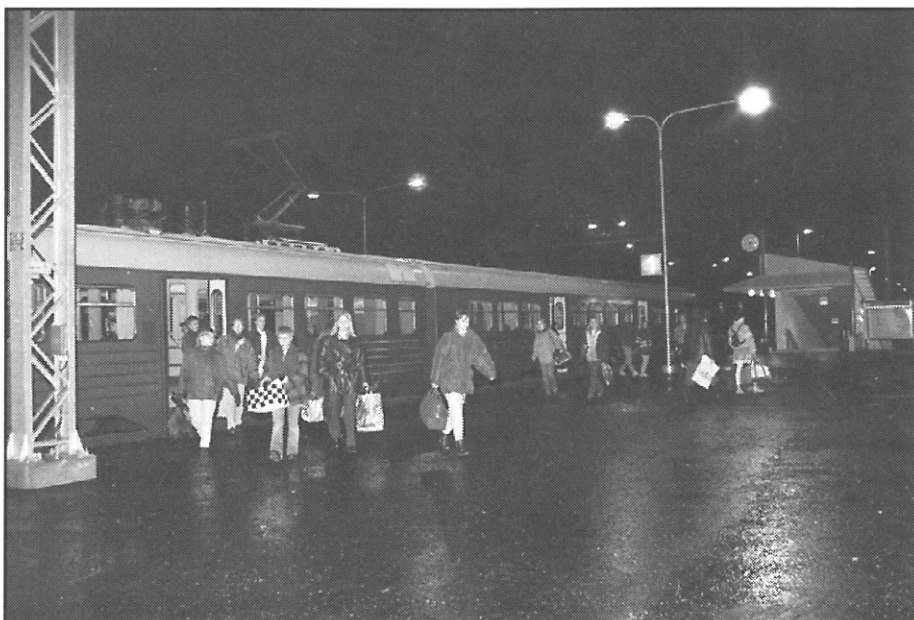
den lajana vuonna 1971. Vihkiäisjuhlaan osallistui mm. silloinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen.

Kun työjunat ja rataa kunnostavat topparoikat poistuivat, saatiin aloittaa varsinainen junaliikenne. Ensimmäisen tavarajunan Parkanosta lähetti liikenneohjaaja Kalevi Nykänen 1.1.1971 ja ensimmäisen pikajunan Leo Toivonen 28.5.1971. Vuoden 1973 lopussa valmistui Parkanon radan sähköistys. Huhtikuussa 1974 Parkanon asema sai radiokauko-ohjausjärjestelmän. Se koski 155 kilometrin pituista rataosaa Lielahdesta Seinäjoelle, missä on 13 liikennepaikkaa. Vain Parkanossa on tällä välillä ympärivuorokautinen miehitys.

Erämaa-asema kasvaa

Asema oli aluksi pienehkö parakki, kunnes rakennettiin nykyiselle paikalle vähän suurempi myös parakkityylinen rakennus. Tämäkin tehtiin väliaikaiseksi. Tällöin vielä ajateltiin, ettei Parkano oikeata asemaa tarvitse. Aluksi pikajunien ei pitänyt pysähtyä Parkanossa, mutta kunnan päättäjät ja teollisuusmiehet alkoivat vaatia tiheämpää pysähtymistä. Myös lähikuntien teollistumisen myötä matkustajamäärät alkoivat kasvaa, ja tavaraliikenne vilkastui: asemarakennusta täytyi laajentaa vuonna 1978. Silloin tehtiin paremmat tilat tuolloin työskenteille 20 henkilölle.

Parkano on tunnettu erämaa-asema. Eräänä keväänä saapuikin metso viihdyttämään matkustajia aseman seutuville. Sorsapoikue uiskentelee kesäisin ratapihan takana virtaavissa ojissa. Susi, ilves ja laukonpeura ovat käyttäneet ratapihaa ylikulkiessaan. Pääskynen teki useina

Sateisena perjantai-iltana Inter-City-junasta tuli harvinaisen vähän matkustajia.

Kuva Leena Perälä.

vuosina pesänsä aseman pääoven yläpuolella olevan kovaäänisen päälle. Parakki-aseman aikana käytettiin "puuseetä", ja sen alle kiemurteli kyykäärme. Puusee oli nostettava ylös ja saatava käärme pois, jotta laitokseen uskalsi mennä.

Parkanon radan välityskykyä on lisätty vuosien aikana. Tämä projekti käynnistyi 1990-luvun vaihteessa, ja se päättyi tänä vuonna. Radan kapasiteetin lisäys luo edellytyksiä kasvavalle ja nopeutuvalla raideliikenteelle. Hankkeen yhteydessä on rakennettu Loukon 14 kilometriä pitkä kaksoisraide lähelle Seinäjokea sekä kolme uutta junien kohtauspaikkaa: Laminkoski, Poikkeus ja Majajärvi.

Lapponiasta Pendolinoon

25 vuoden aikana on junien nopeuksia lisätty 140 kilometriin tunnissa. Pikajunat ovat muuttaneet nimeään useaan kertaan: ensin tuli Lapponia, sitten Botnia-Express, erikoispikajunat ja nyt Intercityt ja tulevaisuudessa Pendolinot.

Sähköveturit ovat lisänneet tavarajunien vetokykyä; tavaravaunujen kokoa on suurennettu. Parkanon asemalla on ratakuorma-auto päivystyspalvelua varten. Tällä hoidetaan pienemmät vaunumäärät aina Kankaanpäästä, Aitonevaa ja Ratikyliä myöten. Suuremmat vaunumäärät noudetaan vetureilla Seinäjoelta ja Tampereelta käsin. Parkanon asema miehittää resurssiansa mukaan tavarajunia, mm. turvejunia, jotka kulkevat lokakuusta toukokuulle. Kaikki turvejunat punnitaan Parkanon asemalla olevalla Vapon omistamalla vaa'alla. Kontteja ja muita painavia tavaroita varten on asemalla 30 tonnin nosturi. Tavaraterminaalin yhteydessä

Harvinaisia vieraita Parkanon asemalla. Presidentti Mauno Koivisto Pohjois-Satakunta-vierailullaan helmikuussa 1991, etualalla adjutantti, eversti Esa Tarvainen.

Kuva Leena Perälä.

toimii lastausliike, jolla on kalustoa ja taitoa kaikkia kuormauksia varten.

Tultaessa 90-luvulle parakki-asema alkoi rapistua. Päädyttiin vanhan asemarakennuksen saneeraukseen. Vanhaan raamiin peruskorjattiin koko rakennus sisältä ja päältä. Korjauksen suunnitteli VR:n kihniöläissyntyinen arkkitehti Pirjo Huvila (o.s. Törmä). Asema muuttui toimivammaksi ja valoisaammaksi; rakennus maalattiin ulkoa vaaleansiniseksi. Valmistui myös asematunneli ja tavaraterminaali. Nämä rakennelmat vihittiin käyt-

töön 28. marraskuuta 1994.

Seuraavien vuosien kuluessa henkilöjunien nopeudet kasvavat 160-220 kilometriin tunnissa. Radalle asennetaan isommat kiskot, 60 kg/m. Pendolinot tulevat kulkemaan Seinäjoki - Helsinki - välillä. Kauko-ohjaajat ohjaavat Parkanon radan junia monitorien avulla Tampereelta asti. Kulunvalvonta radalla valvoo junien turvallisuutta veturinkuljettajan ohella. Rautatiestä teknillistyy yhä vain - nopeus ja turvallisuus ovat tulevaisuutta.

ANNA-LIISA PERIAHO

Jouluriemua

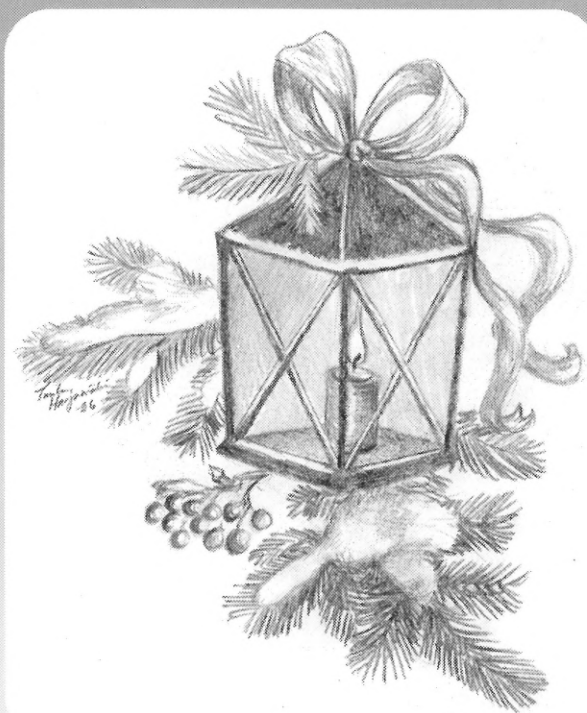
Sua tervehdimme
joulujuhla armain.
Tulit vieraaksemme
juhla kaikkein parhain.

Hartaan joulutunnelman
koteihimme toit.
Hyvän tahdon,
rauhan sydämiimme loit.

On valoa ja kimallusta
tuoksuu joulupuu.
Hyvän olon oivallusta
kiireet unohtuu.

Meille joululahjaksi
kauan, kauan sitten.
Syntyi Joulunlapsi
tallin seimehen.

Joulun sävel yhteinen
nyt kaikkialla soi.
Lapsen ja aikuinen
riemuun käydä voi.

MMT Olavi Laiho, johtaja, tutkija, persoonallisuus

Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) ensimmäinen maakunnallinen tutkimusase-
ma perustettiin Parkanoon vuonna 1961.
Se aloitti toimintansa Karvian Alkkiassa
Pohjois-Satakunnan metsäkoeaseman ni-
mellä. Sysäyksen tutkimusaseman perus-
tamiselle antoi osaltaan Karvian varavan-
kilalta vapautuneet pellot ja suot sekä toi-
saalta tarve esitellä lupaavia suontutki-
muksen tuloksia käytännön metsäam-
matilaisille ja käytännönläheiseen kent-
täkoetointaan pohjautuvan suontutki-
muksen laajentaminen.

Alkuvaiheen uurastajista mainittakoon
enen kaikkea Metlan suontutkimuksen
emeritusprofessori ja sittemmin myös yli-
johtaja Olavi Huikari sekä Parkanon tutki-
musaseman ensimmäinen johtaja, nykyi-
sen Vantaan tutkimuskeskuksen päälikkö
professori Eero Paavilainen. Heidän työ-
tään Parkanoon metsänhoitaja Veikko
Koskelan johtaman lyhyen välivaiheen
jälkeen saapui jatkamaan tohtori Olavi
Laiho Helsingin yliopistosta vuonna 1972.

Olavi Laihon saavuttua Parkanoon tut-

kimusaseman tukikohta oli jo siirtynyt
Karvian Alkkiasta valtion virastotalon ja
linja-autoaseman yläkerran kautta van-
han säästöpankin yläkertaan. Tutkimus-
asemalla työskenteli tuolloin yhteensä 17
vakinaista henkilöä, joista tutkijoita joh-
tajan lisäksi oli kaksi.

Toiminta laajenee ja monipuolistuu

Ensimmäisiä vaativia tehtäviä tutki-
mustoiminnan laajentamisen ohella uu-
delle johtajalle koitui oman asemaraken-
nuksen ja toiminnan "istuttamisessa"
luonnonkauniiseen Kaironiemeeseen, jonne
uusi tukikohta valmistui 1975. Samanai-
kaisesti hän joutui totuttelemaan yliopis-
totutkijan vapaudesta Metlan byrokrati-
aan. Rakentajan ura Olavi Laihon koh-
dalla ei suinkaan päättynyt tähän, vaan jo
hyvin varhaisessa vaiheessa 1980-luvulla
kävi ilmi, että tarvitaan lisää tilaa toimin-
nan laajennuttua. Kuvaan olivat tulleet
suontutkimuksen ohella metsänhoidon

tutkimus ja metsien terveydentilan seu-
ranta sekä siemensato- ja siementutki-
mukset.

Pitkällisten valmistelujen ja ennen
kaikkea maaherra Pirkko Työläjärven
myötävaikutuksella Parkanon tutkimus-
asema sai laajennuksen vuonna 1991.
Nyt voimme todeta, että myöhemmin
emme olisi laajennusta saanut valtion
heikon taloudellisen tilanteen johdosta,
ts. lisärakennus valmistui aivan viime
hetkellä. Johtaja Olavi Laihon ansiosta
me Metlan Parkanon tutkimusasemalla
työskentelevät voimme tänä päivänä olla
ylpeitä upeasta ja hyvin toimivasta tutki-
musasemasta, joka tarjoaa useille kym-
menille työntekijöille erittäin viihtyisän
ja toimivan työympäristön.

Syyskuun lopulla vuonna 1972 saim-
me lukea Aamulehdestä isoin otsikoin,
että "pesuallas on tutkimusaseman labo-
ratorioase Parkanossa". Metsäbiologian
tutkijana tohtori Laiho ymmärsi alusta
asti laboratorioden ja nykyaikaisten tut-
kimusvälineiden tarpeellisuuden. Niinpä

Johtaja Olavi Laiho pitämässä juhlapuhetta tutkimusaseman uuden osan vihkiäisissä 28.8.1991.

Olavi Laihon viimeisen virallisen työpäivän alku ja loppu 30.9.1996.

käytössämme tutkimusasemalla onkin nyt hyvin toimivat laboratoriot sekä varsin monipuolinen ja nykyaikainen perusvälineistö biologisen tutkimuksen tekoon. Tutkimusaineistojen laskenta ja käsittely on käynyt myös todellisen vallankumouksen Olavi Laihon johtajakautena. Vanhan säästöpankin yläkerrassa tutkijat laskivat muutaman puun aineistajaan käsikäyttöisillä, mekaanisilla laskukoneilla. Tänä päivänä tutkijoiden aineistot käsittävät tuhansia ja tuhansia puita ja laskenta tapahtuu huippunopeiden tietokoneiden avulla. Tässäkään suhteessa emme ole jääneet Parkanossa kehitykseltä jälkeen, vaikka johtaja itse ottikin mikrotietokoneen

käyttöön vasta virkauransa viimeisinä vuosina. Olavi Laiho on kuitenkin aina ollut modernin kehityksen tukija.

Parkanon tutkimusaseman sijaintia Suomenselän ja Järvi-Suomen rajalla voidaan pitää monessa suhteessa onnistuneena. Tutkimusaseman omien maiden pinta-ala on nykyisin 7421 ha. Parkanon tutkimusalueessa Parkanon ja Karvian kunnan alueella Metlan maita on 4001 ha, josta kivennäismaata on 25 % ja loput suota, pääosin hyvin karua. Johtaja Laihon aikana tutkimusalueen hallintaan siirtyi myös Vilppulan tutkimusalue vuonna 1992, yhteensä 2811 ha puisevaa ja maapohjaltaan rehevää kivennäismaata. Siten alueet täydentävät toisiaan ja tarjoavat pitkäjänteiselle kenttäkoetoinnalle monipuoliset lähtökohdat. Parkanon tutkimusaseman hallinnassa on myös Häädeteitaan luonnonpuisto, jonka laajennus on parhaillaan käsittelyn alla.

Parkanon tutkimusaseman henkilökunnan lukumäärä on Laihon johtajakaudella moninkertaistunut. Samoin tutkimusaiheet ovat monipuolistuneet ja työmme on voimakkaasti kansainvälistynyt. Olavi onkin aina korostanut kielitaidon ja kansainvälisten suhteiden merkitystä, niinpä metsäntutkimuksen alueella Parkano ei olekaan mikä tahansa kylä pahanen, vaan Parkanon tutkimusasema ja siellä tehdyt tutkimukset tunnetaan eri puolilla maailmaa. Kansainvälisyydestä on osoituksena sekin, että Laihon saavuttua Parkanoon ja uusien toimitilojen valmistuttua vuonna 1975, hänen ansiostaan täällä työskenteli amerikkalainen professori vierailevana tutkijana, kuten nytkin Olavin jäädessä täysin palvelleena eläkkeelle.

Parkanon tutkimusasema on monessa suhteessa ollut edelläkävijä, siitä on osoituksena myös se, että tutkimusasemalle saatiin joitakin vuosia sitten suontutkimuksen professuurin sijaisuus, joka toivon mukaan myöhemmin siirtyy pysyvästi Parkanoon. Tämä oli ensimmäinen Helsingin ulkopuolella sijaitseva professori Metlan historiassa.

Persoonallinen johtaja ja monipuolinen tutkija

Kaikki me Parkanon tutkimusasemalla työskentelevät ja täällä työskennelleet

Tutkimustiedon välittämisen käytännön metsäammattilaisille johtaja Olavi Laiho on aina kokenut hyvin tärkeäksi. Kuvassa Olavi Laiho esitelmöimässä maaperään liittyvistä kysymyksistä Alkkianvuoren rinteellä vuonna 1977.

henkilöt voimme olla ylpeitä, että Laiho johtajana on aina puolustanut alaisiaan. Hän on ollut demokraattinen, avoin, byrokratiaa vastustava, aikaansa seuraava, huumorintajuinen, harkitseva, älykäs ja ennenkaikkea persoonallinen esimies. Milloin olemme saaneet tutkimuksellisen ohjauksen rinnalla opastusta puuron keitossa, milloin johtajan silmälasit ovat olleet joulukuusen koristeena juuri silloin, kun niitä tärkeän juhlaesitelmän aikana olisi tarvittu tai milloin johtaja itse on ollut kadoksissa ja hänen etsimisekseen on tarvittu virkavallan apua. Olavilla ei ole myöskään koskaan ollut kiire mihinkään, pääseehän sitä seuraavallakin junalla, on ollut vastaus moniin kiireisiin. Olavi on ollut todellinen johtaja, joka ei ole tarvinnut mahtikäskyjä, saadakseen asiat eteenpäin ja tulosta aikaan.

Tutkimusaseman johtajan tehtävät eivät rajoitu yksistään johtamiseen, vaan häneltä edellytetään myös osallistumista tutkimukseen ja tutkimustiedon levittämiseen. Olavi Laihon tutkimusaihevalikoima on vuosien myötä vaihdellut ja kattaa hyvin laajan alueen mm. mykorrhizat, myrskytyhot, lahon torjunnan, maanousen, mätästyskysymykset, versosyvän, lyhytkiertoviljelyn, metsien terveydentilan, luonnon metsien kehityksen sekä monimuotoisuuskysymykset muutamia mainitakseni. Harva tutkijoista yltää näin laajaan valikoimaan.

Yleensä tutkijan julkaisutoiminta ja aktiivisuus heikkenee, mitä vanhemmaksi hän tulee. Näin kuitenkin ei ole käynyt Olavin kohdalla, vaan päinvastoin vauhti on kiihtynyt. Mihin hän olemukseltaan sekä fyysisesti että henkisesti nuorekkaana, emeritusjohtajana vielä yltääkään?

Alusta lähtien Olavi Laiho on ollut innolla viemässä myös tutkittua tietoa käytännön hyödyksi monin retkeilyin ja tutkimuspäivin. Monet meistä tuntevat hänet myös erinomaisena opettajana ja hauskana luennoitsijana. Hän on myös aktiivisesti ajanut tutkimuksen ja käytännön metsätalouden yhteistyötä. Onpa hän kantanut lehtitietojen mukaan huolta jopa Parkanon vanhan pappilan kuusiaidan hoitamattomuudestakin, saatikka sitten valtakunnan tason kysymyksistä.

Hyvällä syyllä voimme todeta, että Olavi Laihon toimikautta Parkanon tutkimusaseman johtajana luonnehtivat suuret muutokset, voimakas rakentaminen sekä toiminta-ajatuksen laajentuminen ja kehittyminen. Laihon ansiosta Parkanon tutkimusasema on vakiinnuttanut asemansa nykyaikaisena, kansainvälisenä, asiantuntevana ja mikä tärkeintä tuloksellisena tulosityksikkönä, jonka toiminta-ajatuksena on tutkia suo- ja metsäekosysteemien ravinnetaloutta ja terveydentilaa metsien häiriöttömän kehityksen turvaamiseksi. Lisäksi siemenhuolto ja suonpohjien metsittäminen sekä suo- ja kangasmetsien uudistaminen ja radioekologia kuuluvat vahvuksiimme.

Parkanon tutkimusaseman eteen tehdyn esimerkillisen ja arvokkaan elämäntyön kunniaksi paljastettiin Parkanon tutkimusasemalla 30.9.1996 Olavi Laihon viimeisenä virallisena työpäivänä hänen muotokuvansa. Juhlapuheiden ja kahvitelun jälkeen osa meistä metlalaisista soudimme Olavin ja hänen puolisonsa Marja-Leenan kotiin kirkkoveneellä, samalla yksi luku Parkanon tutkimusaseman historiassa päättyi.

Kuvat: Hannu Latvajärvi

MARITA PELTONIEMI o.s. Viljamaa,
Parkanon Aikuisopiston opettaja

Hiljaa virtaa Vuorijoki

Lonttakoski.

Parkanon Vuorijärvestä Kirkkojärveen virtaa hyvin mutkainen ja luonnontilainen joki, joka on saanut nimekseen Vuorijoki. Vuorijoki on noin 8,5 km pitkä, ja se on jaksanut kuivumatta virrata niin kauan kuin haastattelemani jokivarren asukkaat ovat eläneet. Vaikka joki enimmäkseen virtaa hiljaisen arvokkaasti, sen uomassa kohisee myös useita koskia: Korkokoski eli Paroonin koski, Lonttakoski, Kaskenkoski, Mansukoski, Välikoski, Lehtosen koski ja Alakoski- Yläkoski-Koskelankoski. Uomaa perattiin tukkien uiton parantamiseksi mm. Kaskenkosken kohdalta 1920-luvulla.

Työntekoa ja elämisen keinoja

Vielä 1930-luvulla Vuorijoki kuljetti tukkeja Kirkkojärveen, ja edelleen Parkanonjärven kautta puu virtasi osoitteenaan Kyröskoski, Siuro, Porin Mäntyluoto. Otvitusta (otva = tukkien kulkua ohjaava johdin) rakennettiin pitkin joen rantamia, ja joskus tukkivirta oli niin voimallinen, että tulviva vesi vahingoitti rantaviljelijöiden oraspeltoja.

Vesivoimainen pärehöylä syyti päreitä Karhulan mailla Lehtosen koskessa ja päremestareina tunnettiin ainakin Kuuhimon Julius sekä Lähäret-Alappu (Al-

bert Lähdetniemi). Lähdetniemen talo kirkkaine lähteineen sijaitsi aiemmin joen keskivaiheilla, nykyisin talo sijaitsee Vuorijärven rannalla joen yläjuoksulla. Hyvin höyläytyneet kulmikkaat sydänpuut jäivät poltto- tai muuksi käyttöpuuksi.

Samaisella Lehtosen rannalla tuoksui myös usein puhdas pyykki. Vaikka Karhulan tai Karhuluoman talot ovat seisoneet joen rannalla jo vuosisadan vaihteessa, ei Pesukarhu palvellut kylän naisväkeä niin kuin se tekee nykyään. Koko kylän muijat pesueineen kerääntyivät keittämään lakanoita kevätkesällä suurissa mustissa padoissa. Näin tapahtui vielä kirjoittajan muistikuvissa 50- ja 60-luvun taitteessa.

Pyykkipata sijaitsi jokaisen jokivarsitalon rantamilla. Joella pestiin myös villavaatteet ja villat ennen kehruuta, padoissa lanka-aineet saivat myös väriä kasvien väriaineista. Tosin kirjoittaja tunnistaa lapsuutensa villasukiksi vain harmaan karkean itkunväriset ”pässinpökkimät”. Onneksi joen virtaava vesi mukavasti hellitteli talvenkankeat varpaat, jotka hitaasti peittyivät mustanpuunaiseen santaan.

Pyykkirannassa tapahtui myös pellovahurstien pehmitys ja valkaisu. Sieraimissa tuntui siantalisaippuan, mäntysuovan ja lipiän tuoksu, mustakylkinen kah-

vipannu porisi nuotiotulilla.

Viinanpolttokin kuului esi-isiemme huvituksiin ja Mansu-Pertin mukaan ainoa oikea nimi Jokiharjun koulun viereiselle sillalle onkin Viinakodansilta. — Siinähan se oli semmonen kodanmallinen kööki, niinkun varikööki, jossa sitä viinaa keitettiin. Mekes-sillaksi mainasivat sen nimittää 60-luvun teollistamishuumassa, ja samassa huumassa katosi kylältä paljon arvokasta puustoa, maisema köyhtyi. Nykyisin sekä Viinakodansilta että Mekes kuuluvat jo historian nimiin.

Pikkukalaa Vuorijoki on antanut kotitarpeiksi sekä kissojen ja pikkupoikien iloksi. Aune Mäkysen Parkanon parooniteoksen mukaan Wreden aikaan joessa ui myös haukia — ”vaikka olis noukkinut”. Kirkkaiden vesien aikana käytettiin paualaa, myöhemmin aseina ovat olleet matoonget, uistimet, ja katiskallakin kalaa on saatu. Ravustus kukoisti vielä 60-luvulla; ainakin Mikkalan köökin ”parassa” kiehuivat punakylkiset saksekkaat. Monelle jokivarsilaiselle elokuu, kuutamo ja rapumerran virittäminen kuuluvat erottamattomasti yhteen. Suo- ja metsäojituksen vuoksi vesi tummui, ja rapusaaliit ehtyivät.

Ilman jokea tuskin olisi menestynyt Vuorijoen (nykyisen Jokiharjun) koulun laaja ja kaunis hyötypuutarha, jota muis-

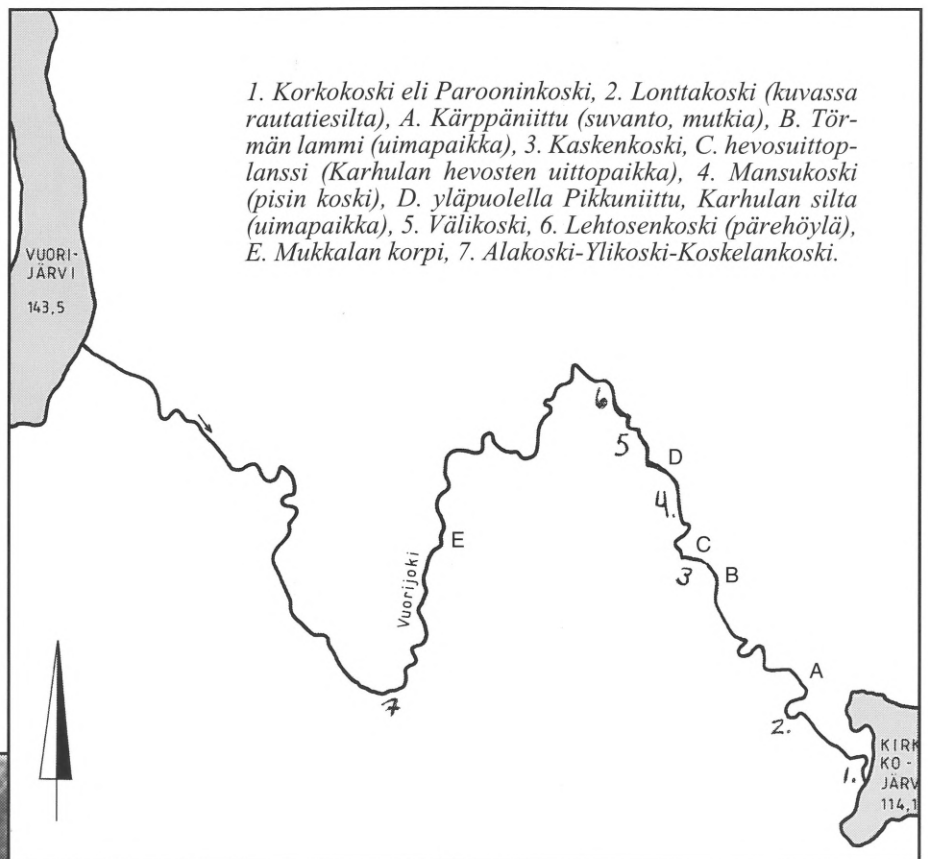
tan ainakin opettaja Koiviston perheen 50—60-luvulla innostuneena hoitaneen. Kylämme koulupuutarha toimi verrattoman opetuspaikkana, vaikka se monille koululaisten leikeille olikin kiellettyä aluetta. Tuossa puutarhassa tapasin ensimmäisen kerran lihavia puutarhavadelmia, jotka ovat jääneet mieleen samoin kuin monille mansuperäläisille joen rannan ahomansikka- ja kirpiläpaikat (kirpilä = mesimarja).

Mukauistelua ja ankkajahtia

Mikä olisikaan joki, jonka rannassa rakastavaiset eivät olisi haaveillen astelleet? Kaikkia näitä ns. kutupaikkoja haastattelijan korva ei koskaan tavoita, mutta muistuu mieliin ainakin Kärppäniittu ja Pikkuniittu. Kärppäniitulle mentiin muka uistelemaan, mutta läheinen rantalato houkutti myös ihanampiin harrastuksiin. Ahokkaan kauniit tyttäret (ja oli niitä kauniita muitakin — puhumattakaan

Niemenperän pikkupoikia Aira Uusivatusen (nyk. Kaukanen) ympärillä. Taustalla ns. Pikkulampi ja nykyistä Rauhalan aluetta.

1. Korkokoski eli Parooninkoski, 2. Lonttakoski (kuvassa rautatiesilta), A. Kärppäniittu (suvanto, mutkia), B. Törmän lammi (uimapaikka), 3. Kaskenkoski, C. hevosuittolanssi (Karhulan hevosten uittopaikka), 4. Mansukoski (pisin koski), D. yläpuolella Pikkuniittu, Karhulan silta (uimapaikka), 5. Välikoski, 6. Lehtosenkoski (pärehöylä), E. Mukkalan korpi, 7. Alakoski-Ylikoski-Koskelankoski.

komeista pojista) ovat jääneet monen pojan mieleen. — Sillä Sinikalla oli ihana sininen ulsteri (joen värinen) silloin joskus ennen sotia. — Ja se tapaus siitä paroonin hotkasta Nooni-pröökynästä, jonka se muuan Kalle...

Pikkuniitulla taas veivät peijaakkat nuo Kaharin tyttärien vaatteet, kun plikat olivat uimas. Vielä 60-luvullakin Pikkuniitulla ovat priiianneet ainakin Pena M, Hilu R, Matti M. ja Maisa V. Tämä tieto on kirjoittajan omia muistikuvia: kuuluin näet tällöin suvussapiilossatirskujiin — ja isot nuoret antoivat meille häjyille nimen osakeyhtiö Kytääjät. Tottapuhuen en nähnyt koskaan paljon ”mitään”, sen sijaan äänistä joskus päätelimme, että sentään joku pussasi jotakuta joskus. Se oli sitä aikaa kun kuljettiin uudenkarheilla mopoilla, kuka omisti upean Hopeasiipi Sportin, kuka tavallisemman kansan Tunturin.

Lemmiskelyäkin vaarallisemmaksi puuhaksi voimme kuvitella pikkupoikien mielipaikan Parooninkoskella eli Korkokoskella. Kirkkojärven laskun kohdalla oli ruuhisto, tukkiränni, jonka alle muodostui poikien kevätleikeille otollisia jännittäviä onkaloita. Ainakin Ahosen Matti tavattiin näistä leikeistä.

Paroonin paikalla Koskenkohinan tunnumassa Lonttakoskella pidettiin ankoja ja kerran pari ankkapoikuetta karkasi. — Otin ankat kiinni, vein niitä latoon ja minulle luvattiin tästä uroteosta palkkioksi kaksi ankkaa. En ole niitä vielääkään saanut, nauraa Mansukosken Pertti, joka on asunut joen rannalla Mansukosken kylälä lapsuutensa ja nuoruutensa.

Joen varrella, erityisesti alajuoksulla

Kärppäniittu oikealla.

on useita uimapaikkoja. Ahosen Matti muistelee, miten Lähdetniemen Maire ui järven rannasta saakka kilometrikaupalla jokea pitkin. — Järvenrannan savipohja tuntui mukavalta jalkapohjissa. Mutta joki ei ole ollut vain ihmiseläjien virkistyspaikka; myös hevoset saivat peseytyä siinä kesäisin peltotöiden jälkeen. Mansukosken ja Karhulan tuntumassa aukeni Hevosuittopianssi, jossa ainakin Karhulan hevosia uitettiin.

Koskenkohinasta jäljellä vain kohina

Joen alajuoksun seutu kantaa monia muistoja Parkanon paroonista, metsänhoitajasta, jota kyläläiset aatoksissaan ovat sekä pelänneet että huvittuneena kunnioittaneet. Parooni osti vuosisadan vaihteessa Korkomäki-, aiemmin Högbäck-nimisen tilan, ja tuolle tilalle rakennettiin vuosien mittaan lukuisia pytinkejä. Erikoislaatuisin lienee ollut Koskenkohina -asumus osittain kosken päällä, jossa jo tuolloin metsäherrassväen talousvesi sekä tuli että meni. Koskesta nousi vesijohto hellanuunin eteen pitäen sen talvella sulana. Vuonna 1942 Martta Joensuu perheineen osti Koskenkohinan. Myös Jokiharjun tila kuului paroonin maihin.

Komein rakennus joen rantamilla lienee ollut paronittaren valtaama Louhulinna. Aune Mäkynen (1994, 94–99) kirjoittaa, että talo oli kaksikerroksinen ja siinä oli useita sisäänkäyntejä. Malliltaan linna oli karjalaistyylinen komeine koristeikkauksineen. Parvekkeet ja pilarit sekä erityisesti tornihuone loivat rakennuksen ympärille mystistä tunnelmaa — varsinkin kun paronittaren sanottiin olleen ylväänyksinäinen ja eriskummallinen ihminen. Menoa tilalla oli moneksi: Kohinan yläkerrassa saattoivat soida kin-

kerivirret ja päärakennuksessa Korkomäessä nurkkatanssien grammari; eläimiä oli ankasta aina poroon saakka.

Nykyisin seudulla on varsin hiljaista: ”Lonttakosken” yli kulkeva Porin rautatie vie vaunuja hyvin harvaksen, lenkkeilijä poikkeaa silloin tällöin ihaillemaan Kuirinlahden pihapiiristön lehtikuusikkoa, josta avautuu kaunis näköala Kirkkojärvelle.

Muistelma perustuu Mansukosken Pertin, Ahosen Matin, Viitasen Toinin (o.s. Kahri), Kempin Erkin ja Ristimäen Timon haastatteluun sekä Aune Mäkynen-Schouwvliengerin kirjaan Parkanon parooni (1994). Kuvat Leena Perälä sekä Perälän perhearkisto.

Unelmointia ja korkokenkiä...

Separaattori

Lapsuusajoilta muistuu mieleen monia kummallisia ”vekottimia”, joita nykyisin ei enää käytetä. Yksi niistä on separaattori. Siitäpä kertookin tämä pieni muistelukseni.

Vanhemmalle väelle separaattori on tuttu kapistus, mutta kaikki nuoremmat eivät ehkä ole tutustuneet kyseessä olevaan, niin sanottuun, entisaikojen maidonjalostuslaitokseen.

Separaattorilla erotettiin maidosta kerma ja loppu oli sitten alusmaitoa eli kurlia, luirua tai luttanaa, millä nimellä sitä satuttiin kutsumaan kulloisissakin paikoissa, täällä Hämeen ja Satakunnan perukoilla. ”Rakkaalla lapsellahan on monta nimeä”, sanotaan. Nykyisin se on kauoissa rasvatonta maitoa.

Tämä separaattori oli, (lapsen mielestä ainakin) ihan ihmeellinen laitos. Kuvailen sitä hieman. Ensinnäkin oli penkissä kiinnioleva osa, jossa oli jonkinlainen moottori ja veivi, josta sitä väännettiin. Vempain oli siis käsikäyttöinen. Sen käynnistymiseen ei tarvittu sähköä, vähän vain ruista ranteeseen.

Tähän moottoriosaan alettiin koota erilaisia separaattorin osia, vieläpä oikeassa järjestyksessä. Ainakin siinä oli kaksi torvea, toisesta tuli kermää ja toisesta sitä luirua. Päällimmäisenä separaattorissa oli iso kulho, johon se lypsylämmin maito kaadettiin. Maito oli tietenkin ensin siivilöity siivilän ja siinä olevan vanun lä-

pi. Vielä aikaisemmin siivilässä on käytetty havuja.

Lapset saivat toimia separaattorin vääntäjinä, kukin vuorollaan. Jos lehmistä tuli hyvin maitoa, väännettiin maito aamuin illoin eli aina kun käytiin lypsillä. Jos lehmistä joku oli ummessa ja oli vähemmän maitoa käytettävissä, väännettiin vain kerran päivässä. Ja piti hän maitoa jäädä myös ruokapöytään, sitä käytettiin kyllä säästeliäästi.

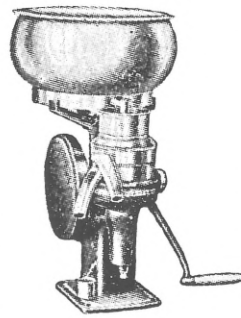
Lapset ja kissat saivat aina lypsylämmin maitoa juodakseen.

Kyllä siinä moottori moursi ja ikkunat tärisivät, kun entisajan malliin maitoa jalostettiin. Naapurin lapset katsoivat vierestä silmät ymyrkäisinä, heillä kun ei ollut tällamoista ihmekonetta. Eihän sellaista joka mökissä ollut, ei lähestulkoonkaan.

Kurri eli alusmaito juotettiin yleensä sioille tai vasikoille. Joskus äiti laittoi sitä säästävöisyysyistä hiivaleipään eli kakkoon. Meillä oli tapana sanoa, että leivotaan kakkoa.

Kermää otettiin ensin vähän kahvikermaksi naapurin emäntiä varten. Siihen aikaan oli tapana käydä naapurissa kyläile-

Maanviljelijöiden suosion ja luottamuksen

on **Fortuna**-separaattori jo kolme vuosikymmentä säilyttänyt koska sitä pidetään oikeana ”vanhan hyvän ajan” laatutuotteena, jonka rakenne pitkäaikaisen kokemuksen nojalla on kehitetty sellaiseksi kuin sen tuleekin olla.

Tiedustelkaa separaattorialan parhaita ehtoja asiamiehiltämme ympäri maata sekä suoraan meiltä.

Suomen Fortuna separaattori Oy.

Helsinki, Kaisaniemenk. 6.

Ilmoitus almanakasta vuodelta 1936.

mässä, aika useinkin. Oli antoisaa rupatella ja nauttia kahvista, kerman ja nisun kera. Suurin osa kermasta kuitenkin hapatettiin ja kurnuttiin voiksi, jolloin saatiin myös kurnupiimää. Kurnut ovat sitten taas asia erikseen.

Tämä oli muistelukseni separaattorista. Niitä löytää nykyisin museoista ja ehkä myös joistakin vanhoista maalaista-loista. Mielenkiintoinen vekotin...

Jouluaattona

*Talvi lunta huiskii
ylle kartanon.
Metsikössä tuuli kuiskii
joulu tullut on.*

*Lunta, lunta, ihanaa
lapset iloitsevat.
Vaatteet ylle, hopsis vaan
ulos kirmaisevat.*

*On äidin puuhut kiireiset
hän keittiössä hääräi.
Vielä lahjat viimeiset
paketteihin käärii.*

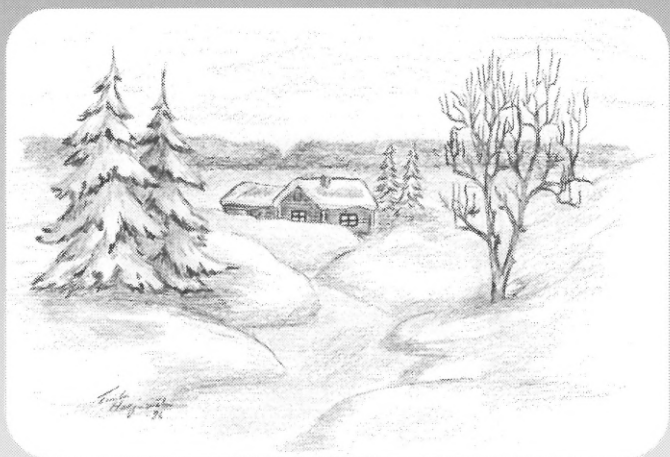
*Isän tuoma joulukuusi
juhla-asun ylleen saa.
Latvassansa tähti uusi
kynttiläiset oksillaan.*

*Juhlapöydässä herkkua monta
tuoksua neilikan, kanelin.
Riisipuuroa verratonta
kuka saikaan mantelin.*

*Joulusaunan jälkeen on
olo niin raukea, hyvä.
Lahjakääröt avattu on
tunnelma harras, pyhä.*

*Ties monennenko kerran
kuulemme joulu-evankeliumin.
On juhla Kristus-Herran
se juuri kuultihin.*

*Joulu juhlista parhain
taaskin totta lie.
Jouluaamuna anivarhain
joulu-kirkkoon käypi tie.*

Virranhaaran tilan voima on tyytyväinen emäntä

Virranhaaran tilan emäntä, Helvi Virranhaara on omaasukua Lampinen. Hän on syntynyt USA:ssa, Pitzburgin pienessä kaupungissa 4. heinäkuuta 1914. Päivä on Amerikan itsenäisyyspäivä. Isä, Josef Lampinen hankki leipää perheelle tuoloin maalarina. Hän kertoi seuraavana päivänä ilouutisen tyttären syntymästä työkaverilleen, joka onnitteli ja sanoi tuoreen isän olevan onnellinen mies. Onnellinen osa on periytynyt tyttärelle, sillä hän korostaa useasti elämän hyvyyttä kohdallaan: ”Mä oon niin tyytyväinen tähän elämään.” Hänen tunnustustaan ei voi epäillä, sillä tyytyväinen hymy kuittaa sanojen todenperäisyyden. Nykyään sanottaisiin, että emäntä Helvi Virranhaara on positiivinen ihminen.

Parempaa leipää etsimään

Josef Lampinen pääsi aikoinaan huuhtolaispojaksi Kihniön Peuramäkeen. Jo hyvin varhain poika haaveili päästä paremmille paikoille ja leikkitteli ajatuksella matkustaa Amerikkaan. Rippikoulunsa Josef kävi Parkanossa. Hän käveli noin 28 kilometrin matkan Kihniöltä Parkanoon ja takaisin joka päivä. Kahdeksantoista täytettyään, vuonna 1910 Josef jätti saviset saappaansa Kihniölle ja lähti haaveilemaansa Amerikkaan. Kun amerikkalaistunut Josef Lampinen muutama vuoden kuluttua poikkesi Suomessa, hän tapasi markkinoilla Aion. Myös Ai-

no oli elätellyt haavetta matkustaa tienestien suuren meren toiselle puolelle. Josef otti Aion mukaansa ja solmi hänen kanssaan avioliiton.

Josef Lampinen oli yritteliäs mies. Aluksi hän teki erilaisia tilapäishommia, mistä vain niitä sai. Sitten hän meni maalarin oppiin, koulutti itsensä ja sai maalarin hommia. Josefin mieli palasi kuitenkin jatkuvasti koto-Suomeen. Tytär

muistelee: ”Isä alkoi lähettää Suomeen rahaa, osti metsäkappaleita ja pikkumökkejä”. Lampisen perhe pakkasi matkalaukunsua Suomen matkalle ensimmäisen kerran, kun Helvi oli 12-vuotias. Pian perhe kuitenkin palasi takaisin Amerikkaan. Siellä Helvi jatkoi koulunkäyntiään. Hänen tavoitteenaan oli apteekkiala.

Lopullisesti Suomeen

Suunnitelmat muuttuivat, kun isä jälleen halusi lähteä Suomeen vuonna 1930, sillä kertaa lopullisesti. Helvi äitinsä kanssa vastusti muuttoa, mutta ei siinä muu auttanut kuin seurata isää. Parkanoon saavuttuaan 16-vuotias tyttö joutui valinnan eteen. Apteekkialan koulutusta varten olisi pitänyt asua Tampereella, mutta vanhemmista oli vaikea erota. Ainoa mahdollisuus oli katsoa tulevaisuus Parkanossa. Helvillä oli onnea ja hän pääsi pankkiin töihin. Siitä lähtien Virranhaaran nuorella isännällä rupesi olemaan usein asiaa samaiseen pankkiin.

Helvi Lampinen oli kaunis, eikä hänen tarvinnut montaa kertaa Päivölän tansseissa näyttäytyä, kun parkanolaiset miehet jo kiinnittivät huomionsa häneen. ”Minä tanssin niin mielelläni,” muistelee Helvi Virranhaara. Eivät edes mummun varotukset estäneet tanssiinlähtöä. ”Mun oli kuulkaa mummu niin tosi uskovainen, vaikka taata kuoli sillon, kun Parkanon kirkkoon iski salama. Se sai osuman ja sairaalassa kuoli. Silti mummu uskoi Jumalaan. Se sano aina kun tuli johonkin taloon sisälle, että Jumalan rauha ja rakkaus - onko täällä talossa Jumalan lapsia” Helvi Virranhaara miettii mummunsa sanoja ja jatkaa: ”Niin se mummu sanoi aina mulle, että mitä sinä siellä tansseissa käyt, eihän se niin mukavaa ole. Minä tuumasin, että ei olekaan, mutta kumminkin minä taas menin. Kun se Rytilän Väinökin oli sellanen tanssittaja. Tuli ja pakkas. Vieläkin hytkyy, kun sitä ajattelee.”

Mutta ei Helvi Virranhaara nuoruuttaan piloille tanssinut. Parkanossa ei tuohon aikaan ollut montaa kielitaitoista ihmistä, joten vilkas Helvi kutsuttiin usein tulkiksi. Kerrankin kolmostietä rakennettaessa Kuivasjärvellä kallion räjäytys rikkoi erään italialaisen autonkuljettajan autosta tuulilasin, jolloin Helvi selvitti englanninkieliset vakuutusongelmat. Korpe-lan seurahuoneella kävi silloin tällöin ulkomaalaisia vieraita, joten sinnekin noudettiin Helvi tulkkamaan. Poliisin tulkina Helvi Virranhaara toimi niin ikään monta kertaa.

Näkymä 30-luvun keskustasta. Vasemmalla Kiviniemen kauppa. Taustalla Säästöpankki ja Virranhaaran rakennukset. Oikealla Lehtolan liiketalo.

Virranhaaran päärakennus kaupunkikuvamme kaunistuksena.

Kosioiretki Lapinnevalle

Keskellä Parkanon kaupunkia sijaitsee varsin kunniakkaan ikäinen Kanan tila, jota isännöi Virranhaaran suku vuodesta 1621. Aikoinaan saapui kaukainen esi-isä jokea myöten paikalle, ihastui joelle vietävään metsäalueeseen ja rakensi siihen pienen mökin. Tuohon Virranhaaran sukuun, Kanan tilalle syntyi helmikuun 11. päivä 1905 poika, joka sai nimekseen Reino. Reino Virranhaara oli perheen esikoinen ja tilan perijä.

Reino varttui ja kävi koulunsa Ikaalisissa. Hän oli kovin hiljainen ja karttoi kylillä kulkemista, myös myöhemmin miehen ikään ehdittyään. Sen verran Reino kuitenkin tansseissa kävi, että sai nähdä useammin ihastuksensa kohteen, Amerikoista Parkanoon muuttaneen Helvi Lampisen. Aina hän ei tohtinut neitosta edes tanssiin hakea, ja niinpä muut veivät Helvin lattialle. Reino vain tyytyi katselemaan sivusta.

Kerran Reino kuitenkin rohkaisi mielensä ja pyysi Helviä kanssaan kävelyille. ”Kyllä minä sen vielä hyvin muistan, kun oltiin Lapinnevalle, Sorttaan sillalla. Silloin Reino kosi, sanoi, että eksä tule mun kanssa naimisiin. Hän lupasi, että sinun ei tarvitse koskaan lypsää, kun minä kerroin, etten ole tehnyt mitään talontöitä. Niin minä sitten tulin tähän taloon 1934 ja kyllä minua vähän hirvitti, miten pärjään. En minä koskaan oppinut lypsää-

mään. Mutta täällä oli erikseen ne ihmiset, jotka hoitivat lehmät.”

”Minä opettelin ensin tekemään uuniluudat anopin kanssa. Kun uunia sitten pesin, otin niin tyystin joka hiilen, että taisi uuni tulla ihan kylmäksi. Mutta eivät ne koskaan sanoneet mitään,” kertoo Helvi Virranhaara appivanhemmistaan, ”Ne oli aina lapsille niin hyviä”. Sitten muistelot leivänleipomisesta saavat hänet innostumaan: ”Täällä leivottiin neljä päivää hapanta leipää. Niitä oli kaksi naista, Ekmanska ja joku muu. En ollut koskaan leiponut ja taikina otti kiinni käsiin. Ne naiset nauroivat siinä, kun leipä meni rikki käsissäni, mutta ne sano, että tee uusi. Niin minä sitten vähitellen opin”.

Ahkera ja auttavainen isäntä

Reino Virranhaara oli toimen mies. Ei hän ehtinyt paljon tilan ulkopuolella käydä, mutta osallistui kuitenkin säännöllisesti kylän yhteisen tulevaisuuden rakentamiseen. Hän oli Karjantarkkailuyhdistyksen esimies ja Päivölän isännöitsijä sekä toimi Parkanon vaalilautakunnan puheenjohtajana vuoteen 1967. Niin ikään hän kuului Parkanon VPK:n perustajajäseniin. Metsästystä ja kalastusta Reino Virranhaara harrasti mielellään. Niinpä Virranhaaralla syötiin usein kalaa tai riistaa.

Virranhaaralaiset ovat viljelleet maata ja pitäneet karjaa tilan perustamisesta lähtien. Helvin emännöidessä tilaa lehmiä oli 24. Ne lypsettiin käsin. Viisi emakkoa teki porsaita hyvää vauhtia. ”Yölläkin piti mennä, kun emakko rupes porsimaan. Minä näytin taskulampulla ja mies autto. Oli meillä seitsemän hevosta ja yksi traktori. Ei silloin vielä traktoreita silleen ollu. Reino niitä sitte alkoi vähin erin ostaan”, muistelee Helvi. ”Kanoja ei ollu ku 20, mutta lampaita oli enemmän. Niitä oli sellaset 30 tai 40. Sillon laitettiin pyttyyn suolaan lampaanlihaa. Kun sika-syltystä tehtiin, tuli Reino minua auttaan. Hän ymmärsi minua vähän liiankin hyvin”. Tuohon aikaan maito ostettiin taloista suoraan, ja niinpä Helvi ehättää kertomaan: ”Ennen oli paljon tinkiläisiä. Kun oli ternimaitoa, sillon ne aina tuli hakeen sitä. Suola mentiin hakeen Porista hevosilla. Sokeri ja kahvi ostettiin kaupasta”.

Helvi Virranhaara muistelee sota-aikaa ja vakavoitua. Silloin töitä piti tehdä paljon. ”Sota-aikana isä ja äiti tuli auttaan. Panin sillon kessua kasvaan. Pakkanen meinas viedä. Pantiin kessut sitten riiheen kuivaan. Sillon meillä oli sota-vankeja töissä. Niitä oli monessa paikassa. Mä pidin niitä niin hyvin, eri pöydässä niitten piti syödä, mutta meillä ne söi samassa pöydässä muiden kanssa. Eikä me niitten ikkunoitten eteen rakennettu kaltereita, niinku käskettiin. Kerran

Kuvassa vasemmalla Kansallis-Osake-Pankki ja oikealla OTK:n liike. Nykyisin paikalla on kirjasto.

minä päästin ne veneellä järven toiselle puolella, kun niillä oli siellä kavereita. Takasin ne tuli. Mutta sitten oli joku kannellu ja ne vietiin pois, hyvät työmiehet. Se lentäjä kirjoitti sieltä Eurasta, että ei he tiedä minne viedään”.

Lottatyö vei Helvi Virranhaaran ajasta suuren osan. ”Silloin lottatyö oli tärkeää. Päivölässä oli suojeluskunnan harjoituksia, vuoronperään passattiin poikia. Kioskissa myytiin jäätelöä. Piti hakea kirnuun jäitä, ja vuoronperään oltiin sitten tyttöjen kanssa myymässä jäätelöä”.

Armas Lampinen käväisi mielellään aina silloin tällöin Kihniöllä. Koska auto-kytyt olivat perin harvinaisia, piti hänen

kehittelä suunnitelma naapurikuntaan päästäkseen. ”Isä tykkäs mennä Kihniölle. Se meni tuonne Kuttikalliolle, kun siellä oli Mäkisen kaffila ja toripäivät. Siellä se pyysi kyytiä. Silloin tais kulkea Kuruun auto Kihniön kautta. Pari yötä se sitten viipy. Äitikin oli joskus mukana. Kerrankin jossain talossa oli ollut kirppuja. Ennen vanhaan niitä kirppuja oli sitte”, naurahtaa Helvi Virranhaara. ”Ja susikin vei koiran eteisestä 1930- luvulla”.

Reino Virranhaara kuoli 78 vuotiaana, 28. tammikuun 1984. Helvi sanoo kaipaavansa vieläkin miestänsä. ”Miksei me saatu elää yhdessä tämä hyvä elämä loppuun asti?”

Helvi Virranhaaran veli oli avioliitossa Reino Virranhaaran sisaren kanssa. ”Niin, ristiin siinä suvut meni. Silloin rakennettiin kirkkoa tuonne Kuttikalliolle”. Sukuun kuului myös muita tunnettuja kuntalaisia. ”Kalevi Keihäsen äiti oli naimisissa mun serkun kanssa, tai isän serku se oli”.

Helvi Virranhaara kertoo soittavansa joka viikko 102-vuotiaalle tädilleen, joka asuu lepokodissa USA:ssa. ”Mun tuli tätini ja enoni käymään Amerikasta. Se sano, että kuinka sä taloon menit, mikset mennyt kouluun. Aina mä sain kyllä hyviä numeroita. Monta kertaa olen niitä katellu. Täti ihmetteli kanssa, että kuinka sä oot oppinnu kaikki niin hyvin tekeen”. Kaksi kertaa Helvi on käynyt tätiään Amerikassa katsomassa, viimeksi vuonna 1991. Niin vilkas on Virranhaaran vanha emäntä vieläkin, että hänet ilman muuta voisi sijoittaa hetkeksi takaisin Amerikkaan. Ei edes englannin kieli olisi esteenä, sillä sitä hän ei ole unohtanut. Kuulemma hyvin pärjää puhelimesakin.

Nykyisin Virranhaaran tärkeimmän tulolähteen muodostavat ponit ja hevoset, maanviljelyn ohella. Helvi Virranhaara menee harvoin talleille. Siellä ahertavat hänen nuorempi poikansa ja tyttären poika. Maanviljelystä kantaa vastuun vanhin poika. Ihan emännätön talo ei kuitenkaan ole, sillä Helvi hoitaa edelleen itse ruoanlaiton. Aika kuulemma menee nopeasti, mikä ei ole ollenkaan ihme, sillä korkeasta iästä huolimatta Helvi Virranhaaralta riittää energiaa ja lämpöä jakaa niin lapsille kuin ystäville.

Kuvat: Aino Rimppi ja Virranhaaran perhearkisto

Näkymä Viinikan Turpeuslammelta Virranhaaran pelloille ja keskusta.

Kuivasjärven koulu 90 vuotta

Kuivasjärven koululla on moni ikäpolvi ennättänyt saada oppinsa, sillä tänä vuonna koulu täytti kunniakkaat 90 vuotta. Koulutyö uusissa tiloissa alkoi 1. lokakuuta 1906. Tuolloin pidettiin ns. sisäänkirjoitus, jossa ensimmäiselle osastolle kirjoitettiin 14 tyttöä ja 15 poikaa. Koulun ensimmäisenä opettajana toimi Kaarlo Kustaa Yliaho vuoteen 1921 saakka. Oheinen kuva vuodelta 1929 on parkanolaisen Laura Jokisen arkistoista.

Brysselin joulu

Jouluna Euroopan pääkaupunki Brysselikin hiljenee. Tuhannet eurovirkamiehet kiirehtivät jo muutamaa päivää ennen jouluaattoja kotimaihinsa voidakseen viettää joulua perheen parissa kukin omassa kotimaassaan. Finnair lennättää suuren osan Brysselin suomalaisista perheistä jouluhinnoin koti-Suomeen. Joulua voi tuki viettää myös Brysselissä. Näin on Pesosen perhe tehnyt jo viitenä vuotena. Mutta millainen on Brysselin joulu?

Joulun valmistelut alkavat, aivan kuten koti-Suomessakin, jo muutamaa viikkoa ennen aattoiltaa. Tavaratalot täyttyvät joulukoristeista, joulukerkuisista ja joulun hittileluista ja ihmiset ravaaavat paikasta toiseen kiihtyvällä vauhdilla. Oikeastaan Brysselin joulu alkaa jo meikäläistä aikaisemmin, koska lahjat belgialaisille lapsille jaetaan jo joulukuun alussa, jolloin vietetään Pyhän Nikolauksen päivää. Pyhä Nikolaus on meidän joulupukkia muistuttava partasuinen ukko, joka jakaa lahjoja kaikille kilteille lapsille. Belgiassa asuvat ulkomaalaiset lapset ovat tottuneet saamaan lahjansa vasta jouluaattona, joten lahjojen myynti jatkuu käytännössä koko joulukuun. Meidän Miika on oppinut pyytämään lahjat kahteen kertaan; ensin Py-

hän Nikolauksen päivänä ”pikkulahjat” ja oikeat joululahjat vasta jouluna.

Joulumyyjäisistä suomalaisia herkkuja

Brysselin suomalaisen väestön kokoaa yhteen Antwerpenin Merimieskirkon joulumyyjäiset, joilla kerätään varoja kirkon toimintaan. Myyjäiset järjestetään perinteisesti joulukuun alussa. Koko perhe osallistuu myyjäisten valmisteluihin. Vaimot -myös Sari- leipovat pullia, miehet osallistuvat myyntiin ja myyntikojujen valvontatöihin. Itse olen ollut myymässä jo viitenä jouluna glögiä. Pullien ja glögin lisäksi myyjäisissä myydään salmiakkia, lakritsaa, suklaata, lenkkimakaraa, ruisleipää, Arabian kippoja ja kuppeja sekä kaikkea muuta mahdollista mitä ulkomailla asuessa suomesta kaipaa.

Merimieskirkon myyjäiset on ainoa paikka Belgiassa, mistä voi ostaa lanttuja lantulaatikkoa varten. Belgiassa lantut ovat sikojen ruokaa, joten niitä ei paljon kannata kaupoista kysellä. Joulukinkkua ei tarvitse ostaa myyjäisistä, vaan sen voi tilata lähimmästä lihakaupasta.

Belgialaiset syövät mieluummin kalkkunaa jouluna, mutta härmäläinen ei voi

kuvitellakaan joulua ilman kinkkua ja Turun sinappia. Itseleivottujen piparien, torttujen ja taatelikakun jälkeen ei Brysselin suomalaisten joulupöytä enää juurikaan suomalaisesta poikkea.

Suomalainen joulu on Antwerpenin joulumyyjäisten lisäksi läsnä Brysselin ydinkeskustassa, vanhan kaupungin sydämessä olevalla Grand Placella eli keskuskaukiolla. 500-vuotta vanhojen kauniisti restauroitujen talojen keskellä olevaa aukiota koristaa joka toinen joulu Helsingin kaupungin lahjoittama joulukuusi. Joulukynttilöin ja Suomen lipuin koristeltu suuri kuusi kaupungin keskeisimmällä paikalla herättää ansaittua huomiota.

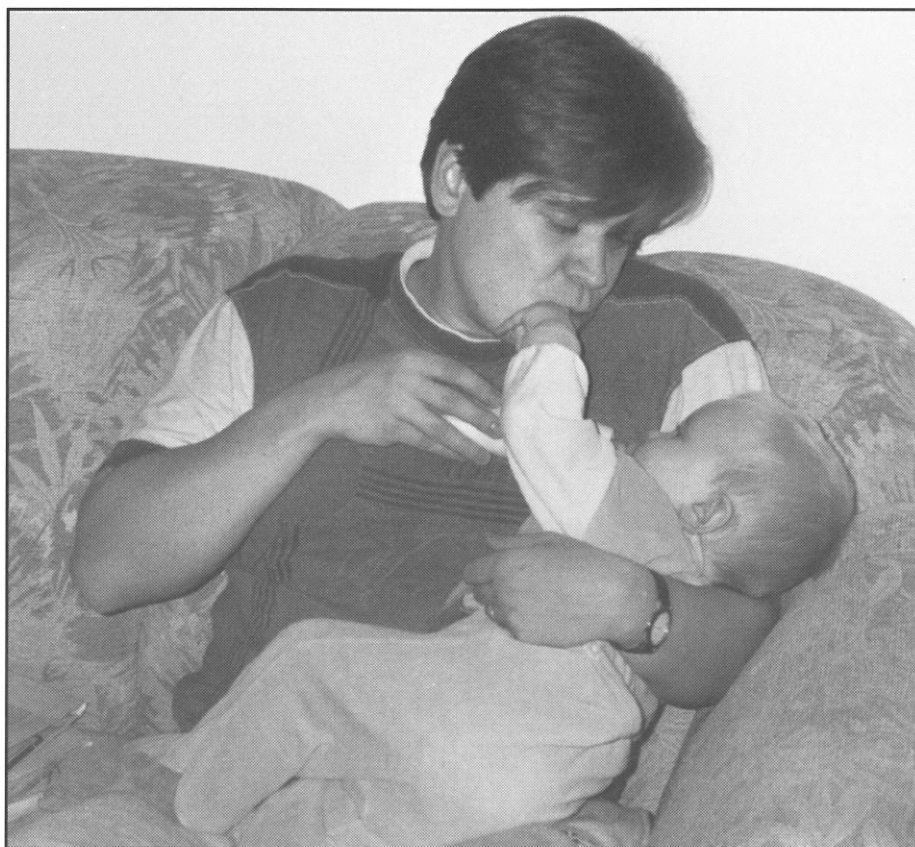
Joulukuusen hankkimisessa kotiin on omat nikkinsä. Tämän saimme ensimmäisenä jouluna karvaasti kokea. Kuusi pitää nimittäin ostaa jo pari viikkoa ennen aattoja. Jos kuusen hankintaan lähtee vasta aattoamuna -kuten me teimme ensimmäisenä jouluna- ei kuusikaupoissa enää ole muita kuin risuja jäljellä. Niinpä ensimmäisenä jouluna meidän perheen tonttuleikit leikittiin aika erikoisen näköisen kuusen ympärillä! Sitten olemme oppineet hankkimaan kuusen jo itsenäisyyspäivän aikoihin.

Kuusijuhla ilman joulupukkia

11-vuotiaan Miikan koulun joulujuhlat eivät ole aivan yhtä suuri vuosittainen tapahtuma kuin mitä meillä oli aikoinaan Kirkonkylän ala-asteella. Joululauluja lauletaan, näytelmiä esitetään, mutta jokin puuttuu. Joulupukkia ei nimittäin Brysselin koulujen juhlissa näy.

Ensimmäiset viisi vuotta Miika kävi Brysselin Skandinaavista koulua, jossa suomenruotsalaistenkin viettämä Luciajuhla ohitti tärkeydessä kuusijuhlan. Skandinaavisen koulun käyttökieli oli ruotsi, joten Miika oppi tavallaan luonnostaan suomalaisittain kaksikieliseksi. Vähän erikoiseltahan se tuntui, että poika oppi ruotsin kielen Brysselissä. Opetusta oli päivittäin lisäksi ranskaksi ja suomeksi. Minulla ja Sarilla ne varsinaiset vaikeudet olivat, kun yritettiin vanhempainilloissa käydä fiksum keskustelua ruotsalaisten vanhempien kanssa lasten koulunkäynnistä. Hieman unohtumaan päässyt kouluruotsi ei tahtonut ihan joka tilanteessa riittää. Kosken Vuokon opettama ranska sujuu sentään paremmin, vaikka parantamista on siinäkin koko ajan.

Suomen liittyttyä EU:n jäseneksi tarjoutui suomalaisille lapsille mahdollisuus päästä oppilaaksi EU:n ylläpitämään Eurooppa-kouluun. Eurooppa-koulussa on omat osastot kaikkien 15 EU:n

Perheen yhteiset hetket ovat työn vuoksi harvassa.

jäsenmaan lapsille. Suomen osastolla on lapsia jo yli 50 ja lisää tulee koko ajan sitä mukaa kun suomalaisten virkamiesten lukumäärä Brysselissä kasvaa. Opettajat ovat suomalaisia luokanopettajia ja tunneilla on kyläkoulun tunnelma, koska ryhmät ovat vielä pieniä ja samoissa ryhmissä on eri ikäisiäkin lapsia. Suurin osa opetuksesta on lasten omalla äidinkielellä, mikä on lasten tulevaisuuden kannalta hyvin tärkeää. Vieraiden kielten oppiminen on tottakai hieno asia, mutta oma äidinkieli on kaikkein tärkeintä. Ilman kunnollista äidinkielen taitoa jää kaikki myöhemmin eteentuleva väkisinikin vajavaksi. Eurooppa-koulussa oppilailta on myös eurooppatunteja, joissa eri maiden lapset opiskelevat yhdessä. Näiden tunteiden tarkoituksena on opettaa lapsia tulemaan toimeen ja kommunikoidaan myös muiden kansallisuuksien kanssa. suvaitsevaisuuden lisääminen ja erilaisuuksien hyväksyminen on myös tärkeällä sijalla opetuksessa.

Pesäpalloa pelataan joulunakin

Brysselissä ei talvena ole juurikaan lunta. Ainoastaan pari kertaa sataa muutama sentti lunta, joka saman tien sulaa pois. Hiihtämään ei pääse ollenkaan, mutta luistelemaan pääsee sentään jäätyneisiin kanaviin muutaman kerran talvessa. Pesäpalloa voi sentään pelata ympäri vuoden.

Pesäpalloharrastus alkoi Parkanossa 70-luvun alussa, jolloin Lammin Unto ja Kiviniemen Lauri pitivät pesisharjoituksia nuorille tenavapojille Koulukeskuksen vanhalla pesikentällä. Pesisuran alkuvaiheen kohokohta oli Parkanossa vuonna 1974 pidetty tenavaleiri. Tämän jälkeen harrastus on jatkunut läpi koulu- ja opiskeluvuosien Parkanossa ja Tampereella. Brysselissä ei ollut pesäpallosta tietoaakaan vuonna 1991 kun tänne muutimme. Sitten olemme perustaneet Brysselin Tahko-nimisen pesäpalloseuran. Pelaamme koko perheen pihapestistä kerran viikossa lähes läpi vuoden. Paikalla on ollut 10-20 suomalaista eri taistoista ja kokoista pesäpallon pelaajaa.

Kesäloman kohokohta on päästä pelaamaan Parkanon joukkueessa vanhojen kaverien kanssa. Mukavat muistot on mielessä kun hakkaamme palloa kentällä. Täytyy toivoa, että poikien harrastus jatkuu ja että erityisesti nuorille löytyy valmentajia. Jääkiekko-buumi tuntuu ainakin olevan mukavalla tavalla vauhdissa Parkanossa. Lätjän pelaamisen lisäksi aikaa pojilla ja työillä riittää varmasti myös muihin palloilulajeihin.

Perheen yhteinen hetki

Työpäivät komissaari Erkki Liikasen tiedottajana venyvät pitkiksi. Normaali-kin työaika on klo yhdeksästä klo seitsemään illalla, mutta käytännössä työpäikällä kuluu aikaa vielä enemmän. Lisäksi joko lauantaina tai sunnuntaina on lähes

Joulukuusi koristaa suomalaista kotia myös Brysselissä. Miikalle ja Sakulle lahjat ovat joulun pääasia.

pakko käydä työpaikalla kirjoittelemassa raportteja. Muuten ei tahdo aika riittää. Tämä ei ole tietenkään hyvä sen paremmin itseni kuin perheenkään kannalta. Mutta ongelmana on, että näin on EU:n komissiossa totuttu työskentelemään 50-luvun lopulta lähtien. Uusista jäsenmaista tulleet eivät voi ensimmäisenä ryhtyä lyhentämään työaikoja, vaan ensin on kannukset hankittava. Ehkä myöhemmin päästään rationalisoinnissa pitemmälle.

Lapsista ja kodista huolehtiminen jää lähes täysin Sari-vaimon vastuulle. Itse yrittää käyttää harvat yhteiset hetket tehokkaasti lasten kanssa leikkien. Sohvalle löhöilyyn ei -ikävä kyllä- tahdo jäädä aikaa. Formula-ykköset ja Jari Litmasen jalkapallopelit pitää sentään TV:stä ehtiä

nähdä vaikka mikä olisi.

Joulu on perheen harvoja yhteisiä rauhallisia hetkiä. Tällöin ei ajatella, eikä tehdä töitä, vaan aikaa on hiljentymiseen ja toimintaan perheen kanssa. Toinen mukava ajankohta on elokuussa, jolloin pääsee kesälomalle Parkanoon. Aina on mukava tulla ja tavata sukulaisia ja vanhoja tuttuja. Kaikille saa morjesta!

Ensi kesänä Brysselissä tulee kulu-neeksi Pesosen perheeltä kuusi vuotta. On aika taas miettiä, että jatkaako täällä vai palatako Suomeen. Suomessa koti ja työ ovat nyt Helsingissä, mutta osa sydäimestä Parkanossa. Jos paluu Suomeen toteutuu, kuluu aikaa taas enemmän lomilla ja viikonloppuina Parkanossa, jos ei, niin pitää tyytyä elokuun lomaviikkoihin.

Kuunväki tonttulassa

Koko pitkän syksyn oli Joulupukki ollut kovin väsynyt ja masentunut varuusi-aiheisen tarinan. Kaikki tuntui hänestä ikävältä, eikä Joulupukin muorin keittä-mä mainio riisipuurokaan tahtonut mais-tua. Joulupukin muori alkoi jo olla huolissaan ukkokultansa vuoksi.

Joulu lähestyi, mutta Joulupukki vain huokaili ja pelkkä ajatuskin joulusta tun-tui vastenmielisestä hänen mielestään.

Joulupukki (istuu pöydän ääressä Jou-lupukin muorin kanssa): Hohhoijaa! Kyl-lä se nyt vaan niin on, muoriseni, että en jaksa enää tätä kaikkea joulutohinaa ja touhua kestää. Ja jouluaattona sitten vielä pitäisi raahata raskasta lahjasäkkiä ympä-riinsä. Ei, voimille se ottaa! Minun on kyl-lä keksittävä jokin keino välttyäkseni kai-kelta jouluhässäkältä! Hoitakoon tontut lahjojen jakelut ja kaikki muut tohinat.

Joulupukin muori (yllättyneenä): Mut-ta ukkoseni, mitä ihmettä sinä puhut? Ajattelepa vaan, minkä pettymyksen tuottaisitkaan kaikille lapsukaisille, jotka niin innoissaan joulua ja Joulupukkia odottavat. Eihän se nyt sovi ollenkaan, et-tä Joulupukki noin vain jouluksi katoaisi.

Joulupukki: Jaa-jaa, muoriseni, niin-hän se tietysti on. Hohhoijaa! Mutta nyt en vain kertakaikkiaan jaksa ja sillä sel-vä! (Joulupukki ottaa päydältä käteensä lehden ja alkaa selailla sitä. Yhtäkkiä hän huomaa lehdessä jonkun ilmoituksen, napsauttaa sormiaan ja sanoo Joulupukin muorille): Hei, nytpä minä keksin mitä teen jouluna! Kuuleppa tätä, muoriseni! (Lukee lehdestä ilmoitusta). "Viettäköä elämänne joulu ja lentäkää kuuhun!

Edulliseen hintaan, vielä on avaruusrake-tissa tilaa!" Tässä on ratkaisu; minäpä lähdän heti tilaamaan matkaliput. Läh-dethän sinäkin mukaan, muoriseni?

Joulupukin muori: Ei tule kuuloon-kaan! Enhän minä nyt voi joulupuuron keittoa kenenkään toisen käsiin uskoa. Jos nyt niin hassu olet ukkoseni, että kuuhun haikailet, niin terve menoa vaan! Mutta minua et kyllä mukaasi saa, se on varma (Lähtee tuhahdellen tiehensä). Puh, vai että kuuhun (puhuu mennen-sään). Mutta Joulupukkia lähtee matka-toimistoon matkalippuja tilaamaan.

Tonttulan väki kuuli tietysti myös tämän hämmästyttävän uutisen Joulupukin kuumatkasta. Ja niinpä Tonttu Tietävä, tonttujen neuvoston puheenjohtaja, kut-sui oitis kokoon tonttunjoukon, joka yh-dessä alkoi pohtia, että mitäs nyt teh-dään? (Tontut istuvat piirissä lattialla, ja niin alkavat neuvottelut).

Tonttu Tietävä: Olette varmasti kaikki kuulleet sen kummallisen uutisen, että Joulupukki aikoo matkustaa kuuhun jou-luksi! Se on skandaali! Että nyt itse Jou-lupukki häipyisi kuuhun ja vielä jouluksi! Oletteko hassumpaa kuulleet?

Tontut: Emme tosiaankaan! Kyllä nyt on alettava tosi toimiin, että saisimme Jou-lupukin luopumaan mokomasta tuumasta.

Tonttu Tietävä: Niin, aivan niin, ja nyt ehdotuksia toimenpiteiksi! (Tontut alka-vat supatella keskenään).

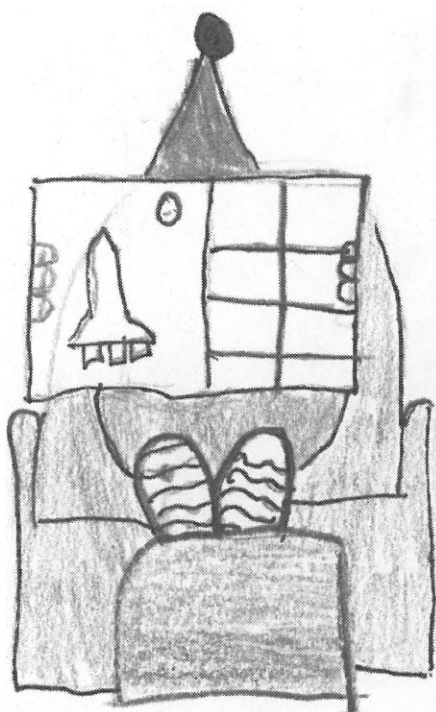
Tonttu Touhukas (Nostaa kätensä ja pyytää puheenvuoron): Olemme nyt täs-sä neuvotelleet ja eräs mielenkiintoinen ehdotus on tullut esiin. Saammeko siis tehdä ehdotuksen?

Tonttu Tietävä: Ole hyvä, Tonttu Touhukas!

Tonttu Touhukas: Näin me olemme tuumanneet: Mitäs, jos kutsuisimme kuun väen tänne Tonttulaan jouluksi? Silloin Joulupukki varmasti peruisi mat-kansa ja niin olisi joulu pelastettu!

Tonttu Tietävä: Mikä mainio ehdotus! Sepä me tehdäänkin! Kutsumme heidät tänne. Ja nyt, tontut tuumasta toimeen! Lähetämme kutsukortit kuun väelle tuota pikaa. Saammepa nähdä, että meille tu-leekin verraton joulu.

Ja mikä parasta: Joulupukki varmasti piristyy ja haluaa olla mukana joulun vie-tossa. Kakkien lasten silmät loistaisivat tänäkin jouluna kilpaa joulukynttilöiden kera, kun Joulupukki saapuu lahjakont-teineen kuten aina ennenkin!

Tontut: lähtevät kutsukorttien tekoon. Ja, uskokaa tai älkää, mutta niin siinä vain kävi että kuun väki otti mielihyvin Tonttulan väen kutsun vastaan ja Joulupukki suostui kuin suostuikin perumaan matkansa. Sillä olihan toki hänenkin mielestään jännää ja piristävää saada vieraita oikein kuusta asti.

Niin vietettiin Tonttulassa riemukas avaruusjoulu yhdessä kuun väen kanssa, kun he olivat saapuneet raketillaan Tonttulaan. Joulupukki jakoi lahjasäkkinsä antimet iloitseville lapsosille ja oli sitten pirteänä mukana Tonttulan omassa joulujuhlassa.

Ja näin lauloivat iloiset tontut vierailleen:
(Sävel: "Lumiukot, lumiukot ketjussa kulkee jne.")

*Kuu-un väki, kuu-un väki raketillaan kulkee
kaikki tontut iloisina syliinsä he sulkee.
Olalle he taputtavat ystävää ja veikkaa
raketissaan heittelevät kupperiskeikkaa.*

*Kuu-un väki, kuu-un väki pyöreitä kuin pullat
hauskalta he näyttävät kun raketillaan rullaa.
Antenni on päässään ja yllään hopee vaatteet
ketterästi korjailevat rakettinsa laitteet.*

Kuvituksen lasten joulunäytelmään tekivät Vuorijärven ala-asteen viidennen ja kuudennen luokan oppilaat.

Puuta ei meillä osteta

Me olemme vesi-ihmisiä, puu-ihmisiä ja tuli-ihmisiä. Puu elementtinä tekee ihmisestä korkeasti moraalisen ja itsetuntoisen. Puu-ihminen tietään luonnostaan asioiden arvon ja hänen mielenkiintonsa kohdistuu laajalle alueelle. Hän on johtamistaitoinen, sillä hän osaa panna asiat oikeisiin kategorioihin ja järjestyksiin. Progressiivisuutensa ja anteliaisuutensa vuoksi hän pystyy ylläpitämään pitkälle tähtääviä suunnitelmia ja kehitysohjelmiä. Puuihminen saa muut vakuuttuneiksi yhteistyön hedelmällisyydestä. Puuihminen on kasvun ja uudistuksen tukija, joka ei korjaa satoa vain itselleen. Kielteinen puoli puuihmisessä on hänen taipumuksensa haukata liian suuri pala ja ajaa asiat katkeamispisteeseen.

Katkelma itämaista astrologiaa.

Niin oli käynyt, että luopumiseläkeläiset Armas ja Sirkka Suominen asuivat nyt kirkonkylän rivitalohuoneistossa. Entiselle kotitalolle oli matkaa parikymmentä kilometriä, mutta siellä ei koskaan käyty.

Tilan puuta olisi kyllä tarvittu rivitalon vuolukivitakan lämmitykseen. Takan, jonka Armas omin käsin oli muurannut. Armas tiesi, että kotitalon metsissä kyllä poltettavaa roskapuuta riitti. Mutta nyt metsillä ja pelloilla elämöitsi kiittämättömyyteen taipuvainen poika, eikä Armas hänen puitaan olisi huolinut, vaikka tuo olisi ne nurkalle saakka tuonut. Eikä se poika kyllä puita tuonutkaan, eikä edes perunoita. Avovaimo sillä oli, ja ne avovärkit ne ovat semmoisia lämmitettäviä, että kuluu siinä hupaisasti yksi ja toinenkin pientilan koivikko.

Vanhuudelle, Sirkalle, rasvattomalle maidolle ja erillisille sisäkengille oli annettava joskus periksi, mutta oli muuan asia, jossa Armas ei aikunut periksi antaa.

Siihen se oli Sirkka tuonut taas paikallislehdestä leikatun ilmoituksen, jossa tarjottiin kuivaa sekahalkoa 130 markkaa motti. Tunkenut lapun puurolautasen ja kahvikupin väliin. Että sekahalkoo ja satakolmekymppiä motti! Niin kauan kun näitä töppösiä nämä jalat liikuttaa, tässä pirtissä ei polttopuuta osteta!

Ja Armas jätti puurot ja kahvit sijoilleen koskematta. Lähti kelkottelemaan kirkonkylälle niin kuin oli joka aamu ennenkin tehnyt, nälkäisempänä ja vihaisempänä kuin tammikuinen tuuli. Varhain viiden ja kuuden välillä oli hiljaista ja silloin saattoi rauhassa suunnitella päivän puu-urakan. Poltettavaksi kelvollista jättepuita kun tuppasi jäämään heitteille lähes jokaissessa pytingissä. Eikä tällä kirkonkylällä monellakaan puulämmitystä ollut. Keillä oli, pitivät tuliturkkaansa vain koristeena. Niin, oli Suomisillakin sähköpatterit, mutta kun kerran oli aikaa takkaa lämmitellä, niin turha oli sähköä kuluttaa.

T-kaupan nurkalla oli taas viisi puista appelsiinilaatikkoa. Armas potki ne tottuneesti kasaan ja silmäili samalla kaupan yläkerran ikkunapuitteita. Perin lahoilta näyttivät. Pitäisi niiden ymmärtää kii-reesti vaihtaa nuokin. Että jäisi muutakin kuin pelkkää hötöä poltettavaksi.

Armas sylkäisi ja klöntti läpsähti oman saappaan kärjelle.

Mies keräsi puut kelkkatelineeseen, jonka hän oli naulaillut vanhoista saunarakkeista. Rivitalon varastotila eteiskiveliissä oli pieni ja siihen ei monen viikon puita mahtunut. Armas ei sitä valitellut. Puut pitivät häntä jatkuvasti työn syrjässä kiinni. Erityisen ylpeä Armas oli siitä, että hänen työnsä oli luovaa ja joka päivä hän oli haasteiden edessä. Vaikka kirkonkylältä aina löytyi jotakin viripuuun reunaa, ei kohteiden haistelu suinkaan ollut aina yksinkertaista puuhaa. Uusista rakennushankkeista piti pysyä selvillä, purku-urakoitsijan kanssa oli vaihdettava pari sanaa aina vastaantullessa. Taiteilijoita ja taidepiiriläisiä oli rohkaistava. Jos ei itse kuvan värkkäämisestä nykyisin mitään uskaltanutkaan sanoa, piti ainakin vaivihkaa tokaista: vaihdapa nuo puukerhykset metalliin ja lasiin, tulee paremmin niin kuin niissä esille. Että mikä tulee esille?

Seurakunnan virastossa oli käytävät tämän tästä puhumassa puuristien puolesta. - Via dolorosa, noloa se joskus oli, mutta Armas osasi ristiä kätensä seurakunnan talouspäällikön pyökkituolilla istuessaan.

Koulun veistoluokkaan oli huolehdittava vaihtolaatikko ja lukusuunnittelmistakin piti olla selvillä sen verran, että tiesi, milloin puutyön periodi alkoi.

Vanhustentalon kauhaneveistäjää oli jututettava ja johdateltava tuon tuostakin sotamuisteluihin. Äyräpään kohdalla näet puukko aina lipsahti ja Armas sai sanoa: ei se mitään, taitaa minulla takka olla kotona.

Naisia Armas oli lakannut jo vuosia sitten katselemasta, mutta myöntää täytyi, että hollannittaret, jotka keinuttivat lanteitaan hyvin korkeissa puukengissä, olivat kauniita. Valitettavasti niitä näki vain televisiossa.

Jos joku olisi kysynyt armas Suomiselta, milloin hän oli onnellinen, hän olisi jäänyt ilman lauseen muotoista vastausta. Kysyjän olisi pitänyt astua keskimmaiseen huoneistoon iltapäivällä neljän aikaan rivitalossa, jossa asui monia muitakin peräkkuntalaisia. Silloin Armas syytti takan Sirkan kuivattamilla maitopurkeilla, jotka oli survottu täyteen sanomalehtien eilistä tietoa, istui tuijottamaan takatulta ja lämmitti kulutusmaitoa kissalle, toiselle vieroitettulle.

— Se on Heikin päivä tänään, ja karhu kääntää kylkee jos mekin käytäisiin kä-

velyllä, Sirkka ehdotti.

— Että kävelyllä. Asia pitää olla, kun kävelemään lähtee, Armas tokaisi ja piti taas halveauspuheensa, jossa mies naureskeli kaikenmaailman eläkeläiskerhoille. Vaikka Sirkka ei edes maininnut mitään mummon kammareista, jumppakerhoista, virrenveisuusta seurakuntatalolla tai laivamatkoista, joilta kuuluvat ostavan halpaa voita. Pelkästä kävelystä puhui.

— Käytäisiin edes huoltoaseman ympäri. Näytti siltä kuin olisi ollut pojan auto siellä päivällä. Muovisia halkosäkkejä purki avolavalta oven pieleen, Sirkka jatkoi.

Että halkosäkkejä? Poika. Ei se sitten juovuksissakaan ollut, jos se sillä avolavalla...

Armas oli hetkessä ulkotamineissaan. - Mutta puita ei meillä sitten osteta. Vaikka koivua olisi ja miksei olisi koivua! Katsoa on eri asia.

— Pitääkö itsensä tuommoiseksi tankiksi lihottaa, ettei sukkia saa yhdellä vätämällä jalkaansa? Armas moitti, ja näytti jo siltä kuin kävelylle lähtö olisi ollutkin hänen aloitteensa.

Sanaakaan toisilleen sanomatta he kiersivät huoltoaseman ympäri, ja Armas pani merkille, että halkopusseja oli oven pielessä kolmisenkymmentä. Vasta saatuttuaan takaisin asunnolle Armas alkoi huokailla ja muistella pussin hintaa, joka oli tekstattu isoon pahvilappuun. Viisikymppiä pieni pussi! Ostaako ne tuolla hinnalla? Ei meidän talonpidon aikana mettäraha irronnut noin helpolla. Hyvä kun motista tuon verran ennen.

Yöllä Armas varmistui vaimonsa nukkumisesta vasta kolmen korvissa.

Tällä kertaa hän otti taloyhtiön kottikärkyt räystään alta ja suuntasi kulkunsa huoltoasemalle. Lähteissään hän potkaisi ulos pyrkivää kissaa - koskaan ennen hän ei ollut niin tehnyt. Huoltamon hoitaja oli huolimaton ja Armas arvasi oikein: koko pussikasa oli jätetty ulkosalle. Armas ei ollut koskaan ottanut mitään vääryydellä, viekkaudella kyllä, mutta se oli eri asia. Varastamisen kielto häivähti hänen miellessään, mutta hän asetti itselleen syvästi eettisen kysymyksen: Jos sinun vaimosi palelee ja on kuolemaisillaan, etkö polta hänen lämmittämisekseen kaiken, mikä palavaa on? Olkoon se sitten katekismus tai hädässä siepattu halko. Lapsetkin sen jo ymmärsivät. Kesällä Armas oli seurannut lasten hiekkalaatikolla, miten tinastamies suojeli barbikaunottaria, hätisteli ampieiset ja tappoi miekallaan helmoille pyrkivät kusimuurahaiset.

Armasta itseään vilutti, sillä hän ei ollut nukkunut silmälistäkään, ja omassa vilussaan hän näki vaimonsa sinipunaisena ja valkosormisena pökölonä, joka huusi apua viimeisillä voimillaan. Sitä paitsi — omiaanhan hän tästä otti. Kuka muu oli istuttanut kyröpellon koivulle

viisikymmenluvun alussa? Ei ainakaan tuo huoltamon pulisonkiketkale, joka kuului nauraneen hänen kelkkatelineellään ja irvineen Armasta Pinokkio-Suomiseksi.

Toisen oman ottaminen merkitsi Armakselle sellaista hengen voittoa, että hän seuraavana päivänä olisi hakenut vaikka Jumalan sijaisen paikkaa jossakin hyvin korkeassa virastossa. Jumalan ja tiemestarin nimissä hän päätti, että tänä talvena ei enää sada lunta ja samalla hän keräsi myös kirkonkylän pikkuteiden kaikki aurasviitat kainaloonsa.

Sirkalla ei voinut olla mitään sanomista, sillä Sirkka ei lumisateista mitään tiennyt. — Vai luuleeko joku akka olevansa meteorologi kansakoulupohjalla? Häh?

— Sitä minä, että milloinka ne vaalit sitten on, kun näki Sirkkan taas tutkivat lehteä.

— Joka päiväkö sinä sitä samaa kysyt, vaikka et ole kymmeneen vuoteen äänestänyt, Sirkka tuskaili miehensä muistamattomaksi käyntyä päättä.

Totta olikin, että Armasta eivät vaalit olleet kiinnostaneet enää vuosiin: oli sama poimittiinko väkeä kunnanvaltuustoon, eduskuntaan, presidentinpalille tai jonnekin Brysselin neuvostoon. Kaunista ja pätevää väkeä näyttivät kaikki pyrkijät aina ja kaikkialla olevan.

Vaalihuoneistojen ovet suljettiin sunnuntaina kello kaksikymmentä. Armas asettui television vaalivalvojaisten äärelle, ei niinkään kuullakseen tuloksia, vaan häivyttääkseen sahaa viilaavan hiomakiven äänen television huminaan.

Hänestä oli tullut epäluuloinen. Jatkuvasti tuntui siltä, että naapurin korva oli seinässä kiinni. Eikö ihminen saanut omiaan rauhassa sytytellä? Häiritsikö sekin naapuria, että hänen kuivunsa paloi iloisemmin risahdellen kuin naapurin alivuotinen, vetinen lepänkutale?

Huoneiden kuumuus ei antanut Armakselle edes neljän tunnin armollista unta, jonka mies oli itselleen täksi yöksi suunnitellut. Nahka oli niin tottumaton koivupuun lämpöön. Sirkkakin kieriskeli.

Yöllä kolmen aikaan hän oli taas täysissä tamineissaan. Öinen pakkasen herätti askeleet täyteen vauhtiin. Onneksi ei satanut lunta. Auraajat olisivat häirinneet koko urakan.

Jännityksen ja pakkasen halvaannuttamin sormin Armas valitsi sahalleen ensimmäistä kohdetta. Kukaan ehdokkaista ei aamuyön valossa näyttänyt enää kauniilta ja pätevältä. Suoraan sanoen: vittumaisen näköisiä miehiä ja joku nainen. Epäluotettavimmalta näytti mustanpuhuvan mies, joka muistutti huoltamon omistajaa ja edusti jotakin k:lla alkavaa puoluetta. Silmälaseja Armaksella ei mukanaan ollut. Saha lähti liikkeelle telineen yläreunasta, halkaisi ehdokkaan otsan ja yhtäkkiä kuului helvetillinen

nuori nauru.

— Kato, Pinokkio on hommissa, kuului jostakin oranssitukkaisesta päästä. Kaljapullo lensi pysäkin kulmaan, sirpalet sinkoivat ja helisivät.

Armas vapisi, mutta ei nähnyt muuta neuvoa kuin näytellä toimeksiannon saanutta kunnallista virkamiestä.

— Kato, Väyry menee palasiksi. Nenä halki, siitä vaan! Hyvä Pinokkio! Räjäytä koko paska, onks sul panoksii?

— Etkö sä nää, että sillä on Poka-saha? Potkitaan sitä vähän ilaskiveksille!

— Pokkana vaan kivistöille, joo! Ja sorsan munat Työläjärvestä Ahtisaareen.

Armas lyyhistyi, vaikka potkiminen näytti jäävän vain hekotteluksi. Hän veti nitron taskusta kielelleen, mutta jatkoi hetken päästä sahaamista. Mitäpä ne vanhalle miehelle? Kunhan mahtailevat. Vaaleahko nainen oli vielä työstämättä. Kovalevy oli tiukkaa tavaraa.

Oliko nainen Bardot, Madonna vai Neitsyt Maaria, kun jengi yhtäkkiä vaikei. Entä se Pokka, josta niin paljon puhuttiin? Tätä naista ainakin äänestettiin nyt oudolla hiljaisuudella, jonka syy ei sahaajalle selvinnyt.

Armas kokosi kasan mäntylautaa ja kovalevyn palat kärryille, lähti viemään ensimmäistä kuormaa.

Nyt jengi piiritti hänet ja nauroi uutta pirullisempaa naurua.

— Äijä, me ei tehä sulle mitään eikä kerrota kestoille, jos heität viissataa.

— Hei, tota, älkää. Tota. Jos tuotte loput.

— Heitetäänkö äijän romut kotiin. Mitä hei?

— Antaa kusta. Mihin päin pitää mennä? Varokin, jos ei löydy nappulaa!

Armas käveli jengin saattamana kotiinsa kuin kuristushuonevanki. Oranssipäinen kurvaili täydellä kottikärrykuormalla pitkin tietä ja matki moottorin ääntä. Joku huomasi miehen hengenahdistuksen ja huusi. Vedä nitroo napaan, eläkä katkee kesken duunin!

Hiljaa mies käveli pöytälaatikolleen, painoi viidensadan setelin siroon, kylmästä punertavaan käteen ja sulki laatikon jäykistyen vielä siitä kauhistuttavasta natinasta, jonka tahmea, huonosti liukuva muovipohjainen vetolaatikko ai-

heutti. Nuoren pojan raskas lanneketju helähti tuulikaappieteisessä. Nyt Armas veti syvään henkeä. Helpottuneena hän näki ikkunastaan, kun nuoret kantoivat loput telineiden palaset katoksen alle. Mutta käkätys soi vielä vanhuksen korvissa.

Kun Armas asettui olohuoneen sohvalle pitkälleen, kello oli vasta puoli viisi. Mies haki varastosta kirveensä ja pani se vuoteensa alle. Sydän takoi epätasaisesti. Taas henki ei kulkenut. Niin kuin sydämensetu oli tuupattu täyteen trasselia. Vielä oli noustava ja tuupattava puutavara varastoon - jos ei muuten, niin runnomalla. Kaikki haljenneet naamat, jotka tiesivät niin paljon ulkopoliitikasta. Onneksi lähinaapuri oli rullatuolimiehiä. Se ei heti ensimmäisissä kolinoissa lasiin ehtinyt. Ja toinen puolikuuro, ainakin sillä oli muovitulppa korvassa.

Aamulla Sirkka tuntui olevan jotenkin mielissään eikä herättänyt Armasta. Luuli kai miehen saaneen elämänhalunsa takaisin, kun nyt oli niin vaalivalvojaistakin kiinnostunut.

Sirkka loi hellän katseen nukkuvaan puolisoonsa. -Hyvä mies se oli, vaikka puitten kanssa niin nuuka. Vaan kaksinkertainenpa oli naapurin sähkölasku!

Sirkka oli aamuihminen. Niin hyvin heräävä.

Hänelle parin kuukauden päästä saapuisi taas kevät. Silloin puitakin kuluiisi taas vähemmän. Silloin koivu rakastuisi koivuun, mäntypuu petäjäan ja pihlajapuu pihlajapuuun. Silmujen kyljet aukeisivat ja pieni vihreä juova antaisi lupauksen suuremmasta vihreästä. Purojen vedet vapautuisivat rangaistuksesta, johon Korkein Kylmyys oli ne tuominnut.

Sirkka tekisi sovinnon vielä pojankin kanssa, kunhan tässä kevät...

Mutta Korkein Kylmyys teki touko-kuusta kalsean. Armaksen puut olivat taas loppuillaan, mutta päivätyönä oli luovassa puiston siivous ja hyvä risusavotta.

Entinen maamies Armas Suominen nukui nyt viileän levollista toukoajan unta.

Muun mustaviittainen kulkija oli tullut omilla avaimillaan sisään. Se nojasi vuolukivitakan harmaaseen kylkeen, syljeskeli pieneen kiveen ja hioi viikatteen terää.

Musta lähestyi Armasta. Nopeasti tämä hyppäsi pystyyn, tarttui lujalla otteella terään, tempasi kirveen vuoteensa alta ja pätäki muutamalla napakalla otteella viikatteen puusen varren hyvän polttopuun kokoisiksi kalikoiksi.

Mustaviittainen häipyi tuulikaappiin, sormeili käsipuhelintaan, soitti jonnekin pääpaikkaan ja pyysi rautavartista työkalua. Hän toisti sanoman katkonaisella englannilla: iron, Finnish man, you know? Immediately!

Armas Suominen kokosi puuvarren kuivat palat sieväksi pinoksi takan ääreen ja antoi kissalle aamumaidon.

Saanko luvan?

Kävelin edestakaisin kykenemättä tarttumaan mihinkään, niin kuin kävelevät sellaiset, joilla ei juuri tänään ole ketään kaveria.

Kaveri olisi olento, joka sopisi tähän päivään, näihin muotoa vailla oleviin haluamisen ja tahtomisen tunteisiin, ajatuksiin, jotka ovat monta numeroa itseään suurempia. Kaveri innostuisi juuri samoista asioista kuin minä, tekisi ajatukset sopivan kokoisiksi - niin että ne eivät roikkuisi päällä. Kaveri leikkisi minun kanssani. Kaveri olisi kaunis puku, napakasti istuva, sopivasti koristeellinen, hulmuilevan velmuileva.

Olin kyllä ehdottanut sisarelleni, että mentäisiin Kalliolle (meidän Kalliomme ei ole talon nimi; se kirjoitetaan isolla siks, että se on meille korkeinta ja puolukkaista koko maailmassa). Sisar ei halunnut nyt lähteä Kalliolle: se ompeli nukkele liiviä ja halveksi minua siitä, että olin jättänyt oman nukkeni vaatteet mallin ylle nuppineulavaiheeseen. Minun nukkeni yöpaita tapaili kyllä yllleistä mallia, mutta ohut vaaleansininen sifonkikangas oli ommeltavaksi toivotonta; se rispaantui joka pistolla.

Sisaren liivistä näytti tulevan hieno. Hän oli valinnut kankaan käytännöllisesti ajatellen nuppineulaansa pidemmälle. Viskasin oman tekeleeni tilkkulaatikoon - maatkoon päivätkin yöpaidassaan! Kaunis täysikasvuinen hymyili laatikossa kestoahmyä. Itse se ei näyttänyt lainkaan huomaavan, kuinka nuppineulojen terät nousivat hitaasti ylöspäin. Tajusin viestin - lähdin ulos.

Olinko tuomittu pisteliääksi ihmiseksi? Miksi metallin haavoittava osa nousi yllättäen pystyyn, vaikka olin tarkoittanut vain tasaista saumaa? Olinko juuri siksi ilman kaveria? Miksi ompelukseni menivät aina pilalle? Miksi ne eivät koskaan tulleet valmiiksi? Miksi minusta ei voisi tulla vaiheompelijaa, pelkäsinkö aina viimeistä vaihetta?

Kotimme ympärillä oli joka puolella metsää. Ajattelin, että meillä ei ole edes naapureita - olin ymmärtänyt, että vain sellainen talo on naapuri, joka näkyy. Meille ei näkynyt mikään toinen talo.

Metsässä, polkujen neulasmatolla neulasten vihreänpehmeässä huminassa kukaan ei moittinut minua - unohdin nuppineulat. Kävelin Kallion suuntaan, mutta en tiennyt vielä, menisinkö sinne asti. Yhtäkkiä tulín merkilliseen paikkaan. Oliko tällainen paikka Meidän Lähellä: pieni tasaisen sammalmaton peittävä aukio, jota reunustivat männyt ja muutama kuusi. Ja ikäänkuin sisäänkäynnin merkiksi kaksi haapaa oli asettunut vierekkäin niin, että niiden välistä saattoi hyvin kulkea. Tämä olisi mahtava tanssipaiikka! Kyykistyin sivelemään mattoa: se oli oikea ja tuoksui sammalelta - kukaan ei ollut lähettänyt sitä amerikanpaketissa

(amerikanpaketti oli jo opettanut minulle, että moni asia maailmassa oli muovia).

Menin liiteriin ja löysin laudoista kyhätyn perunalaatikon. Raahasin sen haapojen viereen. Kuulin jo musiikkia. Haavan lehdet havisivat alkusoittoa. Tuulen säestys voimistui alkutahdin jälkeen. Oli hengitettävä laulamiselle koko ilma — keuhkot täyteen öistä katu. Lauloin hyvin vakavana, ymmärsin salaa sanatkin, sillä minä olin pieni tyttö:

*Autiona,
katu öinen nyt valvoo,
unisena
lyhty loistettaan luo,
ikkunassa
yksi on, jota palvoo,
kiihkeänä
koko sieluni tuo...*

Vain laulajatar Tamara Lund saattoi aidoimmin tulkita minun tunteitani. Tähän tulisi lippujenmyyntikoju. Riivin haavan lehtiä kasalle, löysin ruostuneen säilyketölkin ja asettelín liput siihen.

Nyt olin jo tulossa tansseihin. Kukaan ei nähnyt. Olin pukeutunut pitkään vaaleanpunaiseen yöpaitaan, joka oli iltapuku. Vaaleanpunainen oli sekin ja amerikanpaketista - oikeastaan se oli äidin, ja siihen oli ommeltu useita erikoisia rimpusja - kuin pienenpienen haitarin palkeita helmassa ja hihansuissa. Korkokenkien korot upposivat sammaleiseen maahan, ja minä aavistin kävellessäni, että joskus metsän puista valmistettaisiin parkettia, joka pitäisi tanssivan ihmisen pinnalla. Maksoin lipun ja asetuín sammalaukion reunalle. Istuuduín kiven päälle ja sujautin haavan lehden pienen käsilaukkuun.

Lukko napsahti oikealla tavalla, tunsin olevani nainen.

Kivi tuntui kylmältä, vaihdoin paikkaa kannon päälle; sipaisin orastavan kantosienirykelmän hienovaraisesti sivuun, että sieni ei olisi tahrannut lievettäni. Samassa käsitin, että sienet olivat aivan tuoreita ja napakoita ja niitä oli paljon. Päätin vähäksi aikaa lakata olemasta nainen - vain vähäksi aikaa. Hetken voisin välillä olla kotiäiti, jonka on ajateltava huomista päivää. Kuulutin itselleni varmalla äänellä kuin oikaisulautakunnan puheenjohtaja: - Oikeesti tanssit ei oo vielä alkanu, tää kerää nyt vaan ensin ruoka-aineita metsästä ja vie ne leikkimökkiin. Niistä voi tehdä soppaa. Tuleekin hyvää soppaa kantosienistä. (Ja siihen leikkiin kyllä sis kokin tulee.) Pinkaisen nopeasti leikkimökille, siksi aikaa voi laittaa korkokengät syrjään.

Nyt vasta tanssit oikeasti alkavat!

Mittailen heitä. Ylpeitä runkoja, ruskeita kuoria, nuokkuvia oksia kuin surumielisiä silmiä, vihreitä oksasormia, jotka eivät tartu minuun, vaikka sormet ovat pitkänjätteviä. Ne soittavat neulasia, lyövät vasaroita, vinguttavat öiseen aikaan merkillistä pingottavaa kieltä, joka on viritetty musiikista toiseen musiikkiin ja vihreästä vaaleanvihreään. Kaikki ne ovat peseytyneet havusaippuavaahdossa ja sivelleet tervashampoota hiustensa juuriin - pitääkseen hilseen ja pistiäiset loitolla. Ja onhan siellä myös pihkaansa valuttavia vanhemman näköisiä, joilla on

pitkä takki kuin joulupukilla ja hyvin lyhyet neulaset. Mänty, kuusi vai kataja? Minun on valittava, minun on tehtävä aloite, haettava heistä miellyttävintä ja salskeinta. Mutta en minä juuri häntä uskalla - en vielä.

Painaudun vanhemman näköisen pihkaa valuvan kylkeen ja järjestelen käteni niin kuin olen nähnyt: toinen on hieman ylempänä ja toinen jotenkin remputtaa yhdessä toisen käden kanssa. Ja toisen kädessä on pidettävä kättänsä monta minuuttia, paljon kauemmin kuin sanottaessa kädellä päivää. Tällä ei kyllä oikeasti ole sitä toista kättä enää; sen oksakäsi katkesi: remputin liian kovaa.

On vaikea remputtaa ylös ja alas yksinään. Rytmii häviää. Pitäisi olla painon tunnetta; painaudun sitä vasten aivan liki; painon tunne syntyykin läheisyydestä. Ja samalla keveydestä. Kyllä minä tiedän, että se ei liiku - ei liiku - vain isän kirveellä liikkuisi. Poskenkin voisi laittaa sitä vasten. Mutta ei, on jo vilkuiltava sitä toista, joka on pitempi ja salskeampi - ei näin vanha kuin tämä. Liian pitkä takkiinkin tällä on, ja oksasormet vain tyngät, pimeä - ei puhu minulle mitään. Revin itseni nopeasti irti, sillä tajuan, että tämä ei ole se oikea. Se ehti tartuttaa minuun tahmaista ainetta! Herra Jumala, se ei lähde pois. Ja äitini hames!

Taas minun on aloite tehtävä. Haen uhallakin sitä, vaikka se on pelottavan taiseisen kaunis: juuret kulkevat vahvoilla suonilla neljään näkyvään suuntaan ja

minä arvaan, että sillä on lukuisia näky-mättömiä juuria, jotka kulkevat tässä metsässä niin kauas, että jos tämä kaatuisi, kaatuisi koko minun metsäni. Jäntevät oksat, monimutkaisena rihmastona, jonka pituutta ei voi laskea. Pintakaarna ainoata oikeata punaisen hehkuista ruskeata. Piirtäisin siitä kuvan: kymmeniä harmahtavan vihreitä baskereita, neulaspilvistä huovutettuja. Monta päätäkin sillä on, niin viisas se on ja osaa maalata. Sen runkoa vasten nyt painaudun edellistä tanssiani kiinteämmin. Ja tämä ei ole pihkainen lainkaan, mutta tämä on lämpimämpi, huokoisempi, tämän sisälle minun on helppo hengittää. Tämä on se seinä, jolle minä aina tulisin puhumaan, panelipinta, joka siveltäisiin ohuella kevyellä öljyllä kerran viidessä vuodessa.

Haavan lehdet havisevat, kukaan ei nyt rummuta, minä laulan taas:

*Suukon hellän painan poskelles
ja syliin suljen sinut näin,
on hyvä olla kanssas lähekkäin,
sun vain,
sinun omasi ain oon,
kai olla saan...*

Nyt joku voisi tulla, ja se nauraisi minulle. -Pussasit, näin että pussasit. Puita pussaa! Haha hah haa! Puita pussaa, puita pussaa - minä suljen korvani siltä, joka on se joku.

Ja haavanlehtenä tanssilaukussani värisee pääsylippu aikuisuuden häpeään.

HELLIN SALMENOJA

Joulu

*Joulu tulla jollottaa
jokaisen ihmisen luo.
Siis antakaamme kiitosta
hälle, ken lahjojansa tuo.*

*Lunta on Kuusen oksilla
ne taittuvat lumen painosta,
ennenkuin kuusi sisälle tuodaan
se putsataan tietenkin lumesta.*

*Koulujen joulujuhlissa
lapsoset kilvan laulavat
valkoparta joulu-ukolle
ja kiitosta Herralle antavat.*

*Näin pääsemme vihdoon ohi joulun
ja koittaa uusi vuosi,
joulukuusikin pihalle kannetaan
ja ihmisille alkaa uusi kuusi.*

Särki ja järki

Mitä useampaa tutkijaa kuuntelee, sitä enemmän kalasta näyttää löytyvän mitä erilaisimpia ympäristömyrkköjä tai muita lisämausteita. Elohopeamilligrammat ja säteilybecquerellit oikein hönkivät vastaan. Kun samaan kalasoppaan lisätään vielä kalojen omat loiset ja taudit, onkin koossa aikamoinen keitto.

Kaloilla on omat, jopa lajikohtaiset tautinsa; on bakteereja ja viruksia, sisä- ja ulkoloisia, maksamatoja, kidustauteja ja ties vaikka mitä - kuten meillä ihmisilläkin. Vastenmieliseksi tilanteen voi tietenkin tehdä se, että käytämme kalaa ravinnoksi. (Ihminen lienee pumpattu niin täyteen erilaisia epäpuhtauksia, ettei siitä saisi enää "ihmisravintoa" millään keinolla.) Mutta kala on terve kun siinä on bakteereja, viruksia, miksei loisiakin. yleensä taudit saavat ylivallan vasta, kun kala on muusta syystä heikentynyt. Kalataudit rajoittavat kalan käyttöä ravinnoksi vain hyvin harvoin.

Raskasta kalaa

Raskasmetalleista tunnetuin lienee elohopea, sen seurantaan on ainakin keskitytty kalojen käyttöä ravinnoksi arvioi-

taessa. Elohopea ei kuitenkaan ole mikään ihmisen aikaansaama "paha", vaan se on metallinen, puhtaana huoneenlämmössä nestemäinen alkuaine. Luonnossa elohopea on kuitenkin pääosin punaisena elohopeasulfidina, sinooperina. Elohopea muodostaa useimpien muiden metallien kanssa seoksia, joita nimitetään amalgaameiksi. -Mutta nyt emme sorru keskustelevaan siitä, onko parempi syödä elohopeaa kalan mukana kuin kerätä sitä hampaisiinsa.

Elohopean yhdisteistä metyylielohopeaa käytettiin aiemmin mm. peittausaineena sekä puunjalostusteollisuudessa liman- ja homeentorjuntaan. Lisäksi sitä on ollut eräissä teollisuuden jätevesissä ja savukaasuissa. Luonnossa metyylielohopeaa muodostavat vesistöjen pohjalietteen pieneliöt. Metyylielohopea on ongelmallista, koska se kasautuu elimistöön ja voi yhdessä eräiden muiden elohopeayhdisteiden kanssa aiheuttaa elohopeamyrkyksen.

Suomessa petokalojen elohopeapitoisuuksista heräsi keskustelu, kun huomattiin, että tekoaltaiden haukien elohopeamäärät kasvoivat. Myöhemmin havaittiin, että hauen elohopeapitoisuudet oli-

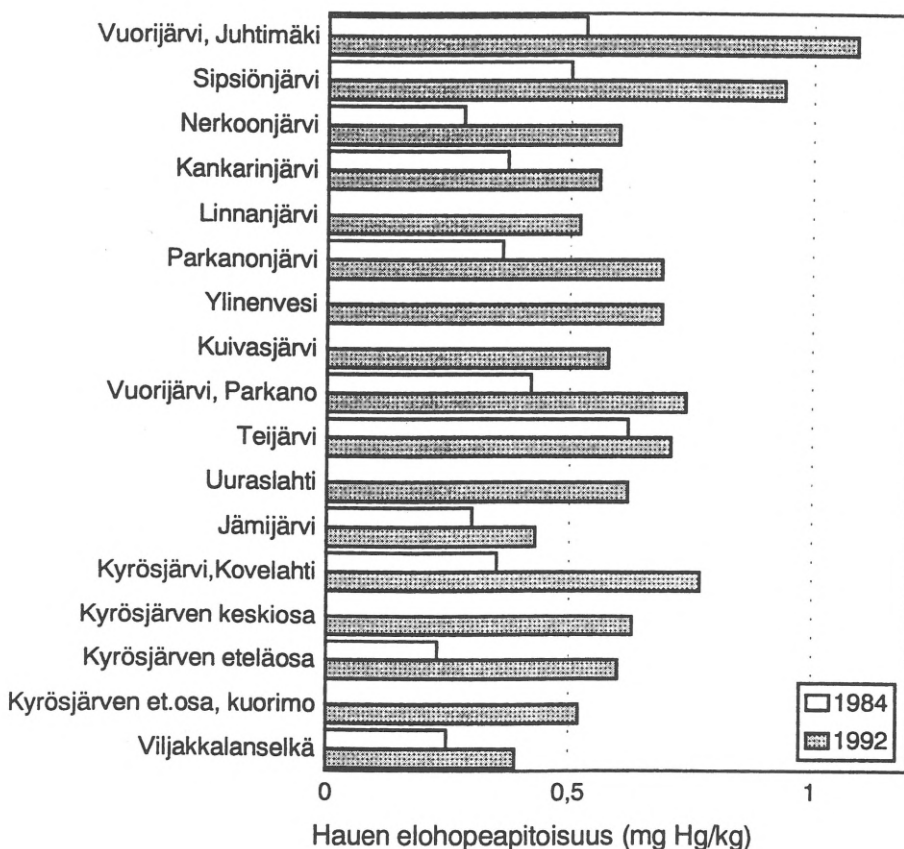
vat nousussa myös etenkin pienten metsäjärvien kaloissa. Vastaava kehitys huomattiin Ruotsissakin. Vieläkin kiistellään, mistä moinen johtuu. Kuitenkin, vaikka vesistöjen elohopeakuormitus lie- neekin kääntynyt selvään laskuun, elohopeaa on yhä tullut ilmansaasteiden kaukokulkeumana. Silti ei voi kiistää, etteivät- kö suo-ojitukset olisi lisänneet myös järviimme humuksen mukana päätyntä elohopeamäärää.

Parkanossa on tutkittu elohopean kertymistä Vuorijärven pohjaan. Tulosten perusteella pohjan kohonneet elohopeamäärät ovat viimeisiltä 30 vuodelta - mikä sopii yhteen metsä- ja turvesuo-ojitusten ajoittumisen kanssa.

Taipumus kertyä elimistöön tekee elohopeasta etenkin petokalojen käyttöä rajoittavan ongelman. Särkikaloissa (mm. lahna ja säyne), planktonsyöjissä (kuten siika ja muikku) ja pienessä ahvenessa elohopeaa on yleensä niin vähän, että niiden käyttö on turvallista. Parkanon vesissä kysymysmerkin voi asettaa lähinnä suuremman hauen, kuhan ja mateen perään, sillä elohopeaa on petokalassa suhteessakin sitä enemmän mitä painavampi ja vanhempi se on.

Parkanossa tehtiin ensimmäiset hauen elohopeamääritykset 1980-luvun alkupuolella. Tutkimukset toistettiin 1990-luvun alussa: Vaikka pitoisuudet eivät vieläkaan olleet aivan hurjia, masentavinta oli niiden nopea kasvu - hauen elohopeamäärät olivat lähes tarkalleen kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Elohopeamääritykset tehdään noin kilon painoisesta hauesta, jotta tulokset olisivat paremmin vertailukelpoisia. Parkanon järvissä kilon painoisen hauen elohopeapitoisuus on keskimäärin 0,7 mg kilossa kalaa. Suurin mitattu arvo on Majajärvestä, josta pyydetty kiloinen hauki antoi tuloksen 1,4 mg/kg. -Nyt on ollut tavoitteena seurata elohopeamäärien kehitystä muutamissa järvissä aina viiden vuoden välein. Elohopeapitoisuuksien kasvu näyttäisikin taittuneen. Muualta Suomesta on tietoja, että petokalojen elohopeamäärät olisivat yleisemminkin kääntyneet laskuun.

Lääkintöhallituksen ohjeiden mukaan kalaa, jonka elohopeapitoisuus ylittää yhden milligramman kilossa, ei tulisi lainkaan käyttää ihmisravintona. Sellaista kalaa ei myöskään saa pitää kaupan! Jos kalan elohopeapitoisuus on 0,5-1 mg kilossa, saisi sitä syödä enintään 0,5 kiloa viikossa. Valtaosa Parkanossa kalastettavista, noin kilon painoisista hauista kuuluu siis tähän porukkaan. Mutta harvapa syö haukea säännöllisesti yli puoli kiloa viikossa. Mikäli kuitenkin haluaa välttää elohopean kertymistä elimistönsä, lie- nee viisainta jättää ne suurimmat hauet

Hauen elohopeapitoisuudet eräissä Parkanon ja lähikuntien järvissä vuosina 1984 ja 1992. (Lähde: Kyrösjärven, Parkanonjärven ja Jämijärven vesiensuojelusuunnitelma.)

kalavaleiksi - niissä on elohopeaakin ki-
loa kohti runsaasti (2-4 mk/kg).

Säteilevä kala?

Tshernobylin neljä 1000 MW:n paine-
putkireaktoria käsittänyt ydinvoimala
Ukrainassa otettiin käyttöön vuonna
1977. Yksi reaktoreista tuhoutui kokees-
sa 26. huhtikuuta 1986, jolloin radioaktii-
vista säteilyä pääsi vuotamaan ilmaan ja
nousemaan edelleen ilmakehään. Kauko-
kulkeuma ja laskeuma toivat nämä Uk-
rainan terveiset Suomen vappua juhlinei-
den niskaan. Laskeuman seurauksena
Pohjoismaissa havaittiin mm. kohonneita
jodi-131- ja cesium-137 -isotooppien pi-
toisuuksia. Suomesta mitattiin syksyllä
1986 16-35 -kertaisia säteilyarvoja nor-
maalitasoon verrattuna. Tampereen seutu
kuului eniten säteilyä niskaansa saa-
neisiin alueisiin.

Sisävesikalajien cesium 137 -pitoisuu-
det vaihtelevat vieläkin paikallisen
Tshernobyl-laskeuman mukaan, mutta
toki myös kalalajista ja useista ympäris-
tökijöistä riippuen. Pitoisuushuiput
ajoittuivat 1980-luvun lopulle, minkä jäl-

keen lukemat ovat vähitellen tasaantu-
neet. Aluksi Säteilyturvakeskus antoi jo-
pa suosituksia kalan käytölle pääruokala-
jina. Mutta esimerkiksi muikun ja särki-
kalajien rajoitukset purettiin koko maasta
kuitenkin jo vuoden 1989 alkupuolella.

Parkanosta on kalan radioaktiivisuu-
den seurantaan kuulunut Vahojärvi.
Tshernobylin vaikutuksesta kohosivat
esimerkiksi Vahojärven mateen cesium
137-pitoisuudet maksimissaan jopa lä-
helle 5000 becquerelia kilossa kalaa. Pir-
kanmaalla on kuitenkin useita järviä,
joissa pitoisuudet olivat moninkertaisia
Parkanon tasoon nähden. Cesium-määrät
ovat vähitellen laskeneet, nyt puhutaan-
kin Vahojärvellä muutamista sadoista
becquerellista kilossa.

Säteilyannoksen suuruutta mitataan
millisieverteillä (mSv). Ruuan mukana
saatu 63.000 becquerelia johtaa aikuisel-
la yhden millisievertin säteilyannokseen.
On muistettava, että saamme luonnon
omista säteilylähteistä noin 6 millisievertin
vuotuisen säteilyannoksen. Niinpä pa-
himmillaankin vastaavan säteilyannok-
sen olisi saanut syömällä lähes 80 kg Va-
hojärven madetta vuodessa.

Säteily ei haise eikä sitä voi tuntea tai
nähdä. Silti voi lohduttautua: säteily ja
becquerellit eivät pilaa tällä hetkellä par-
kanolaisten kalaruokanautintoa - vika on
jossain muussa, jos kala ei maistu.

Luonnonkala on terveellistä!

Lopuksi on paikallaan suhteuttaa kalan
sisältämät vaarat saavutettaviin hyötyi-
hin: kalaravintohan on todettu mitä ter-
veellisemmäksi. -Tosin edellisen jälkeen
voisi miettiä, mitä kaikkea se rehulla kas-
vatettu kirjolohi kätkeekään sisäänsä?

Luonnonkalamme on kuitenkin puh-
taampaa kuin luonto itse: kuinka noinkin
ruskeassa vedessä elääkin niin puhtaita
kaloja. Ja kun samaan pakettiin sitoo ka-
lastamisen virkistysvaikutukset yhteis-
kuntamme paineissa, taitaa olla pienempi
murhe, jos saalis hiukan säteilisikin tai
kantaisi raskasmetalleja sisällään.

Itse muuten teen kalaruokani muikusta
- ihan missä muodossa tahansa. Ja teen
sen muikun maun vuoksi, sattumalta se ei
säteile eikä huijaa raskasmetalleillakaan.

MAARIT LEHTO

Uljas Parkano Art Festivo

Kari Kriikku ja Antti Sarpila taituroivat yön tunteina Art Festivon pääkonsertissa.

Kuva Maarit Lehto.

Uljaasti toteutettiin kuluneena vuonna jälleen Art Festivo Parkanossa. Teema-soittimena oli klarinetti ja esiintyjinä maan ehdottomat huiput.

Alkukeväällä, pakkasen paukuessa nurkissa, käyskenteli väki narskuvin kengänpohjin lauantai-iltana kohti kaupungintaloa: ei kokoukseen, ei neuvotteluun, vaan nauttimaan musiikista illan mittaan ja alkuyön ensimmäisinä tunteina.

Kaupungintalon aulassa Parkanontielle avautuvan lasiseinän edustalle oli koottu estradi taiteilijoille, jotka edustavat maamme huippua; Klarinetti soikoon! oli saanut esiintyjikseen Kari Kriikun, Antti Sarpilan ja Pekka Ahosen.

Pääesiintyjien lisäksi yleisön johdatteli musiikin lumoihin mm. Avant!-kvartetti sekä Parkanosta kotoisin oleva sopraano Leena Koivisto yhdessä säestäjänsä Kimmo Hakalan kanssa. Leena ja Kimmo opettavat kumpikin Ylä-Satakunnan musiikkiopistossa.

Klarinetti soikoon! -konsertti ei ollut Parkano Art Festivon ainut elämyksiä tarjonnut tapahtuma, sillä varsinaisen festivaaliviikonlopun aloitti parkanolaisen Tuomas Hyytisen konsertti. Hyytisen pääsoitin on aina ollut nimenomaan klarinetti.

Konsertissa kuultiin paljon Hyytisen tuoretta tuotantoa, kuten kolme kappaletta klarinetille ja pianolle sekä Neljä kappaletta klarinetille ja pianolle.

Konsertissa, jossa yleisö eli hyvin mukana koko ajan, Hyytisen tuotantoa esittivät mm. Tommi Santti (huilu), Vesa-Matti Tastula (piano), Reijo Kohtamäki (klarinetti) sekä Parkano-kvartetti ja Sata-Hä-

me Soi -kuoro.

Lapset saivat festivaalitapahtuman tuoksinassa vieraakseen suosikkinallensa Ti-Tin, joka ilahdutti nuorta yleisöä yhdessä Riitta Korpelan kanssa.

Nuorimpiin esiintyjiin kuului myös kirjastossa konsertoinut Art Festivon nuori taiteilija Juha-Matti Katajamäki, jota säesti Kimmo Hakala.

Vauhdikkaampaa menoa sai kokeilla Festivo-sambassa Brasilia Projektin vastatessa menosta.

Musiikillisen annin ohessa yleisölle tarjottiin mahdollisuus viihtyä kirjastossa, jossa vietettiin avoimia ovia. Kaupungintalon näyttelytilassa puolestaan saattoi käydä Tuulisillalla perehtymässä Salme Törmän taiteeseen.

Reijo Kohtamäki ja Tuomas Hyytinen soittivat yhdessä Hyytisen konsertissa.

Kuva Taisto Nummi.

AUREJÄRVEN BALLADI

Sanat Hiljka Koivisto

Tuomas Kyytiäinen -96

1. Kas-voi ran-nal-la Au-re-jär-ven nei-to sor-ja kuin tuo-mi-puu. Tuk-ka
 lai-neh-ti vil-jan lail-la, hy-mys her-käs-ti kau-nis suu, Var-si hen-to kuin ran-nan
 koi-vu, kat-se kir-kas kuin jär-ven pei-li. Mo-ni miet-ti jo mor-si-oks-een An-ni
 lau-ti-a lem-pi-vain.

Kasvoi rannalla Aurejärven
 neito sorja kuin tuomipuu.
 Tukka lainehti viljan lailla,
 hymys herkästi kaunis suu.
 Varsin hento kuin rannan koivu,
 katse kirkas kuin järven peili.
 Moni mietti jo morsioksen —
 Anni Lauria lempi vain.

Kulua päiviä — vierii viikko
 kunnes luodolla Tirakan
 nähdään valjuina kahden nuoren
 viime untansa nukkuvan.
 Aure armahti saalistansa
 heitti luodolle helmastansa,
 antoi kaisloja kainaloihin,
 kivipieluksen keräsi.

Kaksihaarainen kaunis koivu
 kasvoi luodolle Tirakan.
 Usein vaaleina kesäöinä
 kuulet vielä sen huokaavan.
 Kesken katkesi nuori onni —
 suru kulkevi torpan mailla.
 Aallot välkkyvän Aurejärven
 soittaa murheista lauluun.

Rannan katveessa harmaa torppa,
 pienet, köyhätkin pellot sen.
 Vaan ei nurja oo Laurin mieli,
 työssään ahkeroi iloiten.
 Annin naurua päivin muistaa,
 silmäins loistetta illoin kaipaa...
 Kohta Annin hän omaksensa
 pieneen torppaansa tuoda voi.

Kesän kerkeän koittechessa
 kellot häitä jo heille soi.
 Pienen pirttinsä porraspuulla
 Anni istuu ja unelmoi.
 Lauri pellolla heinää korjaa,
 sauna kohta jo kylpyyn oottaa.
 Järven aalloilla telkät telmii,
 kaislat rannassa kaulailee.

Verkon laskuun viel' illan tullen
 nuoret yhdessä soutelee.
 Aamun koittaissa tuulta vastaan
 kohti luotoa tapailee.
 Mutta järvellä myrsky nousee,
 aaltoin tyrskeessä venho kaatuu.
 Aure armoton syleilynsä
 nuoret ahnaasti ahmaisee.

Aamu-usvaa Aurejävellä.

Kuva Maarit Lehto.

Vuoden yrittäjäpalkinnon saaja

Syrjäsen viisi vuosikymmentä

Asiakkaiden piti kiivetä Mettomäen talon neljanteen, kun Parkanon Kello- ja kultaliike 1. syyskuuta 1946 avattiin. Silti paikka oli hyvä, sillä Mettomäen talo, nykyinen Huhdanpään sinapinvärinen puurakennus, sijaitsi keskeisellä paikalla.

Yritys juhli tänä vuonna 50-vuotistapalettaan. Erkki Syrjäsen kokemukset yrittäjänä tulevat kuitenkin vielä pitemmän ajan takaa, sillä jo pikkupoikana hän koululomilla hoiti nokkelasti juoksujoukon tehtäviä Enso Gutzeitin tehtaalla Imatralla. Vähältä piti, ettei sota heti alkuunsa katkaissut tarmokkaan nuoremiehen liiketoimia rajan tuntumassa, mutta muutto läntisen Suomen edistävään kuntaan pelasti tulevaisuuden suunnitelmat. Erkki ryhtyi kello- ja kulta-alan yrittäjäksi, kuten Ensossakin asuessaan ja vaimo Sanelma perusti vaatekaupan.

Kulta ja hopea menivät kaupaksi

Sota-ajan jälkeen oli suhteellisen helppoa aloittaa yrittäjänä uudella paikkakunnalla, sillä ihmisillä oli rahaa, kunhan vain olisivat löytäneet tavaraa mitä ostaa. Kovien aikojen jälkeen kaikki halusivat itselleen jotain kaunista ja hyvää, kun useamman vuoden ajan olivat joutuneet

tinkimään. Asiakkaita Syrjäsen uuteen Kulta- ja kelloliikkeeseen tuli vähitellen myös Parkanon ympäriltä: Karviasta, Kihniöltä, Kurusta. Ihan aluksi suurin osa kaupoista tosin koostui vanhojen kellojen korjauksista. Lahjoja tultiin ostamaan lähinnä häitä varten.

Erkki Syrjäsen muistelee alkuvuotiaan Parkanossa:

”Sodan jälkeen mentiin paljon naimisiin. Nuoriso ei ollut saanut sota-aikana mitään. Rahaa kuitenkin oli, joten ostettiin vaikka mitä. Muistan, miten kerran tukusta sain ostettua 200 kappaletta keinohelmiä. Ne meni kaikki yhden viikon aikana. Merimiehet niitä kai olivat laivoilta maahan tuoneet.” Kaulaketjuilla oli tuohon aikaan oikea ”supermenekki” kertoo Syrjäsen, mutta myös rannerenkailla ja rintakoruilla.

Seinäkellotkin tekivät hyvin kauppansa. Niitä ruvettiin hankkimaan lähes joka taloon. Erkki Syrjäsen muistelee, miten toimitus taloihin kävi nopeasti, kunhan tavara vain ensin saatiin myymälään: ”Kerrankin vein Karvialle yhtä aikaa viisi kelloa. Suoraan seinälle ne asennettiin. Eri taloihin. Pulaakin tavarasta väliin oli. Tasku- ja rannekelloja esimerkiksi oli

hankala saada. Niitä kun sitten rupes tulemaan, ne meni käsistä.”

Yrittäjät järjestivät asiakasjuhlia

Parkanoon tuli evakkoon useampia karjalaisia yrittäjiä, kymmenkunta kaikkiaan. Vieläkin monella heistä on täällä liike. Syrjäsen muistaa yrittäjät hyvin, sillä yhteistyö sujui, vaikka he edustivat eri aloja. ”Oli niitä karjalaisia muitakin, kuten Särkisen pyöräliike ja pyöräliike Kemppi, niin ja Ratinen, se jalkineiliike Ratinen. Minä olin 12 vuotta yrittäjien puheenjohtajana. Se oli mukavaa aikaa silloin viisikymmenluvulla, kun yrittäjät järjestivät jatkuvasti juhlatilaisuuksia asiakkaille. Ei sellasta enää ole ollut pitkään aikaan. Maahantuoja siinä toimi sponsoriina. Varsinkin tukkuliike August Lipsanen Oy auttoi meitä paljon. Yrittäjät leipoivat ja keittivät kahvit itse. Yhtenä vuonnakin oli kolme eri juhlaa. Se oli jo vähän liikaa. Oli Päivölässä, Toukolassa, Kuivasjärvelä. Väkeä oli aina paljon. Me kutsuttiin nimikkaita taiteilijoita esiintymään. Solmu Mäkelä oli, ja Katajavuori, se ksylofoni-taiteilija. Oli se mukavaa aikaa.”

”Silloin täällä toimi Karjalaseurakin. Rakennettiin Karjalapirtti. Seura sai Kiskasiveltä vuokralle maata, jolle se rakennettiin. Ja hyppymäkin sinne rakennettiin. Seura järjesti myös kilpailuja, 42 metriä oli ennätys siinä mäessä. Karjalaiset hoitivat tarjoilun pirtillä. Taloissa tehtiin piirakat. Ei sitä mäkeä enää ole. Ja kun vuokrasopimus meni umpeen 20 vuoden päästä, Karjalapirttikin jouduttiin luovuttamaan. On se siellä vielä pystyssä.”

Optikkoalan työvälineet kiven alla

Kulta- ja kelloliikkeen lisäksi Erkki Syrjäsen perusti Parkanoon silmälasiliikkeen. Helppoa ei alussa ollut, sillä yksistään työvälineiden hankintaan tarvittiin roppakaupalla kärsivällisyyttä. Näin muistelee Erkki Syrjäsen aikoja 50-luvun alussa:

”Taloudellisesti nousu oli tasaista siihen aikaan. Kun me sitten perustettiin optikkoliike, piti tietysti saada myös hiomakone. Hiomakoneita oli hankala saada. Me lähdettiin maahantuojan autolla Italiaan sitä hakemaan. Se oli mukava retki. Ajettiin Ruotsin, Tanskan ja Saksan halki. Schwarzwaldissa käytiin kellotehtaila. Ne oli komeita paikkoja, joissa tehtaivat olivat, vuorten rinteillä. Ja isännät pitivät hyvänä. Sai sieltä ideoitakin. Mukava ta-

Erkki Syrjäsen tekee nykyisinkin muutaman tunnin päivässä mieluisinta työtään Kello- ja kultaliikkeessä. Hän hoitaa kaiverruksia. Tässä on työn alla hopeinen lusikka.

pa hankkia hiomakone. Ensimmäinen kone kuitenkin oli Englannista. Sitä ei tarvinnut hakea, mutta vaikeaa sen saaminen oli, kun tarvittiin lisenssit ja kunnan johtajien nimet. Silloin alussa kaikki oli kiven alla. Ja kulta- ja kello -alalla oli kova kilpailu.

Joulun alla myytiin ennen samoja tuotteita kuin häihin tai muihin juhliin. ei juhlan luonteella aina ollut niin väliä. Lahja kuitenkin useimmiten löytyi kulta- ja kelloliikkeestä, muistelee Erkki Syrjänen: "Samoja tuotteita me myytiin joulunakin kuin muulloin. Tehtiin paljon kultatavaraa. Jouluna sitä meni. Hopeisilla kakkulapioilla oli yhteen aikaan hyvä menekki. Ne oli halpoja ja niitä saattoi ostaa monta yhdellä kertaa. Ja niitä ostettiin. Osti miehetkin lahjoja. Aattona ne tuli, tai aattonaattona. Ja se kävi nopeasti."

Nopeita parkanolaiset miehet olivat myös palomiehinä. Erkki Syrjänen kuului vapaapalokuntaan. Jopa Syrjäsen silmälasishiomo sijaitsi jonkin aikaa VPK:n rakennuksessa, josta he olivat vuokranneet yhden huoneen.

"Meitä oli tässä lähellä paloasemaa Kiviniemi, Kantola, Janakka ja minä. Oli Rinnekin, palopäällikkö. Alta kahden minuutin meidän auto lähti liikenteeseen, kun palohälytys tuli. Talopaloja oli siihen aikaan paljon. Keväisin veturit sytyttivät herkästi ruohikkopaloja radanvarsilla. Silloin hiiliveturin vielä vetivät vaunuja."

Harjoittelupaikka monelle

Syrjäsen Kulta- ja kelloliikkeessä, Parkanon ja Ikaalisten optikkoliikkeissä sekä Sanelman Vaateaitassa Parkanossa sekä Kihniöllä on menneiden 50 vuoden aikana saanut alan kokemusta 50 henkilöä. Aina on otettu uusi harjoittelija tilalle, kun entinen on jostain syystä lähtenyt tai joutunut äitiys- tai sairauslomalle opettamaan Syrjäsellä alan aakkoset. Moni nuori on päässyt sisälle omaan tulevaan ammattiinsa ja hakeutunut sittemmin koulutukseen. Ja on neljä niitäkin, jotka ovat pysyneet Syrjäsen yrityksessä mukana useamman vuosikymmenen.

Parkanon vuosiensa aikana Erkki Syrjänen on nähnyt paljon maailmaa. Yhdessä hän vaimonsa Sanelman kanssa on kiertänyt sekä idät että lännät. Yrityksen palkintomatkoilla, mutta varsinkin yksityisesti tiet ovat avautuneet moniin mielenkiintoisiin maailman kolkkiin. Tosin vasta viime vuosikymmenellä, sillä aluksi työ vei ajan kokonaan. Vasta Ritvan, Riston ja Raimon ryhdyttyä johtamaan liikkeitä, hän on voinut hellittää otettaan yrityksissä. Vaikka Erkki Syrjänen on kerännyt kosolti kokemuksia muualta, hän silti tähdentää Suomen olevan paras maa asua. Myös parkanolaiset ovat hänen mielestään muuttuneet 50 viimeisen vuoden aikana parempaan suuntaan. Ja asiakkaitensa kanssa Erkki Syrjänen on aina pärjännyt.

"Kun tultiin, oli tämä maaseutua. Nyt tämä on aivan toisenlainen, muuttunut täydellisesti. Mutta aina täällä on ollut hyvä elää ja hyvä tehdä työtä."

Erkki Syrjäsen isä Atle Syrjänen Lehtosen liiketalon rappusilla.

...toimitus taloihin kävi nopeasti... Kunnan herrat Yrjö Korvenpää oikealla ja Alpo Kauko selin, arvokasta kuormaa kyydissä.

Kissakiven hyppyrimäki.

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
Parkanon Joulun lukijoille*

Parkanon kaupunki

Vaihtoehto vanhainkodille

• Yksilöllinen vaihtoehto varttuneille, jotka eivät tule toimeen yksin kotona, mutta eivät tarvitse jatkuvaa laitoshoidtoa • Pieni 25 hengen kuntoutuskoti puistoalueella on lämminhenkinen ympäristö elää ja asua • Hoidot ja lääkitys • Koulutetut hoitajat • Yksityinen vaihtoehto ei ole kallis. KELA:n hyväksymä asumispalveluyksikkö hyväksytään asumis- ja hoitotuen piiriin.

*Tilaa
esitteemme!*

Mikon Kuntoutuskodit Oy
Kunnalliskodintie, 39700 Parkano

☎ (03) 448 0120

*Toivotamme Parkanon Joulun lukijoille
Rauhallista Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta*

PARKANON LISTA OY
YHTYNEET SAHAT OY • PARKANON SAHA
UPM-KYMMENE METSÄ

monipuolista
asiakaspalvelua
henkilökuljetuksissa

TAXIBUSSI • INVATAXI

PUH. 03-442 3736 Ari: 049-621 241 Auto: 049-120 703

*Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nordberg-Lokomo Oy
Parkanon Tehtaat

39700 Parkano, p. 020 480 144

UUSI COROLLA '97

SYYSTÄKIN SUOSITUIN.

Uusi varustetaso Uudessa Corolla '97 -mallistossa (pl. Xi) vakiona mm. ohjaustehostin, ohjauspyörän korkeussäätö, keskuslukitus, korinväriset puskurit ja kattava turvavarustelu.

Uusi turvallisuus Vakiona teräksinen turvakori, kokoonpaineuvat törmäysvyöhykkeet, sivutörmäyssuojat, etuturvavöiden esikirisimet, takaturvavöissä uloskelautumisen lukitus ALR/ELR ja turvatyyny (pl. Xi).

Uudet moottorit Corolla '97 yhdisti taloudellisuuden, suorituskyvyn sekä ympäristöystävällisyyden. Uusi moottorivalikoima täyttää markkinoiden tiukimmat päästömääräykset.

Corolla hinnat alk. **90.900,-**
(+toim.kulut 2000 mk)

TOYOTA

AUTOLUOJUS

PARKANO 03-448 3100

Kysy pintakäsittelyn ammattilaiselta!

MAALAAMOPALVELUT

- hiekkapuhallukset
- maalaukset
- erikoispinnoitukset
- koneiden ja laitteiden huoltomaalaukset

KENTTÄPALVELUT

- huolto- ja kunnossapitomaalaukset (siirrettävällä kalustolla)
- rakennusmaalaukset
- lattiapinoitukset

YIT-YHTYMÄ OY

PINTAKÄSITTELY

Parkano (03) 448 1470
Kauhajoki (06) 232 1933

**VAIHDA
JUNAAAN JO
HYVÄN SÄÄN
AIKANA**

Junassa nautit hyvistä keleistä joka päivä, säästä riippumatta.

Nopein ajoaika esim. Helsingistä

Parkanoon on vain 2 t 28 min.

Matkallasi voit rentoutua, työskennellä, pistäytyä ravintolassa – nauttia olostasi.

Hyviä joulukelejä

ja

Turvallista kyytiä

Uudeksi vuodeksi!

AUTOTALO LAAKKONEN

Ikaalinen (03) 458 7697

*HYVÄÄ JOULUA
SEKÄ
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA*

PUHTAAN PUUN JALOSTAJA

*Rauhallista Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta*

OY AVEC-SHOE LTD

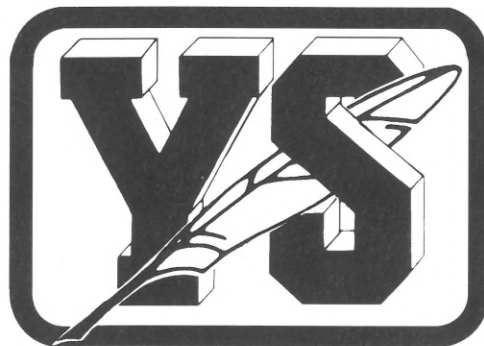
PL 15 39701 PARKANO

☎ (03) 448 3201

TOPMAN

AJAVAT

**Valitse
Voimakas
Viestittäjä:**

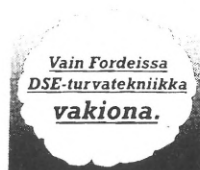
YLÄ-SATAKUNTA

Voittaja!

**Suomen kovimman
autotestin voittaja on Ford Mondeo
mm. DSE-turvatekniikan ansiosta.**

- kuljettajan turvatyyny
- turvavöiden esikiristimet
- + turvapysäyttimet
- erikoisturvaistuimet
- sivutörmäyssuojat
- turvakori

**LEVORANNAN
AUTOLIIKE OY**

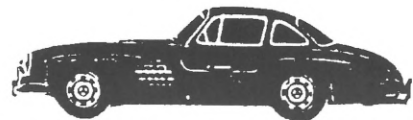
Ikaalinen, Soutajantie 10,
puh. 03-4589 388 (myynti), 03-4589 390 (huolto)

Karjakuljetusliike V. LEMPINEN

Salmimiehentie 70
39700 PARKANO
Puh. 03-442 100

Karjankuljetusauto 03-226 513
Eläinvälitysauto 03-237 797

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA !**

KOLARIKORJAAMO • MAALAAMO AUTO-OJANEN KY

● KOLARIKORJAUKSIS-
Autorobot oikaisu- ja
mittauslaitteet

● Laadukkaat uunimaalaukset

Puh. (03) 442 4245
Kotinumero: **Timo Ojanen** 040-5068012
Ari Ojanen, Parkano 040-5068013

**HYVÄÄ JOULUA
JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA**

**Asianajotoimisto
LARIMAA, HEIKKILÄ
& KOSKINEN**

puh. (03) 448 2767

- Saat halvalla korkealaatuisia tuotteita
- Edulliset maksuehdot
- Ilmaisen kotiinkuljetuksen

● ASKO ● ISKU ● ARTEK ● MARTELA
● LUNDIA ● MUURAME
● JA YLI 200 MUUTA VALMISTAJAA

TAMMELA

Pahkalantie 1, 39700 PARKANO
Puh. (03) 448 1331

Kodinkoneiden ja kylmälaitteiden

**VALTUUTETTU HUOLTO,
VARAOSA JA TARVIKEMYYN-
TI**

**Parkanon KY
KODINKONEHUOLTO**

T. Mansikkaviita, p. 448 2460 ja 0400 320 247
Sepänkatu 8, 39700 PARKANO

kodinkone **wallius** *liike*

PARKANONTIE 41 • PARKANO • (03) 4480 244

MUSTA PÖRSSI
PARHAAT MERKIT • SOPIVAT HINNAT

PARKANONTIE 41 • PARKANO • (03) 4480 244

Kyllästämme myös arseenittomalla aineella

**Parkanon Puukylläste Oy
A Juurakko**

puh. 03-448 3103

auto 0400 530 854

koti Ari 03-448 1959

RAUHALLISTA JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA TOIVOTTAA

**Kuljetusliike
ALAMETTÄLÄ OY**
39700 PARKANO

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

**MATKAHUOLTOASIAMIES
Linja-autoaseman Kahvio**

Parkanontie 64
39700 Parkano puh. 03-448 2300
448 2001

AVOINNA: Ma-Pe 7-21.15, La 9-20, su 12-21.15
Matkahuoltopalvelut kahvion aukioloaikojen mukaan.

Online

Lehtiä
Kahvia
Makeisia
Kebabbia
Jäätelöä
ym.

*Hyvää Joulua ja Liikenne-
turvallista Uutta Vuotta 1997*

PARKANON AUTOKOULU KY

Lasse Mäntynen (03) 448 2033, Kirkkokatu 5

IKITAITO OY

PORINKATU 1
03-448 1520

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1997*

**AVOINNA
YÖTÄ PÄIVÄÄ**

TERVETULOA

**SHELL-
PARKANO**

**Helmi
Simpukka**

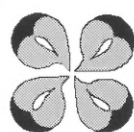
*Kiitämme lämpimästi asiakkaitamme
kuluvasta vuodesta ja toivotamme
Hyvää Joulua*

DRIVIA FLAMMÄN AUTOKOULUSTA

**PARKANON
LIIKENNE** Center

p. 448 2142

- Täyden palvelun siivousliike -

**PARKANON
SIIVOUSPALVELU OY**

puh. (03) 448 3777, 0500 555 590

PARTURI-
KAMPAAMO-SOLARIUM

AULI

Puh. 448 3151
Keskuskatu 5
39700 Parkano

KÉRASTASE
RESISTANCE

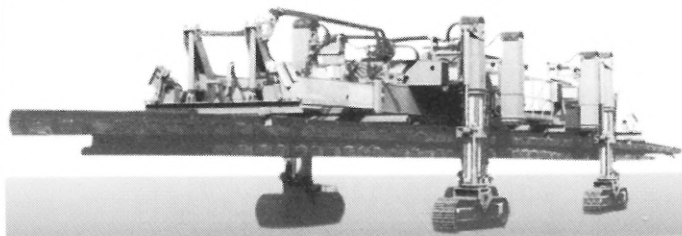
nanso
TEHTAANMYYMÄLÄ
Kolmoskeskus
39700 PARKANO
puh. (03) 448 2627

ma-to 9-18, pe 9-19, la 9-14

KOSMETIIKKA RENOVEERA

TEOLLISUUSTIE 2 03-448 3195

DESEC Ltd

39700 PARKANO
Tel 358-5-2609550
358-3-4483442
Fax 358-5-2609448
358-3-4483443

A. Grönfors Oy

Pitosali 448 1339
Pitokahvio 448 1337
Kaupungintalo
ruokala 443 3318

OLEMME AUTONPUHDISTUKSEEN PANOSTANUT ERIKOISLIIKE PARKANOSSA

Suoritamme ammattitaidolla edullisesti

- verhoilun puhdistukset
- sisätilojen puhdistukset
- maalipintojen puhdistukset
- vahaukset
- päältäpesut
- moottorin pesut

KÄYTTÖSSÄMME KORKEALAATUISET AUTOGLYM-TUOTTEET

Sepänkatu 8
39700 Parkano
puh. (03) 448 2409

Alan ainoa erikoisliike lähiseudulla.

HYUNDAI

SKODA

Volkswagen Group

- MYYNTI
- VARAOSAT
- HUOLTO

AUTOMYYNTI R. LAIHONEN KY

Teollisuustie 29
39700 Parkano puh. (03) 448 1377

*Kiittäen yhteistyöstä
ja Hyvää Joulua sekä
menestyksellistä vuotta 1997*

TILI JA KIINTEISTÖ- MARKKINOINTI KY

Pitsinki&Mäkiviinikka LKV
puh. 448 3290 tai 448 1438
Keskuskatu 2, 39700 Parkano

TAPIOLA-YHTIÖT Palvelupiste:

Marja Mäkiviinikka p. 448 3590
Eija Pitsinki p. 448 3590

MATKAPOJAT Asioimisto:

Marja Mäkiviinikka
Eija Pitsinki
Keskuskatu 2
39700 Parkano
puh. 448 3590
fax. 448 3590

CASE-IH, MAXXUM, ZETOR,
URSUS, LEYLAND,
DEUTZ-FAHR, CLAAS, BT, TCM, KUBOTA

Myös muut merkit

Maatalouskoneiden, trukkien ja
pienkoneiden huoltokorjaamo
sekä varaosapalvelu.

Konehuolto T. Mäkinen Oy

LÄNSI-AURE
MATINHARJUNTIE
P. 03-447508, 049 123259

EH-KONEPALVELUSTA

- RAKENNUSKOHTEET
vuokraus, myynti, huolto

- MYYNTI JA HUOLTO
Käsityökalut, konetarvikkeet,
voiteluöljyt

Sahat, varusteet
Varaosat, huolto
Letkut ja liittimet

Hits.koneet ja tarvikkeet
Sähkötyökalut

EH-KONEPALVELU

Teollisuustie, Parkano (03) 440 040

POIKKEA
TANKKAAMAAN
OSTOKSILLE
VÄLIPALALLE

ESSO Snack & Shop

P. KUIVANEN Ky

Keskuskatu 10, 39700 PARKANO

*Edullisuuden
Joulukauppa*

SPAR

market Mestarintori

MAALAUSLIIKE HANNU RINNE

Puh. 448 2665
Autopuh. 0400 633 157

**Kello-Kulta
E. Syrjänen**

Puh. 448 2181

**OPTIKKO
SYRJÄNEN**

Parkano - puh. 448 2181
Ikaalinen - puh. 458 6520

**SANELMAN
VAATEAITTA**

Parkano puh. 448 2551

**RAVINTOLA
PIPPURI**

Parkano puh. 448 2754

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1997!*

AUTO-LAHTINEN OY
Ahertajank. 2, 39700 PARKANO puh. (03) 4482507

- AUTOTARVIKKEET JA VARAOSAT
- KORJAAMO
- OPEL JA HONDA HUOLLOT

KIULUVERSTAS

Tehtaanmyymälä avoinna ma-la klo 10-19

- * kiulut * haarikat * kulhot *
- * tuopit * tynnyrit * leikkuulaudat *
- * leipälaatikot * leilit * kellot *
- * katajatyöt * ym. * ym. *

Alueen laajin valikoima. Valmistus ja myynti

Parkanosta Poriin päin n. 7 km.
Osoiteviitta "KIULUVERSTAS"
39660 Lapinneva. Kiuluverstaantie 62.
puh./fax (03) 442 5139.

MEILTÄ
KAUNIT,
KESTÄVÄT
JOULUTÄHDET
HYASINTIT JA
KUKKAKORIT!

TUNNELMALLISTA
JOULUA

MUSTAKOSKEN PUUTARHA OY
39960 SARVELA
(02) 5446 163

- Al-kaapelit, - Sähkötiet, - Lämpösäteilijät

LÄMPÖMAJORA KY

Vaasankatu 39700 PARKANO
puh. (03) 448 2407, autopuh. 0500-654 320 ja 049-654 320
telefax (03) 448 3600

COPLEAN OY

CNC-levytyöstökoneet • CNC-koneistusyksiköt
• **ROBOTTI mekanisoitu hitsaus**
+ INS.TSTO suunnittelupalvelu
prototyypivalmistuksineen käytössäsi.
TUNNETULLA AMMATTITAITIDOLLA

Vaasank. 9, 39700 PARKANO
puh. (03) 448 2407, autopuh. 0500-654 320 ja 049-654 320
telefax (03) 448 3600

BLUE DUN OY MOODI OY

- tietokoneita
- kirjoittimia ja oheislaitteita
- verkkotuotteita
- kiintolevyjä
- palvelua
- hyvää joulua

p. 931-222 0911 fax. 931-222 0711
Hatanperänpuistokuja 25 A, 33100 TAMPERE

LEPPÄKOSKEN SÄHKÖ OY
03-450 3375

PARKANO STEEL OY

Metallirakenteet,
koneistukset,
laitetoimitukset ja
asennukset

Tuomenhaara 6
39700 Parkano

puh. (03) 442 9960
fax. (03) 459 955

... ja toivotus hyvän joulun
riemumielen näin tuo ...

Puhelimellakin

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 1997!*

SORVAUSTYÖT
LAAKERIT
LAAKERIYKSIKÖT
TRAKTORIN VARAOSAT

SORVAAMO E. AALTO

Puh. (03) 448 1580
auto 049 620 765
Parkanontie 90

PARLAVA KY

39750 KUIVASJÄRVI
puh. (03) 4426 311 fax (03) 4426 305
autop. 049-339 514

**FIN-, EUR- ja kerta-
käyttölavat**

**VOLVO K-AUTO PALVELUPISTE
PARKANOSSA
TOIVOTTAA ASIAKKAILLEEN**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**PARKANON KONE
JA METALLI OY**
(03) 448 2750, 049 234 586

**§ T § VERO- ja TILITieto § T §
TEIMAR OY**

- verosuunnittelu
- yritysten perustaminen
- kirjanpidot
- perunkirjat

Parkanontie 47, 39700 Parkano
03-448 3451, fax 03-448 1194
GSM 0500-644771, 040-5443044

**PAKETTI- tai
KUORMA-AUTOLLA
SOPIMUKSEN MUKAISESTI**

G. KORPINIEMI

PARKANO puh. (03) 448 3221
AUTOPUH. 049 628 568

 bobcat -urakointi

KIINTEISTÖT HUOLTAAN

- KAIVUA
- TASAUSTA
- KUORMAUSTA
- PIHATÖITÄ
- LUMITÖITÄ
- TRAKTORITÖITÄ
- YHDISTELMÄKAIVURITYÖT
- PIHAN PERUSTAMISET
- RUOKAMULTA TOIMITUKSET

KIINTEISTÖHUOLTO ASKO VIITASALO KY

0400 631 248, 0400-660 162, 049 232 733

SUOMEN FARMIPALVELU OY

Jälleenmyyjänä Ikaalinen,
Parkano, Kihniö, Karvia,
Jämijärvi -alueella toimii

KUIVAS-MYYNTI KY

Tilaukset 0400-234 320

TEMPERA-LÄMMITYSÖLJY TOIMITUKSET

- kivennäisaineet	- kuonakalkit
- vitamiinit	- paal. langat
- siemenet	- merilevä
- kasvinsuojelu-	- aumamuovit
aineet	- ym. ym.

ILMAINEN KOTIINKULJETUS

*Kiitämme asiakkaitamme
kuluneesta vuodesta ja toivotamme*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

OLAVI KAIJA KY

Puh. 448 2426

Hanakat
LVI-ASiantuntijaliike

Hanakkaa
Joulua

**LVI-TALO
KANNOSTO KY**

Teollisuustie 18, 39700 PARKANO, puh. (03) 448 2400, 049-261 456

**Parkanon Varaosakeskus
E. LEPISTÖ**

Puh. 03-448 3380, autop. 049 637 622

ASIA ON PUTKESSA
 FennoSteel Oy
PURSO GROUP

PUTKITEHDAS Teollisuustie 9 Puh. (03) 4480 300
PAKOPUTKITEHDAS 39700 PARKANO Fax (03) 4480 303

**PARKANON
TERÄHUOLTO KY**

☎ (03) 448 2495
(0400) 700 742

Parkanon Lasikuitu Ay

Parlas-veneet, kanootit ja
lujitemuovityöt, raaka-aineet

Pahkalan teoll.alue 448 3058

**AUTOJEN KOLARIKORJAUKSET
SEKÄ MAALAUKSET**

AUTOMAALAAMO

P. Honkaluoma Ky

☎ (03) 442 9945, koti (03) 448 1408
Jaakkola

SINUA LÄHELLÄ
 EUROMASTER
RENGASPAROONI

Teollisuustie 20, 39700 PARKANO, puh. (03) 448 2149

RENKAITA FILLARISTA PILLARIIN

"On ideaa"

Mainos & Viestintä
Tarja Puolanne

PARKANO (03) 448 1870, 050 554 3110

KIINTEISTÖHUOLTO- JA RAKENNUTTAJAPALVELU MÄKIKOSKELA KY

Puh. (03) 448 2518
Autopuh. 049 620 36

AAMULEHTI, Asioimisto

Tarjoukset
Tilaukset

Soita (03) 448 2421
Tapani Häkkinen

KEHYSTYKSET • TAULUT
• TAIDETARVIKKEET

Parkanontie 81, 39700 PARKANO
Puh. (03) 448 1192, auto 0400-333 078

PARTURI KAMPAAMO

VUOKKO LAALO

39700 PARKANO
(ent. meijerin konttori) Puh. 448 3867
Avoimma ma-pe 9-17, la 9-14 torstaina suljettu

Hyvää Joulua

JOULU ON TULPPAANIN PUNAA
JA HYASINTIN TUOKSUA...

Joulurauhaa Kaikille

**PARKANON KUKKA-
JA HAUTAUSTOIMISTO**

Keskuskatu 8

ASENNUKSET JA SUUNNITTELU HOITAA

PARKANON M-SÄHKÖ OY

39810 Linnankylä, puh. (03) 442 4293
049 239 366, fax. (03) 442 4330

LÄHIKAUPPA ja
GRILLI-KAHVIO

TUUNAINEN

39750 KUIVASJÄRVI, puh. 4426 116

**Bensa-
Diesel
24h/vrk**

KULJETUKSET LAIDASTA LAITAA

AUTOILIJAT
TUOMO KOSKINIEMI

Koskiniemenkuja 5
39700 PARKANO

Puh. 03-448 2847
049-239 828

Parkanon Ratsastustalli
J. Vesanto & P. Virranhaara

Puh. (03) 448 1511

MAALAUSLIIKE HANNU NUMMELA

puh. 448 3215

Parkano, puh. 448 2831
Autopuh. 049 636 190
Telefax (03) 448 3787

PESTI HOTELLI RAVINTOLA

Puh. (03) 448 2503

Kampaamo Maija Autio

Keskuskulma II-kerros
Parkano puh. 448 2994

Eijan Kukka

Keskuskatu
Avoimma: ma-pe 15-19
la-su 10-19.30
Puh. (03) 448 2786, kotip. 4426 188
autopuh. 0400 567 080

kesport INTERSPORT PARKANO

Parkanontie 66, puh. (03) 448 3840

TUULILASIT TARJOUKSESSA Kysy tarjousta KORUPEILI OY

Vaasankatu 4, Parkano, ☎ (03) 448 0800

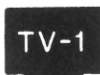
Puusepäntiike PAJUNEN KY

39700 Parkano, puh. (03) 448 2254

TOIVOTAMME
RAUHALLISTA JOULUA
JA HYVÄÄ UUTTA VUOTTA

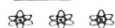
PARKANON TV-ELEKTRONIIKKA HUOLTO

T. Kovesjärvi

Peltokuja 6

39700 Parkano (03) 448 1296

- HIEKKATOIMITUKSET
- NURMIKKOMULTAA
- MAANRAKENNUSTYÖT
- YM. ALAAN LIITTYVÄT TYÖT

Lehtimäen Turvetuotanto Ky

Puh. 03-445108, auto 049-791587

EURO HAMSTERISTA HALVALLA HAMSTERI OY

TEOLLISUUSTIE 2, 39700 PARKANO, PUH. 448 1142
AUKIOLOAJAT: ma-pe 10-18, la 9-14

S. VIITASALO KY

442 4102 JA 442 4200

Telefax 442 4285

Kihniö, Linnankylä

KODINKONEHUOLTO

Jukka Kivimäki

puh. (03) 448 1185

PARKANO

autopuh. 049 236 284

PÄIVYSTYS klo 9-11.00

VAATTEITA AIKUISILLE NAISILLE

vaate-soppi

Parkanontie 41, puh. 448 3643

Parturi
Kampaamo

YLINEN

Maanantaina suljettu

Parkanontie 41

Puh. 448 2228

Hyvää Joulua PARTURILIIKE RISTOLAINEN

Puh. 448 1266

PALVELEMME ILMAN AJANVARAUSTA

TILITOIMISTO Marja Saarivirta Ky

Keskuskatu 7, 39700 PARKANO

Puhelin & faxi (03) 448 2555

Hyvää joulua ja
Onnea uudelle vuodelle toivottaa

- HINAUSPALVELU - PAKETTIAUTOPALVELU

PAULI SYVÄNEN

PARKANO (03) 448 2726 tai 049 232 270

PARKANON BETONI OY

puh. 448 2557

442 5125

Elintarvikekioski SEIJAN KISKA

Yliskylässä

Avoimena ark. klo 12.00-19.00

la-su 12.00-18.00

puh. 448 1172

LAAJAT VALIKOIMAT

TERVETULOA
OSTOKSILLE

INSINÖÖRI- JA KIINTEISTÖTOIMISTO HAVANKA [A]

PARKANO, PUH. (03) 448 2702
TAI 049 234 349

LAPINNEVAN KYLÄKAUPPA

PALVELEMME:
ark. 9-18, la 9-14

Puh. (03) 445 113

ELINTARVIKKEITÄ

PIRKON KIOSKI

JOKAMIEHEN TAVARATALO VIINIKASSA
PARKANO PUH. 448 3666
AVOINNA JOKA PÄIVÄ 11-21

HÖYLÄTUOTTEISTA PUHEENOLLEN

- RAKENNUSLISTAT - KIILALISTAT
- ERIKOISLISTAT - KALUSTELISTAT

PARKANON HÖYLÄÄMÖ OY

Karttiperäntie 162/34 39700 Parkano
Puh. (03) 459 951, 442 9951, Fax 442 9954

PARKANON
RAKENNUSTARVIKE
Pekka Seppälä Ky, Hahkamäenkatu, Parkano puh. 448 2696

TRAKTORI- JA KAIVURIURAKOINTIA

PENTTI KUUSIKKO
puh. 0400- 233639

KULJETUSLIIKE SAKARI MAJA KY

39700 Parkano
puh. (03) 448 2233

PARKANON LAATUKENKÄ KY Airi Tekkoski

Parkanontie 51, 39700 Parkano
P: (03) 448 2191

III-OLUT

Parkanontie 45
Puh. (03) 448 3457

KONEPAJA KoPAR OY

PARKANO

ROMULIIKE PERTTU LEMPINEN

PARKANO
puh. (03) 441 221, 0400 558 143

TM-RAUTA OY

Myydään uutta ja vanhaa käyttörautaa.

P. (03) 448 2206
Autop. 0400-625 500

RAIVALAN KYLÄKAUPPA

PUH. 442 2215

9 hengen TAKSIA

saatavana ajoon
ympäri vuorokauden
MYÖS PYÖRÄTUOLIPAikka

TARJA MARTTILA

puh. (03) 442 6255, 049-234 320

VANTERÄ OY

Parkano,
☎ (03) 448 1887

TEEN ALIHANKINTA- JA KORJAUSKONEISTUKSIA

**Sorvaamo
Ari Laurinaho Oy**

Puh. (03) 448 1458
Tuomenhaara, Parkano

TERVETULOA EDULLISILLE
JOULUOSTOKSILLE

**PARKANON
KELLOLIIKE**
Kalliokoski & Maijala

puh. 448 2588

MARTTI NURMI

39700 PARKANO, PUH. (03) 448 2071

ILOISTA JOULUA !

*Toivotamme
kaikille lukijoille
lähellä ja kaukana
Lämpöistä ja
Rauhallista Joulua!*

toimituskunta

*Tellervo Harju, Maarit Lehto, Leena Perälä, Aino Rimppi, Elli Helenius ja Marita Peltoniemi
sekä kuvasta puuttuvat Aila Aaltio-Järvirova ja Markus Käenmäki.*

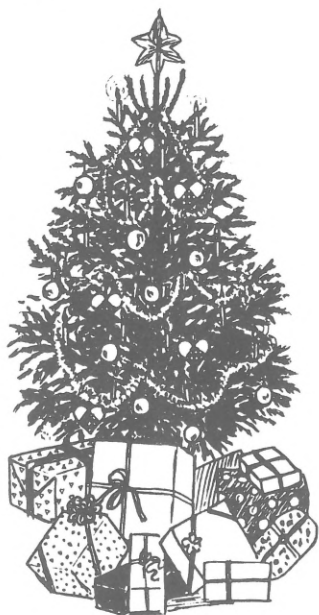
Kotiseutulehti

Parkanon Joulu

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle, Leena Perälä	Sivu 1
Sinä olet minun poikani, Heikki Järvenpää	2
Parkanon kaupungin tervehdys, Matti Linna	3
NS:n puheenjohtajan palsta, Tuula Alanko	4
Rännäri mielessäin, Pentti Papunen	5
Lumiprinsessa, Kristina Järvirova	5
Lammasmainen juttu, Tapani Virtanen	6
Kairoskoski, Pohjois-Satakunnan ensimmäinen vesisaha, Maarit Lehto	8
Voit niitä aikoja, Anni Havunen	9
Julius Engströmin tarina, Kauno Vuorenpää	10
Parkanon rata 25 vuotta, Pentti Järvensivu	12
Jouluriiemua, Anna-Liisa Periaho	13
MMT Olavi Laiho, johtaja, tutkija, persoonallisuus	14
Hiljaa virtaa Vuorijoki, Marita Peltoniemi	16
Separaattori, Anna-Liisa Periaho	19
Jouluaattona, Anna-Liisa Periaho	19
Virranhaaran tilan voima on tyytyväinen emäntä, Aino Rimppi	20
Kuivasjärven koulu 90 vuotta	23
Brysselin joulu, Timo Pesonen	24
Kuunväki tonttulaassa, Anja Haapaniemi	26
Puuta ei meillä osteta, Marita Peltoniemi	28
Saanko luvan, Marita Peltoniemi	30
Joulu, Hellin Salmenoja	31
Särki ja järki, Tapio Koistinaho	32
Uljas Parkano Art Festivo, Maarit Lehto	34
Aurejärven balladi	35
Syrjäsen viisi vuosikymmentä, Aino Rimppi	36

*Hyvää
Joulua
Toivottaa*

KÄYTETTYJEN AUTOJEN ERIKOISLIIKE
AUTOMYYNTI
ILKKA KIVINIEMI KY

PUH. (03) 448 1970
Keskuskatu 9, Parkano

**AUTOMARKET
A. RINTALA KY**

Puh. 0400-332 795, Mika 0400 530 852

PARHAAN PALVELUN TAVARATALO

TAVARATALO

PEKKA

Pekan **KAHVIO**

PUH. (03) 448 3133 KONTTORI (03) 448 3134

Säästäväinen kahvin-
keittäjä käyttää aina

**Pietarsaaren
Sikuria.**

Sillä se on koti-
maista laatutuotet-
ta. Vuosikymmeniä tunnettu tuhansissa kodeissa
kautta Suomen. Sen käyttö tuntuvasti vähentää kahvi-
menoja ja kahvi siitä saa herkullisen hyvän maun.

Kun menette kauppaan, niin muistakaa ostaa

Pietarsaaren Sikuria

Saatavana koko- ja
puolipaketteina se-
kä "Kaffino" kahvi-
lisäkkeenä.

Valmistaja ja tukkumyyjä:

**Wilh. Schauman Osakeyhtiö,
Pietarsaari.**

Kauppiaat! Pitäkää kaupan hyvää kotimaista — pitäkää kau-
pan Pietarsaaren sikuria.

**Syökää SUOMALAISTA
SOKERIA**

Herkullista · sulavaa · ravitsevaa

Ilmoitukset vuoden 1935 Almanakasta.

KAUPPAHUONE 66

Toivottaa asiakkailleen
Hyvää Joulua ja
Iloista Uutta Vuotta!

Kauneushoitola Nina

OBELIA OY

PARKANON
KIRJAKAUPPA

Toimistotukku

Ala-Kauhaluoma & Jokela

Sata-Häme Soi 30.6.-6.7.1997 Ikaalisissa

Konserttilippujen myynti on alkanut!

Lahjaksi:

Jouluna, Keväällä, Juhlapäivänä...
Äidille, Isälle, Ystävälle...

Myynnissä jo mm.

Kultainen ja Hopeinen Harmonikka
-viihdeharmonikan
Suomenmestaruuskilpailut

Tiedustelut ja lippuvaraukset:
SATA-HÄME SOI

Puh. (03) 4400 224, telefax (03) 4501 365

KOTI JOULUKUNTOON!

Meillä Sinua palvelevat mm.
Sisustuksen ja Kodinkunnostamisen
Asiantuntijat.

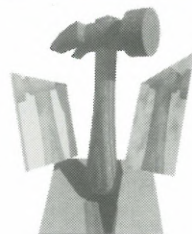
POIKKEA TALOSSA,
Aivan Parkanon keskustassa.

PALVELEVA EDULLINEN RAUTAKAUPPA

 K-RAUTA

PASI HIRVINIEMI KY
PL 29
Parkanontie 66 C
39700 PARKANO
Puh. (03) 448 2222
Fax (03) 448 1796

TIETOA !
PALVELUA ! LAATUA !

HIRVINIEMI

- RAKENNUSTARVIKKEET
- SISUSTUSTARVIKKEET
- LVI-TARVIKKEET
- TYÖKALUT
- PUUTAVARA
- PUUTARHATARVIKKEET
- TAIMET
- MAATALOUSTARVIKKEET